

מבואותי מזהרין

קמא

דף ז: זא:

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

תורה עה

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

תורה אור
 בראשית ויצא לא (כב) לולי אלו
 אבי אלו אברהם ויחזק יתקן ויהי
 לי כי יתקן רוקם שלחתי את בני
 ואת יגיע פני ראה אליהם ויחזק
 אשכ:
 מלאכי ג (כ) ויהיה לכם ירא
 שמי עשש צדקה ויפלא בנקמתי
 ויצאתם ויפסקו בעלי פורקי
 בראשית לב (לב) ויהיה לו השמש
 כלבוש צבא את פנאול צלע
 על ויכב:
 תהלים פד (יב) כי שמש ויגן
 יקוק אלהים חן ורכבו יתן יקוק
 לא יקנע טוב להלכים בתמים:
 ישעיהו ל (כו) ויהי אור הלכה
 כאור השקפה ואור השקפה יהיה
 שבעתים כאור שבעת הימים ביום
 חשב יקוק את שמי עמו ויחזק
 מתי יקא:
 משעור פב (א) מי יח בא מאדם
 חסדו בגדים מבקרב זה הודו
 כלבוש צעו כרב כמו אני מרד
 בעדקה רב להושיע:
 תהלים ט (ח) תורת יקוק תמימה
 משיבת נפש צדוה יקוק נאמנה
 מתיבת פתי:
 משלי ג (ח) רפאות תהי לקדך
 ושקוי לעצמותי:
 משלי ח (יב) אני חכמה שכנתי
 צדקה ודעת מופת אצתי:
 ישעיהו מג (ו) כל בעקרי שמי
 ולכבודי קראתיו יצדתי אני
 עשיתי:
 מלאכי א (ו) הן יקב ואני יצב
 ארצו ואני אב אב איה כבודי ואם
 ארצו אני איה מרואי אני יקוק
 וינעמיו לים חכמים בוני שמי
 ואצותם פהו בוני את שמי:
 בראשית מקן מו (מג) וירכב אתו
 ברכבת השמיים אשר לו ויקראו
 לפניו אברן ויגו אתו על כל
 ארץ מצרים:

תורה עה
 תהלים טו (ח) ויברכו אלהים
 ויראו אתו לא אפסי ארץ:
 ישעיהו סג (ג) פורה דרמתי לבדי
 וינעמיו אין שמי אתי אורכם
 באפי וארסכם בתמימי וזו נעמל
 בגדי וכל מלבושי אנאליתי:
 ישעיהו נב (ט) בורא טוב נבי
 שפתים שלום שלום לרוחם ולקרב
 אשר יקוק ורפאתי:
 ישעיהו נה (ו) יוצר אור ובורא
 חוש עשה שלום ובורא יקב אני
 יקוק עשה לך אלה:
 דברים בחקותי כו (ו) ונמתי שלום
 צדקן וישיבתם בני ארץ מרדתי
 והשמיית תהי רעה מן הארץ וקרב
 לא מצר בארצם:
 ישעיהו נא (סו) ואשיב רבוי בפיך
 ובצל ידו כסיתוך לנשע שמים
 וליסד ארץ ולאפוא לציון עמי
 אמת:
 דברים ואתגן ה (כז) ואתה פה
 עמד עשיר ואתגן ארץ את כל
 המנהו והחיים והמשפטים אשר
 תלמדם וקשע קארץ אשר אבי בני
 קום לרשתה:
 שמות יתרו יט (י) ויצא משה את
 הקטן לקראת אלהים מן המנהו
 ויחצבו בתחיתו התי:
 תהלים קו (ל) ויבטח פינתם ויפלא
 ותצער הנפשות:
 תהלים פה (יד) צדק לפני ויחזק
 ויבטח לדרך פאזתי:
 תהלים נח (כ) האמנם אלם צדק
 תברון מישרים תשפט בני אדם:
 תהלים לג (ו) ברב יקוק שמים
 נעשו וברוח פיו כל צבאם:
 ויקרא יתרו מות זו (ד) כי נפש
 קל פשר דמן נכפוש הוא ואשר
 לבני ישראל דם כל פשר לא
 תאכלו כי נפש כל פשר דמו הוא
 כל אקלו יתרו:
 שיר השירים ה (ו) שמתני אני
 דודי ודודי יתקן עבר נפשי יצאה
 בדברי בקשתיו ולא קפאתיו
 קראתיו ולא קנני:
 בראשית וישלח לב (לב) ויהיה לו
 השמש כאשר צבר את פנאול ויהא
 צלע על ויכב:
 בראשית פב (כב) ויבן יקוק אלהים
 את העלע אשר לקח מן האדם
 לאשה ויבאה אל האדם:
 בתרלד - שוהיה, בתרלד - שוהי
 תהלים יח
 משלי ג' ח' ומדבר בתורה
 כמבואר שם בתחילת הפרק בני
 תורתא ית תשכה
 בתרלד - הוא
 משלי ח' יב
 בתרלד - היה
 מוהרנית בתקפא
 תהלים מג ז'
 מלאכי א' ו'
 בראשית מא מג
 מוהרנית בתקפא

לשפתיים, כי איתא בזה"ק אית מאן דלעי באורייתא ומגמגם
 בה בגמגומא דלא ידע, כל מלה ומלה סלקא לעילא, וקב"ה הדי
 בהאי מלה, ונטע לה סחרנין דההוא נחלא, ואתעבידו מאינון
 מלין אילנין רברבין, ואקרון ערבי נחל. נמצא שערבי נחל הם
 בחי' דיבור בלא דיעה. וזהו בחי' הור"ר, שהוא בחי' דין, בחי'
פחד יצחק שנמשך ממוהין דקטנות, וע"כ הדיבור בלא דעת
 עדיין, אבל שמחת תורה הוא בחי' דיבור בדיעה, והוא החיות
 של הנפש. כדאיתא בזה"ק וזכאין אינון דידעין אורחוי
 דאורייתא, ומשתדלי בה באורה מישור, דאינון נטעין אילנא
 דחייא לעילא דכולא אסותא. וזה בחי' יעקב שהוא בחי' חכמה,
 בחי' מוהין דגדלות, שהוא בחי' רפואת הנפש, בחי' **שמש**
צדקה ומרפא בכנפיה [א]. כי שמש הוא בחי' יעקב [כ"ש ויזרח
 לו השמש] [ב]. שהוא בחי' חכמה, בחי' דיבור בדיעה, שהוא
 בחי' התורה, בחי' שמחת תורה, שהוא בחי' אילנא דאסותא
 כנ"ל. וזה בחי' **שמש ומגן ה' אלקים** [ג], ה' אלקים, זה בחי'
 רחמים ודין, בחי' יעקב ויצחק, שהם בחי' שמש ומגן, וזה בחי'
וחי' אור הלבנה כאור החמה [ד], כי הלבנה היא בחי' יצחק,
 והחמה היא בחי' יעקב. וצריך להמתין הדין של יצחק, שהוא
 בחי' לבנה, ע"י בחי' שמש, שהוא בחי' יעקב, עד שיח' אור
הלבנה כאור החמה. ואז נעשה מצדק צדקה, בחי' **שמש צדקה**
ומרפא. כי כשהמלכות בבחי' דין, נקראת צדק. וכשממתקין
 אותה ע"י בחי' יעקב, אזי היא בבחי' צדקה, בחי' **שמש צדקה**,
 שהוא בחי' דיבור בדיעה, בחי' **אני ה' המדבר בצדקה ורב**
להושיע [ז]. כי הנפש ושה' מקודם בבחי' דין בבחי' צדק בבחי'
 מוהין דקטנות בחי' דיבור בלא דעה. כשעולה מצדק לצדקה,
 וזהו המתקתה וישועתה, בחי' **מדבר בצדקה ורב להושיע** וכנ"ל.
 וזהו בחי' **תורת ה' תמימה משיבת נפש** [ח]. תורת ה' תמימה,
 היינו חכמת התורה, בחי' דיבור בדיעה. זהו עיקר ההמתקה,
 שהוא בחי' רפואת הנפש, בחי' **משיבת נפש** וכנ"ל. וזהו בחי'
רפאות תהי לשריך [ט] שנאמר בשבח התורה. **לשריך זה בחי'**
מלכות, בחי' ששרה על כל העולם, שמשם נמשך הדין של
יצחק. והתורה היא' הרפואה וההמתקה של הדין הזה כנ"ל:
 כי כשבא לחכמת התורה, נתתן הנפש ומעלה לשרשו. כי
 טפת הזרע של הולדת הנפש נמשכת מהמוח, ומוחא חכמה. כי
 ישראל עלו במחשבה תחלה, והמחשבה היא חכמה, שהיא
 שורש נפשות ישראל, ושורש כל העולמות. כי שורש כולם הוא
 חכמת התורה, בה באורייתא קוב"ה ברא עלמין. והתורה
 נקראת חכמה, כ"ש [א] **אני חכמה וכו'**. וכשווכה הנפש
 לחכמת התורה זהו בחי' חידוש העולם. כי חידוש כל העולמות
 הי"ב ע"י חכמה שהוא התורה כנ"ל. ואזי כשווכה לחכמה אזי
 נתגלה כבודו ית', שזהו עיקר התכלית של כל עבודות האדם.
 כי תכלית כל העבודות שצריך האדם לעבוד את הבורא ית'
 הוא רק כדי שיתגלה כבודו. [כ"ש **לכבודי בראתיו וכו'**] [י'
 והכבוד נתגלה ע"י החכמה, כ"ש **ואם אב אני כבודי**] [י"ב],

ואב הוא בחי' חכמה, כ"ש **אברך** [כ] ופרש"י אב בחכמה :
 וז"פ הפסוק, **רומה על השמים אלקים**. שמים, זה בחי'
 יעקב, (כמובא במ"א [כ]). כשהוא מעלה בחי' נפש שהוא בחי'
 אלקים, דינא קדישא. לבחי' יעקב שהוא בחי' שמים, בחי'
 חכמה. אזי **על כל הארץ כבודך**, אזי נתגלה כבודו כנ"ל:
עה [כ] **יברכנו אלקים ויראו אותו כל אפסי ארץ** [ז].
 דהנה יש מדת נצחון ומחלוקת ומלחמה ומהיכן בא מדה זו
 מדמים שעדיין לא עבד בהם השי"ת כמ"ש [כ"ג] **ויז נצחם**
 ופירש"י דמים ולא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא
 השלום וכו' (עוקצין פ"ג). ובמחלוקת יש בחי' העושה שלום
 והוא בחי' העל"א מ"נ למשל כשנופל [כ"ג] לאדם איזה קושיא
 הוא בחינות מחלוקת והתירוץ הוא בחי' העושה שלום והוא
 העל"א מ"נ ולפעמים שלום עושה שלום כמ"א והוא העל"א
 מ"נ למקום אחר ותורה ותפלה הוא גם כן בחי' העל"א מ"נ
 שהוא שלום כמ"ש **בורא ניב שפתים שלום** [כ"ג] **ועושה שלום**
זבורא את הכל [כ"ג]. כי בשעת בריאה נפלו עולמות למטה
 והעולמות הם אותיות ונתפורזו לכמה ניצוצות וע"י [כ"ג] **הע"מ** [כ"
 של תורה ותפלה נעשה צירוף מהניצוצות ונעשה עולם זה
ונתתי שלום בארץ [כ"ג] כי מהארציות נתעלה הניצוצות ונעשה
 שלום וזהו **ולאמר לציון עמי אתה** [כ"ג] **אית עמי אלא עמי**
 בשותפי וכו' [כ"ג] כי הוא ג"כ כמו בורא במילול' שמים וארץ
 כנ"ל ובחי' זה"ל נעשה בכל יום עד ביאת משיח עד **וביום**
ההוא ועמדו רגליו על הר הזיתים [כ"ג] שהוא בחי' להרגלו
 ותורה ותפלה הם גם כן בחי' עמידה תורה כמ"ש [כ"ג] **ואתה פה**
עמד עמדי להתיצבו בתחיותי [כ"ג] החר [כ"ג] ותפלה ויעמוד
פנחם ויפלל [כ"ג] והוא בחי' רגליו וע"י בחי' רגליו דתורה ותפלה
 נתקברו בחי' **ועמדו רגליו על הר הזיתים** כמ"ש [כ"ג] **צדק לפניו**
יחלך וצדק הוא תורה [כ"ג] ותפלה כמ"ש [כ"ג] **צדק תדברון**, וז"פ
 שותא דינוקא בשוקא דאבוחא ודאימא (וסוכה נו: [כ"ג]). כי ע"י
 הדיבורים של תורה ותפלה נעשה בחי' שוקין ורגליו **ובדבר ה'**
שמים נעשו [כ"ג] לכן יש ניצוצות שנפלו בכל דבר כמאכל
 וכמשתה וכמלבוש. והתענוג שיש מן הדבר מאכל ומשתה הוא
 הניצוצות והניצוצות הם אותיות. וקודם שמוציא אל הדבור,
 הם בחי' דם. והוא בחי' נפש, כמ"ש [כ"ג] **כי נפש כל בשר דמו**
בנפשו הוא. וכשיצאה לדיבור הוא בחי' **נפשי יצאה בדברו**
 [כ"ג]. וקודם היא² בחי' **צולע על יריכו** [כ"ג] ובהוציאה אל
 הדיבור, הוא בחי' **ויבן את הצלע** [כ"ג]. ומפני שניצוצות הנ"ל
 קודם הדיבור אין להם צירוף, והם בבחי' שברים ומחלוקת, כי
 כל ניצוץ מתגבר על הכורו. ובהוציאו אל הדיבור הוא בצירוף
 והוא בחי' שלום. נמצא שצריך בהניצוצות הנ"ל לדבר בדברי
 תורה ותפלה ולא בדברים אחרים. וזהו פי' הגמרא (וסוכה נג.
 תענית כה: [כ"ג]) לוי הטיח דברים כלפי מעלה ואימלע שהוא
 בחי' **צולע על יריכו**³. כי מכה שהוציא הניצוצות בדברים
 אחרים נשאר בבחי' **צולע על יריכו**⁴. וצריך לדבר

י"ג גם בדפורי ותרלד - רגליו ומתורלו
 יד - רגליו
 י"ז דברים ה' כו
 י"ח בתשכט - ויתיצבו (כלשון הפסוק
 י"ט כפי שהובא בלשון מוהרנית לקמן)
 כ"ג גם בדפורי ותרלד - בתחיות, ומתורלו - בתחית (כלשון הפסוק
 כ"ד כפי שהובא בלשון מוהרנית לקמן)
 כ"ה שמות יט יז
 כ"ו תהלים קל ל'
 כ"ז תהלים פה יד
 כ"ח חולין פט.
 כ"ט תהלים נח ב'
 ס"ג נסתק הגמ' או לאכוח או לאומיה
 הפסוק - דכתיב של הטיקע כחון הס
 מה ששטע מעלכו או אמו ולפי כתיב
 שוקא ומוז' לאקוים להיטו כגלן להיטו
 שע"י הליטור של הטיקע כחולו ותפילה
 סקס בחי' אר"א מתקן את הליבור מנחי
 זלעל לבחי' וכן אכל אלעל להיטו מתקן
 המלכות
 י"ג לשון תפילת יוצר של שחרית
 והוא יתקן לשון של חז"ל לפסוק
 בשעתיה מה ז' עושה שלום ובורא
 רע
 י"ד גם בדפורי ותרלד ובתורלו - וע"י
 הע"מ, ובתורלו - ועל ידי העל"א מ"נ,
 ובתשכט - וע"י העל"א מ"נ
 י"ה פ' העל"א מ"נ דהיינו מין
 נוקבין
 י"ז דברים כו ט'
 י"ח ישעיהו נא טו
 י"ט הקדמת הוהור דף ה.
 ל גם בדפורי - במילולו, מתורלו -
 במילולו
 כ"א בתשכט - זאת
 י"ב גם בדפורי ותרלד - ועמדו,
 ומתורלו - יעמדו (ובפסוק - ועמדו
 ביום ההוא)
 י"ג בתרלד ומתורלו - הותים (כמ"ש)
 כ"ד בפסוק
 י"ד וברית יד ה'

י"ד ועיני תורה מו שמים חדשים
 נעשה ע"י בחי' יעקב. עוד שם
 יעקב מדת הפארת שהוא כללות
 הגוהנין והוא בחי' שמים
 י"ה תורה זו לא ידוע היכן ומתי
 נאמרה. תחילתה גם היא מלשון
 הדברים כמבואר בסוף תורה קה,
 והבמשך כמכלה בלשון מוהרנית.
 י"ז תהלים סו ח'
 כ"א ישעיהו סג ג'
 כ"ב לשון נפילה גבי קושיא עיין
 ש"ה הקדוש שער אותיות את ח'
 חבר טוב את ב' ושם תורה אור
 את ט'. במדבר נשא בהעלותך
 עה"פ נשא את ראש בני גרשון
 אלשיך שמואל יג יקרא כא ה-
 ט. שפע טל חלק שפע שער ו'
 נהר שלום סדר פורים יד טא.
 מורחי על פרש"י בראשית יט כ'
 עוד שם
 כ"ג ישעיהו נו יט

ליקוטי

בתורה או בתפלה עד שיהיה הגוף כמל ואפס. וזה פ'י הפסוק [ט] **והיה לבשר אחד**, שיהא הגוף אחד עם הדיבור עד שיהא כאפס. וכמה בא יהא לדבר זה ביראה, כי אחוץ (ב"ב יוד) גוף קשה פחד שוברו. ופחד הוא **פחד יצחק** [ז] הוא יראה :

ו"פ הפסוק [ז] **יברכנו אלקים ויראו אותנו**. כלו' כי הברכה כשיהיה בבחי' יראה, **כל אפסי ארץ**. כלומר כל ארציות נעשים אפס, כמה שכתוב **והיו לבשר אחד**: ובתורה ותפלה יש ב' גוונים מהשבה וצעקה, והוא בחי' משה ודוד. כי הצעקה בחי' **הכמות בחוץ תרונה** [ז] ומהשבה בחי' **המוקי ויבייך** [ז] במשה כתיב [ט] **ויצעק משה** וכתוב [ז] **וילך וידבר וכו'** כלומר שהיה מקהיל קהלות כרבים וזה בחי' **הכמות בחוץ תרונה** ובדוד כתיב [ט] **במקהילות** **ברכו אלקים** והוא ג"כ **הכמות בחוץ תרונה** :

י"ג ואת התורה, הלשון אינו מתוקן ומסודר כלל, גם הסר הרבה. וכל אשר מצאה ידי להבין מדברים אלו "בעזרה"י, הוכרתי לחזור ולכותבם במהדורא תנינא. וזהו (תהלים סו) **יברכנו אלקים ויראו אותנו כל אפסי ארץ** :

כי יש מדת נצחון ומחלוקת ומלחמה, ומדה זאת באה מדמים שעדיין לא עבד בהם את הש"י. כי עיקר מדת הנצחון הוא מהדמים, כ"ש (ישעי' סג) **ויז נצחם**, ופרש"י דמים. וצריך כ"א לבטל מדת הנצחון והמחלוקת ולרדוף אחר השלום [טז], כי לא מצא הקב"ה כלי מחוץ ברכה אלא השלום (עוקצין פ"ג).

וזה זוכין ע"י שידבר הרבה בתורה ותפילה, ע"י יוכה לשלום : **כי** כשיש מחלוקת, צריכין לעשות שלום. וזה העושה שלום הוא בבחי' העלאת מ"נ. כי כשנפל לאדם איזה קשיא, הוא בחי' מחלוקת. כי חלוק לבו [ז] ואינו מביין הדבר. כי נראה לו כאלו הדברים סותרין זה את זה, והולקין זה על זה. והתירוץ הוא בחי' העושה שלום, כי ע"י התירוץ הוא עושה שלום בין הדברים הנראים כחולקים וסותרים זה את זה, וזהו בחי' העלאת מ"נ. [לכ"ו עיקר בחי' העלאת מ"נ, הוא בחי' השתוקקת ואהבה שמעורר אחד לגבי חבירו, כגון כשא' משתוקק להש"י [טז] או לנסוע לצדיק אמתי, זהו בחי' העלאת מ"נ, שע"י מתחברין ומתקשרין להש"י ולצדיקו. נמצא שזה העושה שלום, שמכנים אהבה בלב כ"א לגבי חבירו, ומקרבם יחד ועושה שלום ביניהם, זהו בחי' העלאת מ"נ]. ולפעמים זה השלום עושה שלום כמ"א, והוא בחי' העלאת מ"נ למקום אחר. וכל הדיבורים שמדברים בתורה ותפילה הם בבחי' העלאת מ"נ כידוע. שהוא בחי' שלום, כ"ש (ישעי' נז) **בורא ניב שפתים שלום**. וזה עיקר תיקון הבריאה, כ"ש **עושה שלום ובורא את הכל** [ז]. כי בשעת בריאה נפלו עולמות למטה [כ"ע"י שבירת כלים כידוע [כ"ז]], והעולמות הן בחי' אותיות [כ"ז], ונתפרו לכמה ניצוצות. וע"י העלאת מ"נ של תורה ותפילה נעשה צירוף מהניצוצות והאותיות [כ"ז], ונעשה עולם. וזהו בחי' שלום, כי

יברכנו אלקים עה

מוהר"ן צא.

קודם שמכניס אלו הניצוצות והאותיות בתוך^כ דיבורי תורה ותפילה^כ, אין להם שום צירוף והיבור והם בבחי' שברים ומחלוקת, כי כל ניצוץ מתגבר על חבירו. וכשמכניסם אל הדיבור דקדושה, הוא מצרפם ומחברם, שזהו בחי' שלום. כי ע"י הדיבור דקדושה של תורה ותפילה^כ, נעשה העלאת מ"נ, שע"י נעשה שלום כנ"ל שע"י נתתקנן ונתחדשין כל העולמות הנפולין, ונחשב כאלו בראן מחדש. וזהו משארז"ל (הקדמת הוזהר ד' ה) **ולאמר לציון עמו אתה** [כ"ז] **א"ת עמי** אלא עמי בשותפי מה אנא בורא שמים וארץ במילולי אף אתה כן וכו'. כי בוודאי הוא בורא שמו' וארץ בדיבורי תורה ותפילה^כ, כי הוור ומחדש ומתקן העולמות הנפולין כנ"ל. וזה בחי' (ויקרא כו) **ונתתי שלום בארץ**, כי מהארציות נתעלין הניצוצות^כ, ונעשה שלום, שזהו עיקר תיקון הבריאה כנ"ל. ע"כ צריכין לדבר רק דיבורים קדושים ולא דברים אחרים [א]. כדי להעלות הניצוצות הנ"ל לתקן כל העולמות. כי עיקר הבריאה היתה ע"י הדיבור כ"ש (תהלים לג) **בדבר ה' שמים נעשו**. וע"י השבירה נפלו ניצוצות בכל הדברים [כ"ז], במאכל ובמשתה ובמלבוש ובכל התענוגים שבעולם. כי התענוג שיש בהדבר שאוכל ושותה וכיוצא בזה, הוא מהניצוצות^כ שנפלו לשם [כ"ז], והניצוצות הם אותיות כנ"ל. וקודם שמוציאם אל הדיבור, הם בבחי' דם שהוא בחי' נפש, כ"ש (ויקרא יז) **כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא**. וכשמוציאם ע"י הדיבור, זהו בחי' (ש"ה ה) **נפשי יצאה בדברו**. ואז מעלה הניצוצות ומחברם יחד ועושה שלום ביניהם. וזהו שאמרנו למעלה שע"י הדמים שלא עבד בהם את הש"י, מזה באם נצחון ומחלוקת. כי עיקר הנצחון והמחלוקת, הוא מבחי' הניצוצות הנפולין הנ"ל קודם שמחברם ומתקנם, שאז הם בבחי' מחלוקת כנ"ל, ואזי הם בבחי' דמים כנ"ל. ה"ע"כ צריך לעבוד את הש"י בכל המיפי דם שנמצאים בו, דהיינו שידבר הרבה בתורה ותפילה^כ, עד שיהי' נעשה מכל הדמים דיבורים של תורה ותפילה^כ. כי הדיבור הוא מהנפש שהוא בחי' דמים כנ"ל. ואזי מבטל כל הנצחון והמחלוקת הנמשך מהניצוצות הנפולין הנ"ל, שהם הם בחי' הדמים שעדיין לא עבד בהם את הש"י כנ"ל :

ובחי' זאת של בירור הניצוצות נעשה בכל יום עד ביאת המשיח, עד שיתקיים (זכרי' יד) **ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזתים**^ל [כ"ב(מכובא בכתבי האר"י ז"ל"ם [כ"א]). כי עיקר תיקון הניצוצות הוא בבחי' רגליו^כ [כ"ב(מכובאר כמ"א [כ"ז])]. כי תורה ותפילה הם בחי' עמידה, שהוא בחי' רגליו. תורה, כ"ש (דברים ה) **ואתה פה עמד עמדי**. וכתוב (שמות יט) **ויתיצבו בתחתית ההר**. ותפילה, כ"ש (תהלים קו) **ויעמוד פנחם ויפלל**. וזה בחי' (שם פה) **צדק לפניו יהלך**, צדק, הוא בחי' הדיבור של תורה [כ"ז] ותפילה^כ, כמ"ש (שם נח) **צדק תדברין**. ע"י נתתקנן הרגליו, בבחי' **צדק לפניו יהלך**. וע"י זוכין לבחי' **ועמדו רגליו ביום ההוא וכו'**, (זהו בחי'

תורה אור

בראשית ב (כד) על פן יענב איש את אביו ואת אמו ויזכר באשתו וקיו' לְבָשֶׁר אחד. בראשית ויצא לא (מב) לול' אֶלְתֵּי אָבִי אֶלְתֵּי אֲבִרְתִּים ופחד יצחק היה לי כי עמה ריקים שלחתיני את עָזְרָא וְאֵת יִצְחָק כִּפִּי רָחֵם אֱלֹהִים ויזכר אָמֵן:

תהלים סו (ח) וְיָרְכֵנוּ אֱלֹהִים וְיִירָאוּ אִתּוֹ כָּל אַפְסֵי אָרֶץ. משלי א (כ) תִּכְמוֹת בְּחַיִּן מְרַחֵם בְּרַחֲמֵי תִמְן קוֹלָהּ: שיר השירים ו (ב) מה יָפוּ פְעֻמֶיךָ בְּנַעֲלִים בַּת יָרְדֵי חֲפוּיךָ וְיָרְכֵךָ כִּמוֹ תַּלְאִים מַעֲשֵׂה יְדֵי אִמְךָ:

שמות ח (ח) וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מֵעַם פְּרַעֲה וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל יְקוֹק עַל דָּבָר הַצְּפֹרְדִּים אֲשֶׁר שָׁם לַפְּרֹעִה: דברים לא (א) וְלִלְךָ מֶשֶׁה וְיִדְבֹר אֵת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל: תהלים סח (כו) בְּמִקְהֻלוֹת יָרְכוּ אֱלֹהִים יְקוֹק מִמְּקוֹר יִשְׂרָאֵל:

ישעיהו ג (ג) פִּנְהָה דְרָכֶיךָ לְבָדִי וּמַעֲרִים אִין אִישׁ אִמִּי וְאַוְרָסִים בִּאֲפִי וְאַרְמָסִים בְּחֻמְתֵּי וְזוֹ נִצְחָם עַל בְּגָדִי וְכָל מַלְבוּשֵׁי אֲנָאֲלָתִי: ישעיהו נו (א) בּוֹרָא נוֹב גִּיב שְׁמַיִם שְׁלוֹם שְׁלוֹם לְרַחֵם יִלְבְּבוּ אֲמֵר יְקוֹק וְרַפְּאֵתִי: ישעיהו מה (ו) יִצְדַּר אֹדֶר וּבּוֹרָא הַשֶּׁף עֵשֶׂה שְׁלוֹם וּבּוֹרָא רַע אָנִי וַיְהִי עֵשֶׂה כָּל אֶלֶה:

ישעיהו נא (סו) וְאִישׁ דְּבָרִי בְּפִי וּבְצֵל דִּי כְּפִיתִיךָ לְנַטַע שְׁמַיִם וְלִיסַד אֶרֶץ וְלֵאמֹר לְצִוּוֹן עֲמִי אֶתָּה: יקרא בחקתי כו (ו) וְתִמְתִּי שְׁלוֹם בְּאַרְץ אֲבוֹתֵךְם וְאִין מְתוּרִי וְהַשְׁבַּחְתִּי תִּהְיֶה מִן הָאָרֶץ וְתִרְבֵּי לֹא תִעָבֵר בְּאַרְצֵכֶם: תהילים לג (ו) דְּבַר יְהוָה שְׁמַיִם נִצְנְשׁוּ וּבְרִיתוֹ פִּיו כָּל צְבָאִים: ויקרא יז (יד) כִּי נִפְשׁ כָּל בָּשָׂר דָּמוֹ בְּנַפְשׁוֹ הוּא וְאִמֵּר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל דָּם כָּל בָּשָׂר לֹא תֹאכְלוּ כִּי נִפְשׁ כָּל בָּשָׂר דָּמוֹ הוּא כָּל אֲכִלְיוֹ יָרֵךְ:

שיר השירים ה (ו) פְּתַחְתִּי אָנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי תִמַּק עָבִר בְּנַפְשִׁי יָצָאָה דְּבָרָה בְּקִשְׁתִּיהָ וְלֹא מִצְּאֵתֶיהָ אֲרִאֲתִי וְלֹא עָנָה: זכריה יד (ו) וְעָמְדוּ רִגְלָיו בְּיוֹם הַהוּא עַל הַר הַזֵּתִים אֲשֶׁר עַל פְּנֵי יְרוּשָׁלַם מִקְדָּשׁ וּנְבִיאוֹ הָיָה הַיּוֹמִים מִחְצִיז מִן הַרְחֵק וַיָּבֶה גַּיָּא גְדוֹלָה מֵאֵד וְיָשׁוּ חֲצִי הָהָר צְפֹנָה וְחֲצִי הַצָּפוֹנָה: שמות ואתנתן ה (כו) וְאָמַרְתָּ פֹה עֲמֵד עִשְׂרֵי וְאַדְבָּרָה אֶלְיָךְ אֵת כָּל הַמִּצְוָה וְתִשְׁמָעִים וְהִשְׁמַעְשִׂים אֲשֶׁר תִּלְמַדְתֶּם וְעָשׂוּ בְּאַרְץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָכֶם לְרִשְׁתָּהּ: שמות יתרו יט (יז) וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אֶת הָעָם לְקִרְיַת

^{כא} וזהו פקודי רנת. שער הגלגולים הקדמה טו והקד' כ. ספר הלכותים בראשית פ"ג. (גם עיין לק"ה בית הכנסת ד' ה' ד"ה וחוה בחי' ל"ג בעומר) ^{כב} הערת מוהר"ן ^{כג} עיין בזהר כ"פ ע"פ (משלי ה' ה) רגליה יורדות טות כגון בשלה מה: תצוה קצו: ועוד. ועיין תורה יא ביאור מאמר רבב"ה ד"ה דקא' עד קטסוליה במ"א. ועיין תורה ח' אות ח' ותורה נד אות ב' ותורה פא תנינא. ^{כד} חולין פט. ^{כה} מתרצו- ותפילה

^{כז} בתרלד ומתרו- ותפילה ^{כח} בתרלד ומתרו- ותפילה ^{כט} ישעיהו נז טו ^ל שיעיהו נז טו ^{לא} בתרלד ומתרו- ותפילה ^{לב} מתרצו- הניצוצות ^{לג} יומא יט: ודברת במ ^{לד} ע"י שבירה הנ"ל ועיין תורה נד אות ג' וסוף תורה לה ותורה צ ותורה צו ^{לה} מתרצו - מהניצוצות ^{לו} בעש"ט ע"ה"פ בראשית אות מ. יסוד ושרש ושרש העבודה שער הכבודות פ"ב עיין בעש"ט כתר שם טוב השלם אות רמ ^{לז} גם בתרלד ע"כ ומתרו- וע"כ ^{לח} מתרצו - ותפילה ^{לט} מתרצו - ותפילה ^{לא} בתרלו- היותים ^{לב} הוספת מוהר"ן על דברי עצמו ^{לג} מתרו - האר"י

^{לד} בתרלד ומתרו- ויראו ^{לה} תהלים לו טו בקש שלום ורדפו ^{לו} "לש"כ הושע י' ב' - חלק לבם ^{לז} "ביאור מוהר"ן ^{לח} עיין תורה לא בלשון מוהר"ן ד"ה וזה סוד נפילת אפים ועיין תורה לו אות ו' ותורה רס ^{לט} לשון תחילת תפילת יוצר של שחרית והוא תיקון לשון של הפסוק עושה שלום ובורא רע בשיעיהו מה ז' ^{לא} ביאור מוהר"ן ^{לב} ע"ה שער שבירת כלים ובאצרות חיים שער הנקודים, ובקיצור בשער הכללים פ"א. ^{לג} עמק המלך ספר תקוני שבת פ"י כל פרצופי העולמות נבנים מאותיות התורה. ספר חמדת הימים (לר"י אלגויו) - יום הכפורים פ"ג כל העולמות נבראו ככב אותיות ^{לד} ע"ה שער הכללים פ"א ^{לה} גם בתרלד - בתוך, ומתרו- חוץ

^א בראשית ב' כד ^ב גם בדפדפ"ר ותולד - והיה ומתרו - והיו (כלשון הפסוק) ^ג גם בדפדפ"ר ותולד - בא הוא, ומתרו - הוא בא ^ד בראשית לא מב. ושם לא נג ^ה תהלים סו ח ^ו בתרלו ומתרו - ויראו ^ז משה א' כ' ^ח שיר השירים ו' ב' ועיין מועד קטן טו. וליקוט שמעוני ישעיה רמז תסג ^ט שמות ח, ה, שם ז, ד, במדבר יב יג. ^י דברים לא א ^{יא} תהלים סח כז ^{יב} גם בדפדפ"ר ותולד - במקהילות, ומתרו- במקהילות ^{יג} הערת מוהר"ן בתקפא. בתרלו נדפס בטעות וגם במקום ג, נ. ומתרו תוקן (לשון מוהר"ן נוסף בתקפא ואינו בדפדפ"ר) ^{יד} בתרלד - בעור ה"י, ומתרו- בעור הש"י

לידע מה שרואה הוא ע"י בחי' אור החזר שהיא בחי' מה שחזר הכח הראות לעיניו. וע"כ לפעמים האדם רואה איזה דבר בעיניו ממש ואעפ"כ אינו יודע מה הוא רואה, כגון כשמעבירין איזה דבר לפני עיניו במהירות גדול. וזה מחמת שלא חי' פנאי שיהזור הכח הראות לעיניו, ויצויר הדבר בדעתו עד שידע אותו, וכמבואר בס' "ס"ה אות ג' ע"ש. נמצא שהידיעה מה שיודע מה שהוא רואה זהו בחי' אור החזר: **ודע** שהסתכלות עושה כלי, דהיינו גבול וזמן. כי מקודם ראותו הדבר הוא בלא גבול. וכשרואה הדבר נעשה לו גבול. וזהו שאחז"ל (יומא עד): **ויענך וירעיבך ויאכילך את המן** [?] כי אינו דומה מי שרואה ואוכל לאוכל, מכאן שסומא אין לו שובע. כי מי שאינו רואה אין לו גבול כנ"ל. ומסקנא דגמרא מאי קרא, **טוב מראה עינים מהלך נפש** [?]. כי בכח הראות, עושה הילוך לנפשו, והוא הגבול:

וזהו בחי' מעלת הבטחון. כי הבטחון הוא בחי' הסתכלות, שמתכל צופה בעיניו להשי' לבד ובטוח בו, בבחי' [?] **עיני כל אליך ישרו**. כי ע"י ההסתכלות בבטחון ג"כ עושה כלי, דהיינו גבול וזמן. כי ההשפעה יורדת מלמעלה תמיד, אך שהוא בלא זמן. כי לפעמים דבר שצריך לו עכשיו, יבא כב' או ג' שנים. אך ע"י הסתכלות בבטחון, עושה להשפעה גבול וזמן, שתבא השפע בעת זמן שהוא צריך. וז"פ הפסוק (תהלים קמה) **עיני כל אליך ישרו, ואתה נותן להם את אכלם בעתו**, פירוש בהסתכלותו בעיניו להשי' דהיינו בחי' בטחון, בחי' **עיני כל אליך ישרו**, ע"ז **אתה נותן להם את אכלם בעתו**. בעתו דייקא, דהיינו בעת זמן שהוא צריך. כי הבטחון שהוא בחי' הסתכלות עושה כלי וגבול וזמן כנ"ל:

וזה בחי' מעלת התקרבות לצדיקים. כי יש בחי' [?] **צמאה נפשי**, דהיינו כמו מי שהוא צמא מאד ששונה אפי' מים הרעים [?]. כמו כן גם כעבודת הבורא ית', יש בני אדם שהם תמיד בבחי' צמאון, ולומדים ועובדים עבודתו תמיד. והם תמיד בבחי' צמאון, כי נפשו שוקקת תמיד לעבודת השי"ת, אך שהוא בלא זמן ושכל. כי לפעמים ביטולה של תורה היא קיומה (מנחות צט): **למה שכתוב (תהלים קיט) עת לעשות לה' הפרו תורתך**. וזהו מעלת התדבקות בצדיקים כי הם עושים גבול וזמן לבל יהיה בבחי' צמאון: **וז"פ הפסוק (שם מכ) צמאה נפשי לאלקים לאל חי**, זה בחי' צמאון כנ"ל. **מתי אבוא**, ולא יהא בבחינות [?] צמאון. **ואראה פני אלקים** [?], ואראה דייקא, דהיינו שאזכה שתהי' העבודה בבחי' ראוי, שאזי הוא בבחי' גבול וזמן כראוי כנ"ל, ואזי אינו בבחי' צמאון כנ"ל: **ע"כ** בכל יום ויום צריך התחדשות המוחין, כמה שכתוב (איכה ג) **חדשים לבקרים וכו'** [?], וכמה שכתוב [?] **המחדש בטובו וכו'**. [?] כי הודוש המוח דהיינו שזוכה לשכל

שואת דינוקא וכו' ע' לעיל, זה אינו מבין כלל). כי קודם התיקון דהיינו קודם שמוציא"ה הנצוצות אל הדיבור דקדושה, אזי הם בבחי' **צולע על יריכו**, (בראשית לב) שהוא בחי' פגם הרגלין. ואח"כ כשמוציאם אל הדיבור ובונה מהם דיבור דקדושה, זהו בחי' (שם ב) **ויבן את הצלע** [?], שמתקן בחי' **צולע על יריכו** [?]. וזהו בחי' (מגילה כב ע"ב) לוי המיה דברים כלפי מעלה ואיטלע, זה בחי' **צולע על יריכו**. כי מחמת שפגם בהדיבור, ע"כ איטלע. כי נשאר בבחי' **צולע על יריכו**, שהוא בחי' פגם הדיבור כנ"ל: וצריכין לדבר בתורה ותפילה, עד שיחיה הגוף בטל ואפס. וזהו בחי' (בראשית ב) **והיו לבשר אחד**, שיהא הגוף אחד עם הדיבור, "(שהוא בחי' הוה כ"ש (תהלים יט) **ולילה ללילה יהוה כמבואר במ"א** [?], שהוא בחי' הצלע הנ"ל בחי' **ויבן את הצלע**, שע"ז נאמר **והיו לבשר אחד**) דהיינו שיתבטל הגוף לגמרי כאין וכאפס ע"י דיבורי תורה ותפלה. **ולבא** לזה, לבטל הגוף לגמרי הוא ע"י יראה, כשארז"ל [?] **גוף קשה פחד שוכרו, ופחד הוא בחי' [?] פחד יצחק דהיינו יראה**: **וז"פ הפסוק: יברכינו אלקים**, זה בחי' שלום, כי לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום [?]. **ויראונו אותו**, היינו יראה, שע"ז נתבטל הגוף לגמרי ע"י דיבורי תורה ותפלה כנ"ל. וזהו **כל אפסי ארץ**, היינו שכל הארציות נעשים אפס ואין, כי נתבטלים לגמרי כנ"ל. אזי זוכין לברכה, שהוא בחי' שלום, בחי' יברכינו אלקים וכו"ל:

(ובתורה ותפילה יש ב' גוונים מחשבה וצעקה וכו', ג"ז לא הבנתי כלל): " **ען** [?] (בראשית כב) **ויהי אחר הדברים האלה והאלקים נסה את אברהם**:

איתא בת"ז תיקון ע' דף קיה ע"א [?], מסטרא דימינא מוחא חוורא ככספא הה"ד [?] **זרע אברהם אוחבי**: **הנה** בהסתכלות יש אור הישר ואור החזר. דהתפשטות הראות הוא אור הישר. ובהגיע לראות דבר שהפץ הוא אור החזר. [?] כי כח הראות, מחמת שכח הראות הולך ומתפשט ומכה בדבר הנראה [?], וחוזר הכח הראות מחמת ההכאה לעינים ונצטייר הדבר בעינים ואז העינים רואין את הדבר הנראה. כמבואר היטב [?] (לעיל בס' י"ג אות ד' ע"ש). נמצא שיש בכח הראות בחי' אור הישר ואור החזר. כי כח התפשטות הראות מעיניו להדבר הנראה, זהו בחי' אור הישר. והכאת הראות בדבר הנראה, שע"ז חזר הדבר לעיניו ונצטייר בעיניו, שע"ז עיקר הראי' כנ"ל, זהו בחי' אור החזר, שחוזר ושב הראות לעיניו כנ"ל: והש"ת ב"ה אף שאינו נתפס בשום מדה, אך כדי לשכר האזן, נאמר בו ג"כ, (תהלים קלח) **כי רם ה' ושפל יראה וגבורה ממרחק ידע**. יראה הוא בחי' אור הישר. **ממרחק ידע**, הוא בחי' אור החזר. [?] כי עיקר הידיעה

תורה אור
בראשית ושלח לב (לב)
ויזרח לו השמש פאשר עבר
את פגואל והוא צלע על
ירכו:
בראשית ב (כב) ויבן יצחק
אלתים את הצלע אשר לקח
מן האדם לאשה ויבנה אל
האלתים:
בראשית ב (כד) על פל ענב
איש את אביו ואת אמו וידבק
באשתו והיו לבשר אחד:
תהלים יט (ג) יום ילום
ביצע אקר ולילה ללילה יתנה
דעת:
בראשית ויצא לא (מב) לולי
אלתי אבי אלתי אברהם
ופחד יצחק הנה לי כי עתה
ריקם שלחמי את עניי ואת
יגעי פפי יראה אלהים ויכתב
אמי:
תהלים סו (ח) ויבנו אלתיים
וייראו אתו כל אפסי ארץ:
תורה ע'
בראשית וירא כב (א) ויהי
אחר הדברים האלה והאלקים
נסה את אברהם ויאמר אליו
אברהם ויאמר הנני:
ישעיה מא (ח) ואתה ישראל
עבדי יעקב אשר בחרתיך
ירע אברהם אבתי:
תהלים קלח (ו) כי רם הנה
ושפל יראה וגבורה ממרחק
ידע:
דברים עקב ה (ג) ויצחק
וירעק ויאכלך את השן
אשר לא ידעת ולא ידעו
אבתוך למען הודיעך כי לא
על הקום לבדו יתנה האדם
פי על כל מוצא פי יתנה
יתנה האדם:
קהלת ו (ט) טוב מראה
עינים מהלך נפש גם זה
הבל ורעות רוח:
תהלים קמה (טו) עיני כל
אליו ישרו ואתה נותן להם
את אכלם בעתו:
תהלים מב (ג) צמאה נפשי
לאלהים לאל חי מתי אבוא
ואראה פני אלהים:
תהלים קיט (קכו) עת
לעשות ליתנה הבור תורתך:
איכה ג (כג) חדשים לבקרים
רבה אמונתך:

¹ תהלים מב
² משנה חולין ג' ה' וברבסנורא שם פירש מים המגולים ובמשנה
ברכות ג ה פירש מים סרוחים ובאבות א יא פירש אנשים שמראים
פנים בתורה שלא כהלכה והרמב"ם פי' כינוי לאפקורסים.
³ כך היא גרסת רבינו גם לעיל בתורה טו [דף כא:] ובתורה עח תנינא
[דף לה:]: אבל גרסת הגמ' גם בעין יעקב היא - זה הוא יסודה, ועיין
עיון יעקב שם שגרס כרבינו - זה קיומה.
⁴ גם בתרלד - תורתיו, מתרלו - תורתך
⁵ מתרלו - בבחי'
⁶ המשך הפסוק הנ"ל
⁷ עיין תורה לה
⁸ לשון תפילה יוצר של שחרית
⁹ ביאור מוהר"ת בתקפא
¹⁰ תהלים מב
¹¹ ביאור מוהר"ת בתקפא
¹² עיין ספר הברית ח"א יו' ג' ושבילי אמונה לרבי מאיר אלדבי נתיב
ד' (בדפוס וורשא תרף דף לו): מחלוקת המחוקקים אם כח הראות יוצא
מהעין או צורת הדבר בא אל העין ועיין ספר הברית ח"א מאמר יד
איכות החי פי"ה וד"ה היענה מקורו בעץ חיים שער ח' פ"א מ"א ד"ה
מציון קצת כח בהסתכלות העין, אבל עיין שיהות הר"ן סימן רמב שיש
כח ראות ממש שהולך ובכתו להיך.
¹³ מוהר"ת בתקפא
¹⁴ מוהר"ת בתקפא
¹⁵ בתרלד ומתורלו - שריא
¹⁶ מתרלו - ואעפ"כ
¹⁷ גם בתרלד - זהו, ומתורלו - זה
¹⁸ בתרלד - חזק הפסוק וכתב במקומו המאליך מן במדבר למען ענותך
(כלשון הגמ')
¹⁹ דברים ח' ג, וכן לעיל תורה יג אות ה' אע"פ שביזמא עדי הביא
ראיה מפסוק בדברים ח' טו המאליך מן במדבר אשר לא ידעון אבתיך
למען ענתך ולמען נסתף להיטבך באבתיך: אבל בעין יעקב הביא את
שני הפסוקים. ועיין תורה רעו שם הביא רבינו פסוק טו
²⁰ בתקפא גיטין ואוצר - וכו' ובתקפא ברגר - וכו' וכו' בתרלד - וכו' וכו'
²¹ קהלת ו' ט'
²² תהלים קמה
²³ גם בדפירי שחוא, בתרלד ומתורלו - שריא

²⁴ ישעיהו מא ח'
²⁵ ביאור מוהר"ת בתקפא
²⁶ עיין ספר הברית ח"א יו' ג' ושבילי אמונה לרבי מאיר אלדבי נתיב
ד' (בדפוס וורשא תרף דף לו): מחלוקת המחוקקים אם כח הראות יוצא
מהעין או צורת הדבר בא אל העין ועיין ספר הברית ח"א מאמר יד
איכות החי פי"ה וד"ה היענה מקורו בעץ חיים שער ח' פ"א מ"א ד"ה
מציון קצת כח בהסתכלות העין, אבל עיין שיהות הר"ן סימן רמב שיש
כח ראות ממש שהולך ובכתו להיך.
²⁷ מוהר"ת בתקפא
²⁸ מוהר"ת בתקפא
²⁹ בתרלד ומתורלו - שריא
³⁰ מתרלו - ואעפ"כ
³¹ גם בתרלד - זהו, ומתורלו - זה
³² בתרלד - חזק הפסוק וכתב במקומו המאליך מן במדבר למען ענותך
(כלשון הגמ')
³³ דברים ח' ג, וכן לעיל תורה יג אות ה' אע"פ שביזמא עדי הביא
ראיה מפסוק בדברים ח' טו המאליך מן במדבר אשר לא ידעון אבתיך
למען ענתך ולמען נסתף להיטבך באבתיך: אבל בעין יעקב הביא את
שני הפסוקים. ועיין תורה רעו שם הביא רבינו פסוק טו
³⁴ בתקפא גיטין ואוצר - וכו' ובתקפא ברגר - וכו' וכו' בתרלד - וכו' וכו'
³⁵ קהלת ו' ט'
³⁶ תהלים קמה
³⁷ גם בדפירי שחוא, בתרלד ומתורלו - שריא

* בתרלד - שמוצא
² בתרלד ומתורלו - ירכו
³ מתי נקראת צלע עיין ספר עץ חיים שער לד פרק ג' מ"ב
⁴ בתרלד ומתורלו - ירכו
⁵ צלע בחי' צולע עיין תורה פא תנינא אשה בחי' רגל
⁶ בתרלד ומתורלו - ירכו
⁷ בתרלד ומתורלו - ירכו
⁸ ביאור מוהר"ת בתקפא
⁹ * לעיל בתורה יט אות ג' ובתורה פכ תנינא
¹⁰ * כבא בתרא י'
¹¹ * בראשית לא
¹² בתרלד - הפסוק
¹³ מתורלו - יברכנו
¹⁴ משנה עוקצין סוף פ"ג
¹⁵ בתרלד ומתורלו - ויראו
¹⁶ מתורלו - יברכנו
¹⁷ תורה עו מתחיל בדפירי צילום 138 טור א
¹⁸ תורה זו היא מלשון החברים כמבואר לקמן בסוף תורה קח ובלק"ה
מו"ט הלכה ד' ולא ידוע היכן ומתי נאמרה.
¹⁹ מתורלו - והאלהים
²⁰ בדפים שלנו כפט.

מאמר יברכינו אלקים

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

לשון החברים

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

בתורה זו מבאר רבנו חומר פגם מדת הנצחון שהיא ישות וגאוה, עזות הגוף מלובשת בדמים העכורים, והיא סיבת כל שבירת הכלים ומחלוקות ועיכוב הגאולה. ותיקונה ע"י שאדם מדבר הרבה תורה ותפלה בכל כוחו וטיפי הדמים שלו, כי ע"ז מכניע את חומר והארציות ומדת הנצחון שבדמו, ע"י שמלקט ניצוצי הקדושה שהן אותיות הכלים השבורים ומחברן בשלום לתיבות הדבור, ונעשה הדבור הקדוש מיינן נוקבין שעולים לעורר ולקבל שפע חיות דקדושה. וכשיושלם ברור הניצוצות יתקנו רגלי הקדושה ויעלו מאחיזת הקליפות ותתקיים נבואת זכריה ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים.

לקוטי הלכות

או"ח הלכות בית הכנסת ד' – ובשביל זה נקרא בית הכנסת, כי שם פוגעין ומחברין יחד כל הניצוצות הקדושים ועושים שלום ביניהם על ידי העלאת מיין נוקבין שעולה שם תמיד על ידי דבורי תורה ותפלה כנ"ל. וזה בחינת בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יבנס. ועל פן צריכין לנהג מורא גדול בבית הכנסת ובבית המדרש כדי לזכות לבטל כל הארציות, אבל על ידי שיחה בטלה במקום קדושה כזה חס ושלום, פוגעין שם מאד כאלו רוצה להחזיר הקלקול למקומו חס ושלום, כאלו מחזיר העולם לתהו ובהו חס ושלום, שהם בחינת שבירת כלים, עקר קדושת כל הדברים הוא כפי עלית וברור הניצוצות שמבררין שם, דהיינו שמבטלין שם כל הקלפות, שהם בחינת ארציות ומגלין הקדושה שיש שם שהם הניצוצות שהיו מפוזרין שם על ידי הקלפות הנאחזין בהם. ועכשיו פשנתבטלין הקלפה והארציות הם מתחברין יחד בבחינת שלום ומתגלה קדושתם (ה) וזה בחינת ספירה ול"ג בעומר שאז פסקו למות תלמידי רבי עקיבא, כי הם מתו על ידי פגם השלום, על ידי שלא נהגו כבוד זה בזה. ועל פן מתו בימי הספירה שאז עוסקין על ידי מצות ספירה לתקן הדמים, לטהר עצמנו משמאות מצרים כאשה המטהרת לבעלה, כי עקר טמאות מצרים הוא בחינת פגם הדמים פידוע, בבחינת (יחזקאל טז) ואעבר עליך ואראך מתבוססת בדמיך וכו'. וכמבאר בפרי עץ חיים, שכל פגנת הספירה לזכר ולטהר בחינת הדמים פידוע. ועל פן צריכין לספר הימים בפה מלא דוקא, כדי להכניס הדמים לתוך הדבור הקדוש שיהיה נעשה מהם בחינת הדבור של הספירה שעל ידי זה עולה מיין נוקבין וזוכין לחבר הניצוצות בבחינת שלום כנ"ל. נמצא, שעקר התקון שאנו עוסקין בימי הספירה הוא לעשות שלום, שזהו עקר בחינת עלית הניצוצות, וזהו בחינת ל"ג בעומר שאז פסקו למות תלמידי רבי עקיבא ואז הוא הלולא רבא דרבי שמעון בר יוחאי שהוא התקון שלהם, כי עקר תקון הדמים והניצוצות הוא פשנתתקנין בחינת הרגלין, שזה התקון יהיה נגמר בשלמות פשיבוא משיח, שאז יתקיים (זכריה יד), "ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים". שזהו בחינת עד דמטו רגלין ברגלין הנאמר בהר הקדוש, כמובא בכתבים, ועל פן עקר ההמתקה של ימי הספירה הוא בל"ג בעומר, כי אז כבר הגיע התקון עד בחינת הוד שבהוד, שהוא בחינת רגלין ברגלין, כי נצח והוד הם בחינת רגלין פידוע. ועקר אחיזת הקלפות הוא בבחינת הוד, בבחינת (איכה א) כל היום דה במובא, ושם עקר התקון בשזוכין לתקן בחינת הוד, זה עקר שלמות התקון.

שיחות השייך לתורה זו

אין

קיצור הדברים

לשון מוהר"ן בלק"ה ביהכ"נ תחילת הלכה ה'. עם תוספת ביאור –

- הכלל, שדבורי תורה ותפלה הם בחינת העלאת מיין נוקבין שעל ידי זה נעשה שלום, שהוא אור יסוד עליון המאיר מלמעלה למי שמשתוקק אליו
- דהיינו שמעלין כל הניצוצות שנפלו ומחברין אותם יחד, שזהו בחינת שלום. – כי אי אפשר להכין כלי לאור עליון אלא ע"י שיחה שלום בין חלקיו שעי"ז מתהווה הכלי.
- ובוראין מהם עולמות חדשים. – שהם עולמות רוחניים מתוקנים, ע"י שנעשו מכח אתערותא של עולם הזה, חלף הפנמיות הרוחנית השבורה שבה נברא העולם ע"י הקב"ה.
- וקדם שמעלין הניצוצות אזי הניצוצות הם בחינת דמים, בעולם קטן דהיינו האדם, מתלבשת נפשו שנבראה חסרה, בדמו, וצריך לתקנה.
- אזי הם בבחינת צולע על ירכו, – הכוונה לקומת הקדושה, הפרטית והכללית שהיא חסרת עמידה קודם התיקון, כי עדין רגליה בקליפות.
- בחינת פגם הרגליים ששם עקר אחיזת הקלפות שנאחזין בהניצוצות שנפלו, – נראה שהכוונה להיות, כי בתחילה היתה כל הקומה שקועה בקליפות, ורק אחרי שדורות קודמים הוציאו את קומת הקדושה העליונה

מהקליפות, לנו נשאר לתקן את בחי' רגליה יורדות מוות, ובדור שלנו לא נשארו אלא העקבים של הקומה דהיינו העור הגס שחיותו מועטת מאד.

- ז. על פן צריכין להעלות הניצוצות להכניסם בתוך הדבור, – כי הדבור הוא הנפש והיא בדמים, כמ"ש (ויקרא יז) "כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא", וקודם התיקון הדמים עכורים במדות נפולות רעות, בחי' שברי כלים, שהם אותיות, כי העולמות נבראו בדבור כמ"ש (תהלים לג) "דבר ה' שמים נעשו", והשבירה היא שנפלו ונתפזרו האותיות והתיקון ע"י שמדבר בתורה ותפלה אזי הן נלקטים לתיבות דבור קדוש.
- ח. שיהיה נעשה מהדמים דבור הקדשה של תורה ותפלה – כי הדם הוא הנפש, והדבור הוא חלק מנפשו שיוצא ועולה למעלה כמ"ש (שיר השירים ה) "נפשי יצאה בדבור", והנפש המלוכשת בדם, בתחילה היא בבחי' שברי כלים, וע"י כל דבור קדוש שמדבר נלקטים אותיות השברי כלים לתיבות ע"י שמתבטל מכל אות מדת הנצחון שבה שגרם לשבירה, ואזי מתחברת לחברתה להיות תיבת הדבור הקדוש, שיוצא ועולה למעלה.
- ט. ואז מעלין בחינת העלאת מיין נוקבין, שעל ידי זה עולין ומתחברין הניצוצות ונעשה שלום וחסוד ביניהם – כנ"ל.
- י. ואז נתתקן פגם הרגלין – של קומת הקדושה, ורגליה עולות מהקליפות
- יא. בבחינת (בראשית ב) ויבן את הצלע וכו'. – כי קומת הקדושה היא המלכות, בחי' נוקבא דזעיר אנפין, שנפלה לקליפות בשבירת הכלים, ונעשית אחר באחור עמו, והתיקון ע"י ניסור, ובנייתה לקומה שלימה.
- יב. וצריכין לדבר בתורה ותפלה שיבטל הגוף לגמרי שיהיה הגוף בטל ואפס – כי עזות הגוף והישות וגאוה היא עיקר פגם מדת הנצחון, וע"י שמדבר בתורה ותפלה מבטל את הנצחון מאותן ניצוצות וע"י מתחברים לתיבות הדבור, וכך ברוב דבורים מכניע את מדת הנצחון מכל הדמים שבו, אבל עזות הגוף מתנגד וצריך לזה התגברות גדולה.
- יג. ואז נתבטלין כל הארציות וזוכין לשלום. – דהיינו גשמיות הגוף, שהוא עזות וישות וגאוה משכא דחויא
- יד. כי עקר המחלקת והנצחון הוא מהדמים שעדין לא עבד בהם את השם יתברך, – כנ"ל שהואדם נולד עם מדות נפולות ורעות שהן בנפשו המלוכשת בדם העכור שנולד בו.
- טו. כי צריך האדם לעסק כל כך בעבודתו אותו יתברך עד שיזכה שיעבד את השם יתברך בכל טפי דמים שיש בו ולא יהיה נשאר בו טפת דם שלא עבד בה את השם יתברך, – שלא תשאר בו טיפת דם עם מדת הנצחון ומחלוקת, אלא רק אהבה ושלום, ועבודת ה' היא הדבור בתורה ותפלה, שעל ידו נכנע מדת הנצחון כנ"ל.
- טז. הינו בחינה הנ"ל שצריכין לדבר בתורה ותפלה כל כך עד שיתבטל הגוף לגמרי, – וגם תאוותיו כי התענוג מאיזה דבר הוא מהניצוץ הקדוש שבו, וכל עוד מתאוה להנאה הגשמית לא אפשר שיעלה הניצוץ הקדוש מאחיזת הקליפות, כי הכח המושך אותו לצאת הוא הנפש השכלית שבו ורק כשהיא מתגברת על הנפש הבהמית שבו.²
- יז. כי חיות הגוף הם הדמים. וצריכין להכניס כל החיות של כל הדמים לתוך דבורי התורה ותפלה עד שיהיו נכללין כל הדמים עם החיות שבהם בתוך תורה ותפלה עד שיתבטל הגוף לגמרי כנ"ל ואז זוכה לשלום כנ"ל, – אבל צריך להיזהר מדבור רע כי הוא מחזיר את מדת הנצחון לנפש והדם לבחי' שבירת כלים הנ"ל, ואפילו דברים בטלים הם הפסד גדול שכיון שמוציא דבור בדברים אחרים ולא בדבור קדוש לא מתקן את רגלי הקדושה והיא נשארת בבחי' צולע על ירכו, וזה בחי' (מגילה כב): לוי הטיח דברים כלפי מעלה ואטלע.
- יח. ולבטל הגוף לגמרי זוכין על ידי יראה וכו', וזהו בחינת ויראו אותו כל אפסי ארץ, שעל ידי היראה נתבטלין כל הארציות באין וכאפס – כמו שאמרו רבותינו ז"ל (בבא בתרא דף י'): 'גוף קשה פחד שוברו'
- יט. ואז זוכה לשלום, בחינת יברכנו אלהים, כי לא מצא הקדוש ברוך הוא פלי מחזיק ברכה אלא השלום. – ואזי מתתקנים גם רגלי הקדושה ועולים מאחיזת הקליפות ותתקיים נבואת זכריה ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים

הקדמה

יסוד העניין המבואר כאן הוא שהעולם נברא חסר. כמבואר בעץ חיים¹ סוד שבירת הכלים שקדם לבריאה כי בתחילה נברא העולם באורות גדולים וכלים חלשים, ועל כן נשברו הכלים, ונתפזרו השברי כלים הניצוצות

² היסוד הזה מבואר בערבי נחל חקת בלק ד"ה (ולכן בבוא הנשמה) ונראה שבזה יתורץ מדוע רבנו מביא כאן את העניין הזה שהתענוג מהדבר הוא מהניצוץ שבו. והיינו כנ"ל לבאר שכדי שע"י דבור תורה ותפלה ימשך הניצוץ הקדוש לצאת מהקליפה שדום העכור, צריך גם ישיהיה הגוף מתגבר על תאוותיו המגושמות לתענוג גשמי.

¹ אצרות חיים – שער רפ"ח ניצוץ – ונבאר בתחלה ענין הרפ"ח ניצוץ הנ"ל מה ענינם ואח"כ נחזור אל הדרוש הנ"ל, ובכל מקום שאנו מזכירים בחיבורינו זה ענין הרפ"ח ניצוץ הם אלו שנבאר עתה בע"ה. הנה נתבאר כי הו' נקודות התחונות הנק' ז' מלכים שהם בחי' זו"ן דשם ב"ן הנ"ל שיוצאו מנקבי העינים של א"ק כאשר יצאו בחינת הכלים תחלה וכאשר יצאו אח"כ האורות ליכנס בכלים האלו שלהם לא יכלו הכלים האלו לסובלם ומתו ונשברו וירדו הכלים למטה במקום שהוא עתיד להיות עולם הבריאה אח"כ, והאורות נסתלקו ועמדו למעלה באצילות כמבואר לעיל באורך. וירידה זו היא הנקראת מיתה לפי שכל מי שיוצא מעולמו ויורד והולך אל עולם אחר זולתו יקרא אצלו מיתה. והנה אלו הו' מלכים הם בחינת ז' תחונות דב"ן שהם הנקראים זו"ן של עולם האצילות, וכיון שירדו אל הבריאה נקרא אצלם בחינת מיתה, מה שאין כן באחוריים דא"א שנפלו ולא מתו כמ"ש לעיל והוא אצלם כדמיון האדם התחונן בעוה"ז כשמת

הקדושים. ואח"כ יצאו אורות חלשים לכלים חזקים. וכך נברא העולם בששת ימי בראשית. אלא שכידוע דברי האריז"ל הן הקדמות ולא מעשה שהיה, אלא הכל מציאות קיימת. על כן מה שאנו רואים מתוקן הוא הנגלה, ומה שנשבר הוא הנעלם. נמצא שהעולם נברא נגלה חיצוני הנראה שלם ובתוכו פנימיות שהיא שברי כלים הכל ניצוצות קדושים. וזה הכוונה שהעולם נברא חסר/י.

והקדמה זו של האריז"ל היא נעשית טבע בעולם רמוז בדברי חז"ל עה"פ והיתה מכשלה וכו' שדרשו בזה (גיטין מג.) אין אדם עומד על דברי תורה אא"כ נכשל בהם, דמשמע מזה שהוא כלל תמיד שכל דבר חידוש הבא לעולם בדרך כלל אין לעולם כלים כראוי לקבלו כיון שהכלים המתוקנים נעשים דייקא מרושם שברי הכלים שנשברו בפעם הראשונה. וכן מבואר בלק"ה (גבית חוב מיתומים ג יט) שתלמידי ר"ע שנפטרו היה בחי' שבירת כלים/י. משמע כיון שר"ע היה חידוש בענין תורה שבע"פ, לכן לא היה אפשר שלתלמידיו הראשונים יהיה כלים כראוי להכיל את האור הזה, וכידוע ששבירת כלים בחי' גאות וכן היה אצלם שלא כבוד זה תורתו של זה/י, ועל כן רשב"י שקיבל מר"ע את תורתו ומדותיו (גיטין יז.) ותיקן עם תלמידיו את הכלים לאורו של ר"ע אמר אגן בחביבותא תליא מילתא.

וכמבואר במדרש ובתורה יט/ו שכל הבא מלמעלה בלא אתערותא דלתתא הוא בא חסר. ואפילו אדם הראשון יציר כפיו של הקב"ה, נברא חסר שעל כן הוא מתבייש מאברהם אבינו (וזהר ח"א קכח.) שעמד בעשר ניסיונות והוא בראשון נכשל, ויעקב אבינו זכה להיות התיקון שלו בשלימות. ועל כן כל הבריאה אע"פ שנראה שנבראה שלימה בששת ימי בראשית, כל פרט שבה כיון שהוא בבחי' דבר הבא מלמעלה בלא אתערותא דלתתא לכן ברוחניות הוא חסר, ונחשב כלים שבורים. ותיקון העולם הוא שע"י תורה תפלה ומצוות שעל ידם אנו מלקטים נצוצות קדושים שהם שברי הכלים הרוחניים ובונים מהם תיבות וחלקי בריאה, ומעלים אותם בבחי' מיין נוקבין/י לעורר השפעת השפע העליון מתוקן, ובבחי' כלים לקבל בתוכם את השפע, שהוא חלקי אותה בריאה רוחנית אבל מתוקנים.

שאו נפרדת נפשו מגופו ונפשו מסתלקת ותשוב למקומה האמיתי אל האלהים אשר נתנה, וגופו שהוא העפר (נ"א - מעפר) ישוב אל הארץ ויורד ממדרגתו שהיה בחי' אדם, וענין זה יקרא מיתה. וכך אירע אל המלכים האלו כי נשמתם שהם האורות שלהם עלו אל מקומם שהוא האצילות, אמנם גופם שהם הכלים שלהם ירדו למטה בבריאה ושם היתה קבורתם.

י לבד ממה שגם בנגלה יש בחינה כזו כמבואר במדרש (לקמן בהערה מתורה יט) טעם למצוות מילה ומיריות התורמוס, כי הקדמות הנ"ל משתלשלות גם בטבע העולם הנגלה בבחינתו.

י והביאור נ"ל כי ר"ע ותלמידיו חיו סמוך לחורבן הבית ורצו להאיר אור בחושך הגלות שהתחיל בחורבן, אבל כל אור חדש שבא בפעם הראשונה אין כח בכלים לקבלו, בבחי' אין אדם עומד על דברי תורה אלא ע"י שנכשל בהם, וזה בחי' שבירת לחות ראשונות, כי חיוק הכלים הוא מהאור עצמו ורק ע"י שנשברים אזי יכולים להתחזק מהרשימו שנשאר ואז יכולים לקבל האור, לכן רשב"י וחביריו כבר היו בבחי' תיקון כלפי ר"ע וחביריו.

י גרסת הגמ' יבמות סה: שלא נהגו כבוד זה בזה, אבל מהר"צ"ח שמעתי שיש גרסא שלא נהגו כבוד זה בתורתו של זה.

י תורה יט השמטות - וכשהלשון הקדוש בא מלמעלה, עדין הוא חסר תקון, כי עדין צריך להעלות הטוב מן התרגום. וזהו סוד פגנת מילה, כמו שמואב במדרש (בראשית פרשה י"א) שא"ל המינין על מצות מילה: איך יברא הקדוש ברוך הוא דבר המחסר תקון? אך הוא על פגנה זו, הינו פנ"ל, שהלשון הקדוש, שהוא בחינת תקון הברית הבא מלמעלה, הוא עדין חסר תקון, ועקר תקונו למטה בזה העולם על ידי שאנו מעלין הטוב שבתרגום ומשלימין את הלשון הקדוש, פי עקר התקון של כל הדברים נשלם למטה בזה העולם דיקא, שזהו בחינת שלמות לשון הקדוש על ידי תרגום, שאף על פי שהלשון הקדוש בא מלמעלה, אף על פי כן אין לו שלמות כי אם על ידי לשון תרגום, שהוא בחינת עץ הדעת טוב ורע, דהינו על ידי שמכריזין הטוב שבתרגום, הטוב שבפעם הדעת, שעל ידי זה דיקא נשלם הלשון הקדוש: וזהו בחינת מה שמואב שם במדרש, התרוץ על שא"ל המינין הנ"ל בענין מצות מילה: איך יברא הקדוש ברוך הוא מחסר תקון פנ"ל, שהשיבו שם: כל דבר צריך תקון: התרמוסין צריכין לבשל וכו', אף האדם צריך תקון וכו', עין שם; הינו פנ"ל, שהשם יתברך ברא כל הבריאה בשביל האדם הפעל בחירה, שהוא דיקא יתקן כל הדברים על ידי ברור הטוב שבפעם הדעת, שעל ידי זה משלים ומתקן כל הדברים שבעולם, ועל כן צריכין לתקן תקון המילה, בחינת תקון הברית, בזה העולם דיקא, שזהו בחינת שלמות לשון הקדוש על ידי תרגום דיקא, שהלשון הקדוש הבא מלמעלה אין לו שלמות כשפא מלמעלה, כי אם על ידי שאנחנו משלימין אותו על ידי שמכריזין הטוב שבתרגום, שאז דיקא נשלם הלשון הקדוש פנ"ל:

י שער מאמרי רשב"י - פרשת פקודי אמצע דף רנד: - וזהו סוד תיקון התפילות שתיקנו לנו חז"ל כדי לעשות תיקון למעלה בכל עת מאלו שלשה תפילות ולהחזירם פנים בפנים במקומם לפי שעה בעת הזווג ומבררים קצת ניצוצות מועטות מאותן המלכים ומעלין אותם בסוד מיין נוקבין עם חיבור מיין דכורין העליונים ומחיבורם נוצרים נשמות בני אדם ואח"כ חוזרין ועומדין אחור באחור כי אין במעשיהן כדאי ללקט ולברור לכל הניצוצות כולן של הקדושה אשר במלכים ההם אבל הדבר נעשה לאט לאט ובכל זוווג וזווג מתבררין קצת ניצוצות כפי המצוות וכפי זכות הדור בעת ההיא ועל דרך זה הולך ונעשה הברור הנו' וכאשר יכלו להתברר כולם אז נתקיים מ"ש רז"ל אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף וזהו מ"ש לקמן (וזהר פקודי) בדרך רנ"ח ע"א דכר אשתלים זווגא כו' עד דמטו רגלין ברגלין כדין אתי משיחא ולקמן ב"ה נבאר המא' הזה בביתו ובחומותיו:

י שער מאמרי רשב"י - פרשת פקודי רנ"ח ע"א וז"ל כד יסתיים גלות' במשיכו דרגלין כדין ועמדו רגליו ביום ההוא כו' הנה עיקר ענין ביאור הדבר הזה ביארתי לעיל במאמר ת"ח נשמתא כו' בדרנ"ד ע"ב בענין ביאור מהות מיין נוקבין מה ענינים וע"ש באורך ונוכריהו כאן בתכלית הקיצור. הנה ביארנו כי ענין המיין נוקבין הם הם בחינות נשמות בני אדם התחתוני' אשר היו כלולות באותם השבעה מלכים דארץ אדם אשר התחברות כולם יחד הם פרצוף אדם אחד מראשו ועד רגליו ואדם הזה הקדוש נטבע בתוך הקלי', אשר גם הם בצורת פרצוף אדם מראשו ועד רגליו, ונתערב זה בתוך זה, ומובלע בתוכו. והנה באדם הראשון יצאו כל הנשמות כלולות בו מבחינת אחור באחור, ועדין היה צריך להוציאם מבחי' פנים בפנים. ועל ידי חטאו של אדם הטיל בהם זוהמת הנחש וחזרו ונפלו והטבעו בתוך אדם של הקליפות. וכאשר עמדו ישראל על הר סיני פסקה זוהמתם וכולם עמדו על הר סיני את אשר ישנו פה ואת אשר

ומיין נוקבין הם כל דבר של קדושה שאנו מעלים מעולם הזה, אלא שבתורה זו רבנו מדבר על תורה ותפלה דווקא. ואת המ"ן אנו מעלים אל המלכות שמתקשטת בהם לפני הקב"ה לעורר רצונו להשפיע לה בכלים האלה שפע מתוקן מלמעלה.

וזה פירוש הקדמת תקוני הזוהר ד: שע"י חידושי תורה אמיתיים אנו בוראים שמים חדשים וארץ חדשה, וכמ"ש "לאמור לציון עמי אתה" מזה אני בדבור אף אתה בדיבור בורא את העולם מחדש.

וכאמור שאע"פ שנברא עולם שלם בששת ימי בראשית זה רק בחיצוניות אבל את הפנימיות אנו צריכים לברא מחדש בששת אלפים שנה. ובעיקר ממתן תורה. שהתחילו בהעלם ע"י אברהם אבינו שכליותיו למדוהו תורה והתחיל לאחות את הקרע של אלפים שנות תוהו ראשונות. גם בנין האמונה, שקיבל אדם הראשון מלמעלה נחרב תחילה כדי שתיקונו יעלה מהסתרת עולם הזה דייקא, לכן התחיל בשבירת כלים וניתוק והתרחקות מהקב"ה אלפים שנה, וחזר להתתקן מאברהם עד משה רבנו/ו¹⁰.

ומבאר האריז"ל/ו שתחילת תיקון העולם היה מהראש ועל כן נשמות ראשונים היו נכבדות יותר וכל דור ירדה מעלת הדורות כי היו צריכים לתקן במקומות נמוכים יותר עד שדור אחרון נקרא עקבתא דמשיחא שצריך לתקן את העקב, שמבשרי אחזה עד כמה הוא מגושם וחסר חיות.

בתורה זו מדבר רבנו על מדת הנצחון וכאמור שהעולם נברא חסר בכל הספירות והמדות. וספירת הנצח רומז לרגל ימין בקומת האדם, על כן בדרך כלל נצח והוד נזכרים ביחד כי הן שתי הרגלים ימין ושמאל, דהיינו כח ההליכה של האדם, וכלול בזה גם בחי' ניצוח וכיבוש שנעשה ע"י ההליכה, ולכן השמות של נצח והוד הם הויה צבקות ואלקים צבקות. בחי' צבא היוצא למלחמה, יוצא דייקא, בכח הרגלים, כדי לנצח את האוייב ולהכריחו להודות באמת.

וזהו מדת הנצחון שיש במדות האדם שהיא מספירת הנצח דהינו הכח לצאת למלחמה ברע ולהכריחו להודות באמת, אלא שכאמור העולם נברא חסר, בשבירת כלים, וכך גם האדם בבחי' עולם קטן נברא במדות נפולות. שעל כן מדת הנצח שבנו היא לנצח ולהכניע את החבר, וכל מי שלא חושב כמוני, ולהיות עמו במלחמה ומחלוקת. ומה שלא רואים זאת בכל תוקף זה מאור הנשמה שבנו שאנו מגברים על היצר, אלא שזה רק הכנעת היצר לשעתו. אבל כדי לתקן את המדה הזו לגמרי, מבאר רבנו שצריך לדבר הרבה בתורה ותפלה, בכל הדמים, כי הדבור הוא הנפש, והנפש מלוכשת בדם. נמצא שהדיבור בתורה ותפלה, מחבר ניצוצות שברי כלים שנפש המלוכשת בדם. נמצא שבכל דיבור אנו מקבצים חלקי נפש שבורים ובונים מהם תיבות דיבור קדוש שעולות למעלה למלכות ונעשות מייין נוקבין כנ"ל לעורר שפע ולהיות הכלי שבתוכו יושפע השפע, של מדת הנצח המתוקן.

אע"פ שהתיקון השלם יהיה כשיתוקנו כל המדות, רבנו מדבר דווקא ממדת הנצח והטעם כי יש במדת הנצח שרש לתיקון כל המדות, מצד מדת הנצחון שבה. כי ידוע שכל כלי מורכב מפרודות רבות המתחברות לכלי, ושבירת הכלים היא בגלל החוסר שלום שיש בין חלקיהם. נמצא עיקר בנין הכלים הוא ע"י ההתגברות על מדת

איננו והיו כולן שם חירות ממלאך המות שהוא בחינת הקליפה. ובעגל חזרו והטבעו תוך הקלי' (ע"ח ש' ל"ו ש' מעוט (ד"ש ע"ד) הירח פ"ב). ובבית ראשון שבנה שלמה אשר רומז אל רחל נוקבא דז"א הנקראת עקרת הבית היתה אז עמו פנים בפנים בכל אורך שיעור קומת דז"א, ועלתה עד ראשו, ואז היתה לקבל עלמא עלאה כו'. וקיימא עלמא באשלמותא כו'. פירוש כי עיקר בית ראשון או בית שני שניהם הם ברחל נוקבא דז"א, אלא שבזמן בית ראשון כיון שהיתה שוה בקומתה אל הז"א ואז גם האימא עלאה הנצח הוד יסוד שלה מתלבשין ומתפשטין בסוד מוחין תוך ז"א עד החזה שלו כנודע, וכיון שגם רחל נוקביה דז"א היתה עולה עד כנגד ראשו דז"א שהוא כנגד בינה, לכן נקראת גם רחל עלמא עלאה ונקראת ה"א עלאה. אבל בבית שני אשר רחל לא עלתה רק עד החזה דז"א בלבד והי' קומתה פנים בפנים מחזה דז"א עד רגליו אשר שם אין הבינה מתפשטת תוך ז"א, לכן נקרא הבית הזה השני ה"א תתאה, אלא שכיון שהיתה עמו פנים בפנים היה בית המקדש השני בנוי, אבל אח"כ בעת חרבן בית שני חזרה להיות אחר באחור עמו, ומן החזה ולמטה בלבד, ואז הנשמות היו טבועות בתוך אדם דקליפות באותו שיעור הנו' עצמו שהוא מן החזה ולמטה שלו עד רגליו, אשר כל הקומה הזו היא בחינת נצח והוד הנקראים ירכין זמ"ש כד אתדחו לירכין כדן קיימי לבר כו'. ועוד בחרבן בית שני הזה ירדו עוד אל חמוקי ירכין כו'. ונמצא כי שיעור הגלות זה נמשך כל זמן שעדין לא נתבררו הנשמות מתוך אדם דקליפה (דף כ"ה ע"א) מבחינת ירכין ורגליו דיליה, ולכן מאן דידיע אורכא דמשיכו דירכין עד רגליו יכיל למינדע משיכה דגלותא דאתמשך. ואנו בכל הזמן הזה אנו מבררין אותם הנשמות על ידי תפילותינו מעט מעט. וכשנגמרו להתברר עד סיום הרגלים, כדן כתיב (זכריה יד ד) "ועמדו רגליו ביום ההוא, כי כבר היה קיום אל הרגלים של הקדושה, שהובררו ונסתלקו מתוך הקליפה וכדן אתי משיחא:

¹⁰ בראשית רבה יט ז' – כיון שחטא אדם הראשון נסתלקה שכינה לרקיע הראשון חטא קין נסתלקה לרקיע השני דור אנוש לג' דור המבול לד' דור הפלגה לה' סדומיים לו' ומצרים בימי אברהם לו' וכנגדן עמדו ז' צדיקים ואלו הן אברהם יצחק ויעקב לוי קהת עמרם משה עמד אברהם והורידה לו' עמד יצחק והורידה מן ו' לה' עמד יעקב והורידה מן הה' לו' עמד לוי והורידה מן הה' לג' עמד קהת והורידה מן הג' לב' עמד עמרם והורידה מן הב' לא' עמד משה והורידה מלמעלה למטה.

¹¹ שער מאמרי רשב"י – פרשת פקודי אמצע דף רנד: – והענין הוא כי כל אלו השבעה מלכים כבר ביארנו לעיל שהם עשרה אלא שנק' בשם שבעה וכולם יחד הם בחי' פרצוף אחד של אדם מראשו ועד רגליו אשר נטבע בתוך הקליפות ובכל פעם ופעם שנעשה זווג עליון אנו מעלין ניצוצות חלקי האדם הנו' מתוך הקדושה הזאת בסוד מייין נוקבין למעלה ומתערבים עם מייין דכורין אשר שם ומהם נוצרים הנשמות והתחיל הבריור להתברר בראש האדם הזה והולך ומברר עד שגיע הבריור לבחי' רגליו וכאשר יובררו גם הניצוצות שהם חלקי רגליו ויעלו בסוד מייין נוקבין למעלה נמצא כי לא ישאר שום חיות בקליפות ויתבטלו ויאבדו מן העולם וכדן אתי משיחא ובוזה תבין כמה גרם חטאו של אדם הראשון ומה ענין עיכוב ביאת המשיח:

הנצחון הנ"ל, דהיינו ע"י השלום, נמצא שאדם שהמדבר תורה ותפלה בכל טיפי הדם שבו אזי כל חלקי נפשו מתוקנים ממדת הנצחון וממילא כל הכלים של כל המדות יש להם התחברות ושלום, ונעשות כלי לאור שלהם. וכל זה מצד מדת הנצחון שבנצח, אבל מצד כח ההליכה ועמידה שבספירת הנצח אזי כשתתוקן מדת הנצח בעולם אזי יתוקנו רגלי קומת הקדושה, וע"י דיבור דייקא שגם הוא בחי' רגלין, דהיינו סוף הקומה שבקומת הראש, ועל כן ע"י שתתוקן מדת הנצח יושלם התיקון בבחי' (זכריה יד ד) "ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים וכו'". והביאור כנ"ל שכיון שתיקון העולם תחילתו היה מהראש וסופו בעקביים נמצא שרק בסיום תיקון העולם יתוקנו הרגלים/כ"א דהיינו כח העמידה על הר הזיתים, שבמזרח ירושלים, הנקרא גם הר המשחה, בחי' שמן משחת קודש. כי כשיתוקנו כל המדות אזי גם הדעת תושלם ויתקיים ומלאה הארץ דעה את ה' וכו'.

מדת הנצחון

- א. עיין תורה קב שנצחון אינו סובל את האמת. ונראה שאין הכוונה שהנצחון מתנגד לאמת בפועל, אלא כיון ששוקע כל כולו בהשתלטות על זולתו, אזי ממילא האמת מאבדת את ערכה אצלו, לעומת המטרה לנצח.
- ב. העניין כי בעת התגברות מדה זו, היא פועלת בבחי' רגלין, שהרי נצח והוד הן בחי' רגלין, זו בחי' קנאות שבה כח ההליכה פועל, וידוע ברגלין אין כמעט שכל רק של הליכה ועמידה, לכן בעת התגברות מדת הנצחון המטרה מקדשת את האמצעים, וכל הון יקר מאבד ערכו לעומת מטרת הנצחון, וכן מצינו במלכים שכדי לנצח מבוזים אוצרות שזמן רב דרוש להשיגם. (זה טעם בהלכה של קנאים פוגעים בו, שאם בא להתייעץ בשכל, אזי אסור אלא רק כשהקנאות עצמה פועלת, דהיינו בחי' ההרגל בחי' רגל שהיא מדת הנצח)
- ג. רבינו מתחיל את התורה במדת הנצחון, שהיא מחלוקת ומלחמה, ועיין שערי אורה – השער השלישי והרביעי – הספירה השמינית והשביעית, ודע כי שתי מידות הללו הנקראות יהו"ה אלהים צבאו"ת, מהם נמשכין כל צבאות העולם, עליונים ותחתונים למיניהם, ומהם נמשכין כל מלחמות העולם. ובמקום זה הוא סוד הקנאה, וזהו סוד קנאת י"י צבאות תעשה זאת (ישעיהו לז, לב)
- ד. רבינו תולה כאן את השבירת כלים במדת הנצחון, ואע"פ שדרך כלל כשמדברים על השבירה לא נזכר ענין הנצחון שגורם לשבירה אלא הגאות בחי' אנא אמלוך, וכן רבינו בעצמו בכל המקומות שמוזכר ענין השבירה, לא מוזכר את הנצחון, ונ"ל שכיון שעיקר הכוונה כאן, היא תיקון הדבור, שנקרא רגל, והרגלין הן נצח והוד, לכן קושר רבנו את הפגם הדבור לספירת הנצח הנפולה בעצמה, שממנה בא מדת ההתנצחות הפוגם בשלום.
- ה. צריך להבין, ספירת הנצח שמה מורה על מדת הנצחון ושטלתנות, ומדוע בקומה היא דווקא כנגד הרגלין ובחי' כח ההליכה, ועוד איך כל זה קשור לדיבור, שהוא דייקא ספירת המלכות, כמבואר בפתח אליהו מלכות פה, אמנם גם מבואר שם, שצדק מלכותא קדישא, ובתהלים כתיב צדק תדברון, וכתיב צדק לפניו יהלך. ונ"ל הביאור בכל זה, כי כל התנצחות, היא ע"י שיוצא מגבולו אל מקום שרוצה לנצח, ושם כובש אותו, כי אפילו כשאתו אחד שרוצים לנצח, נמצא בגבולי, אבל כל עוד לא נוצח הוא ישות לעצמה היכן שתייהיה, ורק ע"י הנצחון הוא בטל וכבוש תחת. לכן כל נצחון הוא בהכרח ע"י כח ההליכה בין בפועל ובין במהות. ולכן ספירה זו נקרא נצח, כי עיקרה הוא הנצחון, ואילו כח ההליכה הוא ההיכי תמצי לנצח, אבל בקומה היא מיוחסת לרגלין, דייקא כי לנצחון אין דומה בקומה, אלא בבחי' זו של כח ההליכה, כי הוא מתקיים דייקא מחוץ לקומה.
- ו. וכל זה נמצא בדקות גם בדיבור, כי כל דיבור, אמנם מצד התגלות שמגלה, הוא בחי' מלכות, אבל מצד שהדברים יוצאים מפנים לחוץ, הוא נקרא צדק יהלך, דהיינו כח ההליכה, שיטודו ספירת הנצח. עוד כיון שדיבור שאינו מתקבל אינו דיבור, כמבואר בתורה כט, ומתקבל הכוונה שפועל אצל השומע, והפעולה היא שהשומע מתפעל ממנו, דהיינו שהדבור יצא וניצח את השומע להיות נפעל על ידו.

סוד הנצחון שרשו אנא אמלוך שבשבירת הכלים

^{כ"א} שער הגלגולים – הקדמה טו – והנה כאשר נחרב בית המקדש, גלתה שכניה בין הקליפות, לפי שהנשמות שגלו ביניהם, אין בהם כח ויכולת לצאת מתוכם, כיון שנפגמו בחטאם. וע"כ שכנינו יתברך, אשר עליה נאמר כי ה' אלהיך אש אוכלה, נכנסת ביניהם כדי ללקט אותם נצוצות נשמות אשר בתוכם, ומבררת אותם ומעלה אותם למקום הקדושה, ומחדשם, ומורידם בעה"ז, בגופות האנשים. ובוה תבין היטב סוד גלות שכניה. ומיום שנחרב בית המקדש, זו מלאכתו יתברך, עד שיכלה מלאכתו ללקוט כל הנשמות שנפלו בין הקליפות של האדם הבלועל ונתערבו בו מראשו ועד רגליו, ועד שיגמר ללקט אפילו אותם שנפלו עד הרגלים, אין המשיח נגלה, ואין ישראל נגאלים. כמבואר אצלנו בזהר בפרשת פקודי (ינח.) וז"ל, כד מטו רגלין ברגלין, כדון כתיב ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים. ואמנם אין השכינה מלקטת אותם, אלא ע"י מעשה התחתונים ותפלותיהם, בסוד תנו עז לאלהים. וכפי גדר מעשה התחתונים, כך גדר הוצאות הנשמות והנצוצות ההם. ואלו כל ישראל היו שבים בתשובה גמורה, היה כח בשכינתו יתברך להוציא כל הנשמות משם ברגע אחד. אבל חטאתינו מתישים כחה, וכמשה"ה צור ילך תשי. וכאשר יכלו הנשמות מלצאת משם, אז גם שכנינו יתברך תצא משם, ויסתלק חיותם, וימותו הקליפות, והרשעה כלה בעשן תכלה, וז"ס פסוק בלע המות לנצח וגו'. ר"ל, שהקליפות הנקראות מות, יכלו ויבולעו ברגע אחד, מסבת הסתלקות שכנינו יתברך מתוכם. וכל נצוצות נשמות אשר ביניהם כנזכר:

נ"ל כשעלה ברצונו הפשוט ית' קודם הצמצום, דהיינו בבחי' מלכות דא"ס, אנא אמלוך, ממילא טמון בזה גם שיהיה זולתו שימליך אותו, והוא שרש נשמות ישראל (כמ"ש בשערי הלשם מלכות דא"ס) והיינו מאמר חז"ל ישראל עלה המחשבה תחילה.

והיינו מאמר חז"ל (פרקי דר"א פ"ג) עד שנברא העולם היה הוא שמו בלבד. וידוע שם נצרך רק לזולתו, נמצא שכבר שם טמון בכח, בחי' זולתו, אלא שעדין כלול בו ית', כמו שמו שכלול בו, ואינו זולתו, רק רומז על זולתו שיהיה, דבלא זולתו אינו נצרך.

ונפילת אנא אמלוך, היא הפגם הגדול ביותר, שרש כל השבירה בכל הבחינות, שרש כל קלקול הכלים כולם, כי הוא מבחי' קודם הבריאה, כשהכל היה כלול באחד.

ע"כ עיקר תיקון הכל היא הענוה ושפלות, וזה מה שיקום בתחייה (תורה עב תנינא), כי זה עיקר כל עבודת עוה"ז, להחזיר את אנא אמלוך להקב"ה, דהיינו להחזיר את כל הבריאה לכפי שעלה במחשבה תחילה כנ"ל.

וא"א להתחיל שום עבודה אלא ע"י מדת השלום, שהיא שפלות והתכללות זה בזה של פרטי חלקי הכלים להתחבר יחד לכלי אחד, שזה הוא המיין נוקבין המעוררין שפע עליון לרדת כמבואר כאן בתורה.

(עיין ע"ח שער יא סוף פ"ה שעולם הנקודים ששם השבירה מחוסר אחדות ואהבה לכן הן נקודות כל אחת לחוד ולא קו ע"ש עוד)

ועיין דרך חסידים לרבי נחמן מטשערין ערך גאווה וענוה אות ד ע"ש בשם לקוטי אמרים שמתגאה סובר שהוא מתעלה, אבל באמת נעשה נצרך לעם שימליכו אותו, הרי יורד, כמו שהיה בתחילה כשעלה ברצונו ית' למלוך, הרי ירד אלינו כדי שנמליך אותו, לכן אנא אמלוך הקדוש, הוא תכלית הענוה, ולעומת זה בנפילתו הוא תכלית הגאווה.

קושיות

א. צ"ע כיון שכל דבור יוצא ועולה למעלה נמצא שכל הניצוצות שברי כלים שבדמו המתוקנים יוצאים ועולים והאדם תמיד נשאר עם הדמים העכורים, ומתי א"כ יזכה להיות מתוקן בלא מדת הנצחון?

ב. כיון שהדבור הוא הנפש מדוע הוא לא נחלש ומת מרוב דבורים שיוצאת בהם נפשו?

ג. כיון שתיקון הדמים ממדת הנצחון, הוא שע"י כל דבור קדוש נכנע מדת הנצחון ומתלקטים אותיות השברי כלים מהדם שבו הנפש לתיבות, ונעשה דבור שנעשה מיין נוקבין ועולה למעלה לעורר ולקבל שפע. א"כ מה ההבדל בין דבור קדוש לדבור בטל ואפילו דבור רע, הרי הוא נעשה באותו האופן, של ליקוט אותיות לתיבות ע"י שנכנע מהן מדת הנצחון. וצ"ל שהשפע שהמיין נוקבין מעוררים ומקבלים ע"י דבור קדוש הוא חלקי נפש מתוקנים, אבל ע"י דבור רע הם חלקי נפש רעים שבורים. ואע"פ שגם דבור רע נעשה ע"י הכנעת מדת הנצחון, צ"ל שקשר רשעים אינו קשר (סנהדרין כו ותורה קפא) כי הכנעת הנצחון כדי לעשות רע לא מכניע את מדת הנצחון שהיא ישות וגאווה שהרי הדבור הרע הוא בעצמו ישות וגאווה.

ד. התענוג שיש במאכל ושתייה הוא מהניצוצות שנפלו לשם - צ"ע מה זה שייך למה שביאר שע"י דבור תורה ותפלה מלקט ומצרף ניצוצות קדושים לתיבות הדבור והן יוצאות ממנו בבחי' נפשי יצאה בדברו. ונראה שרומז כאן שכל עוד הגוף יש לו תאוות להנאה גשמית ולתענוג גשמי מאיזה דבר לא יועיל דבור קדוש למשוך לתוכו ניצוצות קדושים, ואע"פ שמבאר שצריך לדבר בתורה ותפלה בכל טיפי הדם וביראה, עדיין לא מפורש שגם צריך לצאת מתאוה אכילה ושתייה וניאוף, אלא שצריך לדבר בהתלהבות גדולה ויראת שמים. עניין זה מבואר בערבי נחל⁽²⁾ (חקת בלק ד"ה ולכן בבוא הנשמה) שהניצוץ הקדוש הוא חלק אלוך חלק נשמתו של האדם וכמבואר גם בתורה נד שהקב"ה מזמין לאדם חפץ ומאכל שיש בהם נצוצות השייכים לנר"ן שלו. ומבאר הערבי נחל שהאדם יש בו נפש דומם וצומח וחי, היא נפש הבהמית שבו שממנה כל התאוות, ועליהן יש לו נפש השכלית חלק נשמתו חלק אלוך ממעל, והניצוצות הקדושים שבכל דבר, מה ששייך לו הוא חלק נשמתו הנ"ל, ולכן הן נמשכים אליה ונכללים בה, אבל זה בתנאי שהיא מתגברת על נפש הבהמית שבו, וזה רק ע"י שהאדם מתחזק להכניע את נפשו בהמית ולא נגרר אחרי תאוות רעות, אזי מתגברת הנשמה שבו ונמשך אליה הניצוץ הקדוש ונכלל בה.

עד כאן הקדמה

² ערבי נחל - פרשת חקת בלק (עמ' תתה במהדורת ווערנער שנת תשסד) (ד"ה ואמנם עניין הוצאתו) - ולכן בבוא נשמה קדושה זו לתוך גוף האדם, שיש בו דומם צומח חי, נצטוה האדם שיגביר נשמתו על כל הדצ"ח של גופו, דהיינו שישבר כל התאוות למען כבוד ה', וגם התורה ומצוות מתיישן כח החומר כמאמרם ז"ל למה נקרא שמה תושיה שמתשת כו' הרי נשמה זו שכחה רב כבד עם רב נלחמת עם כל הדצ"ח ומחלישתו ומשברת התאוה שהוא החומר המחיצה המפסקת ונדבק החלק בהכל כביכול, ממילא אז נתרבק מיד הניצוץ אשר בדומם או בצומח או בחי' בנשמה ההיא ומיד בא הניצוץ ההוא דרך נשמת האדם אל ה' ית"ש, כי החלק דבוק בכל כאמור, וזהו ענין שמכל מצוה נברא מלאך ובא לפני ה' ואומר פלוני בנך עשאני, והכוונה לאותו הניצוץ, כי בצאתו מהקליפה הוא שיעור קומה שלימה: ואמנם ענין מלחמת הנשמה וכניסתה והתפשטותה בכל אברי וכחות הגוף, כענין האומה שנלחמה ונכנסה לעיר מבצר שאמרנו, זה ע"י אהבה ויראה שיגביר האדם שכלו ויתמלא אהבה ויראה לה', ובחינות אלו ממלאים כל הגוף וכוחותיו הצומחת והחיונית, וכולם משתברים ומתבטלים ע"י דחילו ורחימו מפני פחד ה' ומהדר גאונו, ואז עושה המצוה או מדבר הדיבור, ואותה המצוה או הדיבור הוא מסוגל לקלוט אצלו ניצוץ קדוש השייך למצוה ההיא או לדבור ההוא, ולכן בעשותו מצוה ההיא בעת שנתמלא דחילו ורחימו, שע"י נשתברו אז המסכים ונדבק החלק בהכל, אז מתדבק הניצוץ בהמצוה או בהדיבור, ומיד בא אל ה' כאמור:

תורה עה [י]

זה לשון החברים ובסופו מתחיל לשון מוהרנ"ת ושם משולב ביאור החברותא

יברכנו אלקים ויראו אותו כל אפסי ארץ [י].

דהנה יש מדת נצחון ומחלוקת ומלחמה ומהיכן בא מדה זו מדמים שעדיין לא עבד בהם השי"ת כמ"ש [טו] ויז נצחם ופירש"י דמים ולא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום וכו' (עוקצין פ"ג). ובמחלוקת יש בחי' העושה שלום/טו והוא בחי' העלא' מ"נ למשל כשנופל [י] לאדם איזה קושיא הוא בחינות מחלוקת והתירוץ הוא בחי' העושה שלום והוא העלאת מ"נ ולפעמים שלום עושה שלום במ"א והוא העלאת מ"נ למקום אחר ותורה ותפלה הוא גם כן בחי' העלאת מ"נ שהוא שלום/טו כמ"ש בורא ניב שפתים שלום/טו [ב] ועושה שלום ובורא את הכל [כא]. כי בשעת בריאה נפלו עולמות למטה והעולמות הם אותיות ונתפזרו לכמה ניצוצות וע"י ב"הע"מ [בג] של תורה ותפלה נעשה צירוף מהניצוצות ונעשה עולם וזה ונתתי שלום בארץ [כד] כי מהארציות נתעלה הניצוצות ונעשה שלום וזה ולאמר לציון עמי אתה [כה] א"ת עמי אלא עמי בשותפי וכו' [כז] כי הוא ג"כ כמו בורא במילולו² שמים וארץ כנ"ל ובחי' זה^{כח} נעשה בכל יום עד ביאת משיח עד וביום ההוא ועמדו^{כט} רגליו על הר הזיתים^{לא} שהוא בחי' לברגליו ותורה ותפלה הם גם כן בחי' עמידה תורה כמ"ש [לב] ואתה פה עמד עמדי לדהתיצבו בתחתיות^{לה} ההר [לז] ותפלה ויעמוד פנחס ויפלל [לז] והוא בחי' רגליו וע"י בחי' רגליו ותורה ותפלה נתקרבו בחי' ועמדו רגליו על הר הזיתים כמ"ש [לח] צדק לפניו יהלך וצדק הוא תורה [לט] ותפלה כמ"ש [מ] צדק תדברון. וז"פ שותא דינוקא בשוקא דאבוה ודאימא (סוכה נו:)[מא]. כי ע"י

² תורה זו לא ידוע היכן ומתי נאמרה. תחילתה גם היא מלשון החברים כמבואר בסוף תורה קה, ובהמשך נכפלה בלשון מוהרנ"ת.

^ט תהלים סו ה'

^{טו} ישעיהו סג ג'

^{טו} צ"ע בפשטות אין הכוונה שבמחלוקת עצמה יש עושה שלום אלא שע"י עושה שלם מבטל המחלוקת אבל לשון רבינו (לשון החברים) משמע קצת שבמחלוקת עצמה כבר טמון הענין וצ"ע

^{טז} לשון נפילה גבי קושיא עיין של"ה הקדוש שער אותיות אות ח' חבר טוב אות ב' ושם תורה אור אות ט'. במדבר נשא בהעלותך עה"פ נשא את ראש בני גרשון אלשיך שמות ל' יג ויקרא כא ח-ט. שפע טל חלק שפע שער ו' נהר שלום סדר פורים דף מא. מורה על פרש"י בראשית יט כ' ועוד שם

^{יח} צ"ע לעיל אמר שהעלאת מ"נ עושה שלום משמע ולא שלום בעצמו

^{יט} פסוק זה נראה שרומז שתפלה היא בחי' שלום, כי שלימות התפילה היא כשהיא שגורה בפיו, כמבואר בברכות לד: עי"ש פרש"י על המשנה – שגורה – נובעת מלבי אל פי. ובפרש"י על הגמ' בורא ניב שפתים – כשהניב בריא באדם – אז מובטח על השלום.

² ישעיהו נו יט

^כ לשון תפילת יוצר של שחרית והוא תיקון לשון של חז"ל לפסוק בישיעיהו מה ו' עושה שלום ובורא רע

^{כב} גם בדפוס ונתרלו ונתצו וע"י הנ"מ, ונתרלו ועל ידי העלא' מ"נ, ובתשכ"ט- וע"י העלאת מ"נ

^{כג} פי' העלאת מ"נ דהיינו מ"ן נוקבין

^{כד} דברים כו ו'

^{כה} ישעיהו נא טו

^{כז} הקדמת הוהר דף ה.

^{כט} גם בדפוס ונתרלו, ונתצו- במלולו

^ל בתשכ"ט - זאת

^{כב} גם בדפוס ונתרלו- ועמדו, ונתרלו- יעמדו (ובפסוק – ועמדו ביום ההוא)

^ל בנתרלו ונתצו – הזתים (כמ"ש בפסוק)

^{לא} וכריה יד ד'

^{כג} גם בדפוס ונתרלו- רגליו ונתרלו- רגליו

^{כד} דברים ה' כז

^{כז} בתשכ"ט – ויתיצבו (כלשון הפסוק וכפי שהובא בלשון מוהרנ"ת לקמן)

^{כח} גם בדפוס ונתרלו- בתחתיות, ונתרלו- בתחתית (כלשון הפסוק וכפי שהובא בלשון מוהרנ"ת לקמן)

^{כט} שמות יט יז

^ל תהלים קו ל'

^{לא} תהלים פה יד

^{לב} חולין פט.

^כ תהלים נח ב'

הדיבורים של תורה ותפלה נעשה בחי' שוקין ורגלין ובדבר ה' שמים נעשו [מב] לכן יש ניצוצות שנפלו בכל דבר במאכל ובמשתה ובמלבוש. והתענוג שיש מן הדבר מאכל ומשתה הוא הניצוצות והניצוצות^{מג} הם אותיות. וקודם שמוציא אל הדבור, הם בחי' דם. והוא בחי' נפש, כמ"ש [מ"ד] כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא. וכשיצאה לדיבור/מה^ה הוא בחי' נפשי יצאה בדברו [מ"ה]. וקודם היא^{מז} בחי' צולע על יריכו^{מח} [מ"ט] ובהוציאה אל הדיבור, הוא בחי' ויבן את הצלע [נ]. ומפני שניצוצות^{נא} הנ"ל קודם הדיבור אין להם צירוף, והם בבחי' שברים ומחלוקת, כי כל ניצוץ מתגבר על חברו. ובהוציאו אל הדיבור הוא בצירוף והוא בחי' שלום. נמצא שצריך בהניצוצות הנ"ל לדבר בדברי תורה ותפלה ולא בדברים אחרים. וזהו פי' הגמרא {סוכה נג. תענית כה.} [נב] לוי הטיח דברים כלפי מעלה ואיטלע שהוא בחי' צולע על ירכו^ג. כי מכח שהוציא הניצוצות בדברים אחרים/נד^ה נשאר בבחי' צולע על ירכו^ה. וצריך לדבר

^{מב} גרסת הגמ' או דאזוה או לאומיה והפיזוס - דכיוו של החטק בחון הם מה שמע מאזיו או חמו ולפי רבנו שוקא רומז לאוקיים דהיינו נגלון דהיינו שעי' הדיבור של החטק בחויה ותפילה שהם בחי' או"א מחקן את הדיבור מנחי' טלע לבחי' ויבן את הצלע דהיינו תיקון המלכות

^{מג} תהלים לג ו'

^{מח} מתוצו - והניצוצות

^{מט} ויקרא יז יד

^{מ"ה} הלשון כשיצאה לדיבור הכוונה מכח לפועל מנפש לדיבור ועיין ביאור העניין עיין ערבי נחל ויקהל דרוש א' ועי"ש וישלח דרוש ב' בשם הבעש"ט עה"פ נפשי יצאה בדברו. עוד עיין תורה קעג הדבור הוא הנפש ממש. ועיין תורה לא לשון מוהרנ"ת ותורה צח תנינא

^{מ"ז} שיר השירים ה' ו'

^{מח} בתולד - הוא

^{מ"ט} בתולד ומתוצו - ירכו (כמ"ש בפסוק)

^נ בראשית לב לב

^{נא} בראשית כ' כב

^{נב} מתוצו - שניצוצות

^{נ"ג} לקמן בלשון מוהרנ"ת ציין למגילה כב: המאמר נזכר ג"פ בש"ס ורק בתענית כה. מבואר מה הטיח. ובסוכה פרש"י שנעשה חיגר.

^{נ"ד} בתולד - ירכו

^{נ"ה} צ"ע כי לשון הגמ' הטיח משמע שמשמש פגם בדיבור, ואילו מלשון רבינו כאן משמע רק שדיבר דברים אחרים במקום לדבר דבור קדוש, ועיין לקמן בלשון מוהרנ"ת שבאמת שינה כאן מלשון החברים וכתב שלוי פגם בדיבור.

^{נ"ז} בתולד - ירכו

בתורה או בתפלה עד שיהיה הגוף בטל ואפס. וזה פי' הפסוק [א] והיה לבשר אחד, שיהא הגוף אחד עם הדיבור עד שיהא כאפס. ובמה בא יהוא לדבר זה ביראה, כי אחז"ל {ב"ב יוד} גוף קשה פחד שוברו. ופחד הוא פחד יצחק [ג] הוא יראה :

וז"פ הפסוק [ד] יברכנו אלקים ויראו' אותו. כלו' כי הברכה כשיהיה בבחי' יראה, כל אפסי ארץ. כלומר כל ארציות נעשים אפס, כמה שכתוב והיו לבשר אחד:

עיין בסוף לשון מוהרנ"ת שכתב שכל המבואר מכאן ועד סוף התורה הוא לא הבין כלל ובתורה ותפלה הנ"ל שעל הדיבור בהם מתקנים השברי כלים יש ב' גוונים מחשבה בחי' תורה וצעקה בחי' תפלה, והוא בחי' משה הוא הדעת ובחי' תורת משה בחי' מחשבה ודוד¹ אמר ואני תפלה בחי' צעקה. כי הצעקה בחי' חכמות בחוץ תרונה [ה]² ומחשבה בחי' חמוקי יריכיך [ו]³ דהיינו בסתר⁴. ומשה ודוד כלולים זה בזה שניהם תפלה ושניהם תורה. במשה כתיב [ז]⁵ ויצעק משה דהיינו תפלה וכתוב ביה ואתחנן דהיינו שהתפלל תקטו תפלות להיכנס לארץ.

וכתיב במשה [ח]⁶ וילך וידבר את כל הדברים האלה אל כל בני ישראל וכו' כלומר שהיה מקהיל קהלות רבים ללמד תורה וזה בחי' חכמות בחוץ תרונה וברוד כתיב [ט]⁷ במקהילות⁸ ברכו אלקים דהיינו תפלה בצבור והוא ג"כ חכמות בחוץ תרונה דהיינו שגם תורה שהיא בחי' משה וגם תפלה שהיא בחי' דוד שניהם בחי' חוץ. כי תורה ותפלה הן ע"י שמוציא את הדבור בפיו, בחי' נצח שהוא כח הליכה לחוץ, בחי' מייץ נוקבין שיוצאים ועולים לעורר ולקבל את השפע ברכה. והדבור יוצא לחוץ אל ישראל להביא אותם לתורה ותפלה דהיינו בחי' ניצוח קדוש, ומתקן את הנצח הפגום שהוא ההתנצחות שלא לשם שמים : הביאור בזה מה שנראה לי עיין בסוף לשון מוהרנ"ת.

עד כאן לשון החברים

יז]ואלו דברי מוהרנ"ת גם זאת התורה, הלשון הנ"ל של החברים אינו מתוקן ומסודר כלל, גם חסר הרבה. וכל אשר מצאה ידי להבין מדברים אלו י"בעזרה"י, הוכרחתי לחזור ולכותבם במהדורא תנינא. וזהו]

¹ בראשית ב' כד

² גם בדפוד' ותולד - והיה ומתולד - והיו (כלשון הפסוק)

³ גם בדפוד' ותולד - בא הוא, ומתולד - הוא בא

⁴ בראשית לא מב. ושם לא נג

⁵ תהלים סו ח

⁶ בתולד ומתולד - ויראו

⁷ כפי שהולך ומבאר משמע ששניהם בחי' צעקה ועיין בסוף התורה שמוהרנ"ת כותב שלא הבין את סיום התורה כאן

ואולי אפשר להוסיף כמגשש, באפילה שתורה היא מחשבה ותפילה צעקה ומשה מחשבה בחי' תורה תורת משה ודוד בחי' ואני תפילה בחי' צעקה זה בכלליות, אבל יש גם במשה בחי' צעקה ותפילה, כמ"ש מה תצעק אלי, וברוד יש תורה כמובא "זה עמו" שהלכה כמותו בכל מקום. וכתב חמישה ספרי תהלים כנגד חמישה חומשי תורה, ובקש שהעוסק בתהלים יחשב כעוסק בסוגיות נגעים ואהלות.

⁸ משלי א' כ'

⁹ משלי פרק א (ב) חכמות בחוץ תרנה ברחבות תתן קולה: (כא) בראש המיות תקרא בפתחי שערים בעיר אַמְרִיהָ תאמר: (כב) עד מתי פתים תאָהבו פתי ולצים לצון חמדו להם וכסילים ישנאו דעת:

רש"י (ב) חכמות בחוץ תרונה - הרי חכמותיה של תורה בחוצותיה תזעקנה להזהירכם לסור עליהם ומה הן חוצותיה בתי מדרשות. ברחובות - במקום שמרחיבין אותה כך דרש רבי תנחומא:

¹⁰ שיר השירים ו' ב' ועיין מועד קטן טו. וילקוט שמעוני ישעיה רמז תסג

¹¹ עיין מועד קטן טז. וילקוט שמעוני ישעיהו רמז תסג פעם אחת גזר רבי שלא ישנו לתלמידים בשוק, מאי דרש חמוקי ירכיך כמו חלאים מה ירך בסתר אף דברי תורה בסתר, והא כתיב חכמות בחוץ תרונה, ההיא כדרבא דאמר רבא כל העוסק בתורה מבפנים תורה מכרות עליו מבחוץ, והא כתיב לא (מראש) בסתר דברתי, ההוא ביזמא דכלה.

¹² שמות ח ה, שם ז ד', במדבר יב יג.

¹³ דברים לא א

¹⁴ דברים פרק לא (א) וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל: (ב) ויאמר אלהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבוא וידוד אמר אלי לא תעבר את הירדן הזה:

¹⁵ תהלים סח כו

¹⁶ גם בדפוד' ותולד - במקהילות, ומתולד - במקהילות

¹⁷ הערת מוהרנ"ת בתקפא. בתרלו נדפס בסערת וגם במקום (גם, ומתרוזו תקון (לשון מוהרנ"ת נוסף בתקפא ואינו בדפוד')

(תהלים סז) יברכנו אלקים ויראו אותנו כל אפסי ארץ :

בסוף התורה מבאר כיצד רמוז בפסוק זה המבואר בתורה זו, וזהו "יברכנו אלקים" רומז לשלום כי לא מצא הקב"ה בלי ברכה אלא השלום. וכדי לזכות לשלום, זה ע"י "יראו אותנו כל אפסי ארץ", דהיינו ע"י דבור תורה ותפלה בכל טיפי הדם ובכח כוונה גדול באופן שיתבטל עזות וגשמיות וארציות הגוף לגמרי אל הדבור, וזה ע"י יראת שמים, שעל ידה עזות וארציות הגוף נעשה אפס ובטל.

כי (כ) **יש מדת נצחון ומחלוקת ומלחמה**, ומדה זו כשהיא באה מצד הישות וגאוה, היא תאוה רעה לנצח ולהכניע ולהשתלט תמיד על זולתו, ועל כן הוא תמיד במחלוקת במלחמה/כ"א עם הסובבים אותו. **ומדה זאת באה מדמים שעדיין לא עבד בהם את הש"י**. כי הדם הוא הנפש, ומצד עצמו הוא עזות וישות על כן הוא אדום שהוא גוון מדת הגבורה והדין, וגם כשמכניע אותו מכח יצרו הטוב אין זה תיקון וביטול הרע אלא הכנעתו לשעה עד שעת הנסיון.

כי עיקר מדת הנצחון שהיא ישות וגאוה, **הוא מהדמים, כ"ש (ישעי' סג) ויז נצחם, ופרש"י דמים**. הפרק שם מדבר מהנקמה שעתידי הקב"ה לנקום באדם, וישפוך דמם וזהו "יז נצחם" שדמם יהיה מושלך (לשון הזאת דם על המזבח) על בגדיו כמו יין על הדורך בגת. ולפי רבנו כאן, כוונת הנביא לומר שאותו דם שממנו הישות והעזות שגרם לאדם להכניע ולהרוג ולצער את עם ישראל, הוא יהיה נוטף ומושלך מהם לעתיד לבוא בשעת הנקמה מהם. למדנו שמדת הנצחון שיש בנו היא ממדת בני אדם, שמידתם היא הרציחה, ושפיכות דמים, ולבוזת את הזולת ולהשפילו, והיא מהדמים העכורים שבנו שעדיין לא תקננו. כי האדם עולם קטן נברא חסר במדות נפולות והם בנפשו ומלוכת בדם.

וצריך כ"א-כל אחד לבטל מדת הנצחון והמחלוקת ולרדוף אחר השלום (כ"ג), **כי לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום (עוקצין פ"ג) וכו'.** צ"ע המחלוקת היא מדה רעה בפני עצמה כנ"ל, וצריך לבטל מדת הנצחון/כ"ד כדי שלא להיות במלחמה, עם כל הסובב אותו, ולא רק כדי לזכות לברכה? ונראה כוונת רבנו כי באמת בהכנעת מדת הנצחון, עדיין נשאר הפירוד/כ"ה, שהרי מצד טבע כל אחד יש לו דעה ומדה שסותרת את הדעת ומדה של חבירו, והכנעת מדת הנצחון היא רק הכנעת מדת הניצוח ומלחמה ולהכניע את חבירו, אבל לבוא לשלום ואחדות לזה צריך סיבה נוספת, וזה כוונת רבנו שלום אמיתי הוא רק באופן שיש לשניהם מטרה אחת, להיות כלי לברכה, וכיון שכלי הוא חיבור הרבה חלקים לצורה של כלי קיבול, מתגברים על מדת הנצחון כדי להיות כלי לברכה. ובאמת גם זה שלום בגלל שכדאי לי ולא שמתבטל לגמרי מדת הנצחון מהדמים. **וזה זוכין ע"י שידבר הרבה בתורה ותפילה, עי"ז יזכה לשלום :** כפי שהולך ומבאר שהדבור הקדוש בחיות ויראה מבטל מדמים העכורים את מדת הנצחון.

כי כשיש מחלוקת, צריכין לעשות שלום (כ"ו).

^א בתולד- בעור היי, ומתולד- בעור הש"י

^ב בתולד ומתולד- ויראו

^ג כי - פתח בכי כי בא לבאר את הפסוק יברכנו וכו', בפירוש מחודש לפי השגתו בתורה זו. כפי שיתבאר בסוף התורה.

^{כא} **מחלוקת ומלחמה** -מלחמה לשון להלחם ולחבר (שמעתי מהר"צ"ח), נמצא שמחלוקת ומלחמה הן תרתי דסתרי. אבל הכונה כי מלחמה אע"פ שנובעת ממחלוקת והעדר שלום, אבל כדי לנצח את האוייב, צריך להתחבר אליו ולהכניעו. נמצא שרק מדת הנצח הופך את המחלוקת למלחמה. אבל מחלוקת בלא מדת הנצחון, היא ששני בעלי המחלוקת רק מתרחקים זה מזה.

^{כב} **ישעיה פרק סג (א) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה זה הדור בלבשו צעה ברב כחו אני מדבר בצדקה רב להושיע:** (ב) מדוע אדם ללבשוש ובגדיהו בדרך בגת: (ג) פירה דרבתו לבדי ומעמים אין איש אתי ואדרכם באפי וארמסם בחמתי ויז נצחם על בגדי וכל מלבושי אגאלתי:

רש"י (ג) ומעמים אין איש אתי - מתייצב לפני להלחם. ויז נצחם - דמם שהוא תוקפו ונצחונו של אדם. אגאלתי - כמו נגאלו בדם (איכה ד):

רד"ק - ונקרא הדם נצח לפי שהוא חיי האדם וחזקו: ואגאלתי ענין טנוף ולכלוך, וכן לחם מגואל:

^{כג} תהלים לד טו בקש שלום ורדפו

^{כד} **משנה עקצין פרק ג' יב אמר רבי שמעון בן חלפתא, לא מצא הקדוש ברוך הוא כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר (תהלים כט), "עז לעמו יתן יי בדרך את עמו בשלום:**

עיון לעיל בלשון החברים שכתב כאן אלא השלום וכו', ומהר"ת מחק משמע סבר שהפסוק שהביאה המשנה לראיה אינו נצרך לענין שלנו.

^{כה} **שהיא טבע** שכל מציאות נבראה בגדר מוסיים, ומטבעה שואפת לשמור גדרה, (זה בחי' שכל דבר נברא מד' יסודות, ומצד יסוד האש שבו, הוא במדת הנצחון, ששומר על צורתו ושורף ומכריח את כל הקרב אליו להפך כמותו).

^{כז} **ובאמת** גם בלי הכנעת מדת הנצחון יכול להיות דמיון של שלום, כשמבין שזה שכנגדו חזק ממנו, או שיש משהו שלישי חזק ממנו ואוסר עליו להכניע את חבירו כגון המלכות ומשטרה. ושלום כזה נקרא ויתור ולא שלום.

^{כח} **לשון זה** הוא תיקון של מוהר"ת ללשון החברים שם כתוב - ובמחלוקת יש בחי' העושה שלום.

וזה העושה שלום הוא בבחי' העלאת מ"נ – מיין נוקבין. המושג מיין נוקבין הוא מה שמעלה הנוקבא לגבי בעלה כדי לעוררו ולרצותו להשפיע לה, (הדוגמא לזה הוא הוולד שנעשה ממיין נוקבין ומיין דוכרין, כידוע, באופן שהמיין הנוקבין הן בחי' החומר והכלי והמיין דוכרין פועלים צורה בחומר). והמיין נוקבין בעצמם גם פועל שנעשית כלי לקבל את השפע. (הדוגמא לזה רב ותלמיד שההשתוקקות של התלמיד ללמוד הוא המיין נוקבין שמעורר את רצון רבו לרדת ממדרגתו וללמוד את התלמיד וזה בעצמו גם מה שעושה את התלמיד כלי להבין את דברי רבו) ואיש ואשה הם הפכים במהותם (והכלל כל מהות מצד עצמה לא רוצה להשתנות, אלא להישאר מה שהיא, דאי לאו הכי הכל היה מהות אחת תערובת כל המהויות. לכן מצד הטבע א"א לחבר איש ואשה, שהרי כל אחד יש בו מדת הנצחון להישאר במהותו ולהכניע את זולתו להשתנות) נמצא המיין נוקבין הם העושים שלום, דהיינו הצורך של הנוקבא להשלים עצמה ע"י השפע של הדכר, הוא העושה שלום.

ומבאר רבנו בדוגמא **כי כשנופל/כח** לאדם איזה קשיא, הוא בחי' מחלוקת. **כי חלוק לבו [כט]/ל** ואינו מבין הדבר, וכיון שלא מבין את הדבר מרגיש חלוק ולא מחובר לאותו הדבר. כי יסוד מה שיש לאדם קושיא, הוא כי יש לו איזה ידיעה קדומה שסותרת את מה שהתחדש לו עתה, **כי נראה לו כאלו הדברים סותרין זה את זה, וחולקין זה על זה**. דהיינו הידיעה הקדומה אצלו שמזדהה עימה, והידיעה החדשה הסותרת אותה, **והתירוץ הוא בחי' העושה שלום**, בינו ובין הידיעה החדשה, **כי ע"י התירוץ הוא עושה שלום בין הדברים הנראים כחולקים וסותרים זה את זה, וזהו בחי' העלאת מ"נ**.

צ"ע כי מיין נוקבין הם מה שמעלה התחתון לעליון כדי לעורר אותו להשפיע לו. ואילו כאן התירוץ רק גורם לתחתון לחזור ולהתקשר לעליון.

ונראה שזה בא מוהר"ת לתרץ, שהקושיא שמדובר כאן היא קושיא על הקב"ה או על הצדיק, והיא העושה בליבי פירוד ביני לבינם, והתירוץ מחזיר את האהבה וההשתוקקות שלי אל אל הצדיק או הקב"ה. נמצא לא התירוץ הוא מ"ן אלא התירוץ גורם שיהיה לי מ"ן להעלות לקב"ה או לצדיק.

לאיבאור מוהר"ת **כי עיקר בחי' העלאת מ"נ**, בכלליות הוא בחי' השתוקקות ואהבה שמעורר אחד לגבי חבירו, כשרוצה לקבל ממנו. ובפרטיות כגון כשא' – כשאחד משתוקק להש"י – להשם יתברך [לב] או לנסוע לצדיק אמתני, [לז] ההשתוקקות זהו בחי' העלאת מ"נ, שע"ז מתחברין ומתקשרין להש"י ולצדיקיו. אבל כשיש לאחד קושיא על הקב"ה או על הצדיק אזי מאבד את ההשתוקקות להתחבר עימו, נמצא שזה שמתרץ את הקושיא, הוא העושה שלום, שמכניס אהבה בלב כ"א לגבי חבירו, ומקרבים יחד ועושה שלום ביניהם, והאהבה וההשתוקקות שהתירוץ מחזיר, זהו בחי' העלאת מ"נ]. (אע"פ שעיקר המיין נוקבין הם מה שמעלה הנוקבא לדכר, ובעבודת ה' זה ליקוט נצוצות קדושים. מוהר"ת מבאר שהמיין נוקבין הם ההשתוקקות, כי באמת ההשתוקקות היא הסיבה שהנוק' מעלה את המ"ן, כי רק בגלל ההשתוקקות ואהבה שיש למקבל אל המשפיע, זו הסיבה שהוא משתדל שישפיע לו, וההשתוקקות לקבל, זה עיקר הכלי שבתוכו מתקבל השפע. וכגון רב ותלמיד שרק ע"י ההערצה של התלמיד לרבו והרצון לשמוע ממנו תורה ולקבל ממנו חכמה, זה הסיבה שהוא משתדל שהרב יפנה אליו וירד ללמדו, וזה בעצמו הכלי והכנת הלב שלו לקבל מהרב)

ולפעמים זה השלום עושה שלום במ"א – במקום אחר, והוא בחי' העלאת מ"נ למקום אחר. צ"ע הכוונה בזה. ואולי הכוונה שלפעמים התירוץ שיש לי נשמע לאדם אחר וגם הוא חוזר להשתוקק ע"ז אל

^{כח} כשנופל לאדם איזה קושיא – צ"ע לשון נופל ראה גם ספר המדות אמונה טו כשנופל איזה קושיא בלב האדם וכו'. לשון זה נמצא בעוד ספרים. וצ"ע מדוע לא אומר שעולה לאדם קושיא? ונראה שלשון נופל קושיא הכוונה שנפל בדעתו בלא שיכוון אליה אבל לשון עולה קושיא הוא כשמעיין לסתור איזה עניין ומכוון להעלות איזה קושיא. כגון בספר בן ביתי על תהלים – פרק נ – עם ישראל הקדושים, שעליהם אין עולה לעולם במחשבתם איזה קושיא על חקי. וצ"ע אפשר לדחות. גם לא מצוי לשון זה כל כך.

^{כט} לשה"כ הושע י' ב' – חלק לבם

ל הושע פרק י (ב) חלק לבם עתה יאשמו הוא יערף מןחותם ישדד מצבותם:

רש"י (ב) חלק לבם – ממני. עתה יאשמו – הוא הדבר אשר יערוף מןחותם ישחית לשון וערפו שם (דברים כא) וערפתו (שמו"ג) ישבור צוארם, ד"א לפי מדרש אגדה גדול השלום שאפי' ישראל עבדו עכו"ם ושלוש ביניהם אין השטן מקטרג ביניהם שנאמר חבור עצבים אפרים הנח לו (הושע ד) ושנוי המחלוקת שנאמר חלק לבם עתה יאשמו יש פתחון פה לשטן לקטרג:

^ל ביאור מוהר"ת

^{לג} עיין תורה לא בלשון מוהר"ת ד"ה וזה סוד נפילת אפים ועיין תורה לו את ו' ותורה רס

^{לד} בכמה תורות מביא רבנו את הדוגמא להשתוקקות דקדושה שהיא ההשתוקקות לנסוע לצדיק כגון תורה טו אות ד' – ועקר גדל החשק נעשה על ידי המניעה שמזמינין לו, כי פשאי' ישראל צריך לעשות דבר הצריך לו ליהדותו, בפרט כשצריך לו לעשות דבר גדול הצריך ליהדותו, שכל יהדותו תלוי בזה, כגון לנסע לצדיק אמתני, אזי מזמינין לו מניעה. וזאת המניעה היא בשביל החשק, כדי שעל ידי זה יהיה לו חשק יותר לעשות אותו הדבר.

הצדיק, או אולי הכוונה כשאחד מתעורר בכסופים גורם ע"י זה אצל חברו גם כן להתעורר בכסופים בבחי כמים הפנים לפנים. או אולי רומז כאן לבחי' זה לעומת זה, לפעמים אדם טועה ויש לו תירוץ של שקר שעל ידו מתקרב לצדיק אחר מפרסם של שקר. למפורסם של שקר, וזהו אחר ולא אחד.

וכל הדיבורים שמדברים בתורה ותפילה הם בבחי' העלאת מ"נ כידוע /להם העולים ומעוררים את הקב"ה להשפיע שפע לעולם. וכנ"ל שהמ"נ הוא בחי' שלום, כ"ש (ישעי' נז) /להי' בורא **ניב שפתיים שלום**. פשוטו של מקרא מדבר בעתיד לבוא/להי' ורבנו מפרש כנ"ל שדבור תורה ותפילה הוא בחי' מ"נ שעושה שלום.

אחרי שביאר כיצד המיין נוקבין עושים שלום בין אדם לחברו ולצדיק ולהקב"ה, עתה יבאר שהמ"נ עושה שלום בכל העולם ועל ידו תיקון הבריאה. כי העולם נברא חסר (בחי' שבירת כלים) ועוד גם מצד עצמו כיוון שמהותו עולם שמעלים את האמת הוא הולך ומתרחק והולך ובעוונותינו שהם מחמת ההסתרה גם הולך ונחרב, על כן צריך תמיד לחזור ולחבר אותו אל הקב"ה דהיינו אל האמת, כדי שלא יחרב ועוד לחזור לבנות את מה שנשבר.

וזה המ"נ שע"י תורה ותפילה, זה עיקר תיקון הבריאה, כ"ש – כמו שאנו אומרים בתפילה עושה שלום ובורא את הכל [ל"ז] כנ"ל שהמ"נ עושה שלום. ועתה יבאר כיצד בורא את הכל.

והטעם שצריך לתקן את הבריאה **כי בשעת בריאה נפלו עולמות למטה** בכלליות הכוונה לעולמות בריאה יצירה ועשיה שנקראים עולמות הפירוד, שהם נבראו משברי הכלים של עולם האצילות המתוקן, לח' (ומבאר מוהר"ן שהעולמות נפלו ע"י שבירת כלים כידוע [לט"ז] /להי'),

והעולמות הן בחי' אותיות [מ"א] /מ"ב כי כל הבריאה נבראה ע"י אותיות, שתחילה נבראו האותיות, ואח"כ נברא האפשרות לצרף אותיות בר"א שערים פנים ואחור/מ"ג, והיא הנקראת תורה קדומה שבה הסתכל וברא עלמא/מ"ד ואח"כ נבראו העולמות וכל פרטיהם ע"י דבור בצרופי אותיות, ונתפזרו בנפילת ושבירת העולמות **לכמה ניצוצות** דהיינו אותיות בלא צירוף או גרוע יותר צרופים חדשים רעים.

ל"ז עיין תורה ב' אות ו' – וכל התורה שאדם לומד לשמור ולעשות, כל האותיות הם ניצוצי נשמות, והם נתלכשים בתוך התפלה, ונתחייבים שם בבחינת עבור. (כמוכא בגלגולים, שקל הנשמות באים בתוך המלכות בבחינת עבור ונתחייבים שם): וזהו (תהלים י"ט): "השמים מספרים כבוד אל", הינו התורה שהוא אש ומים, הינו בחינת הנשמות. ובאים בתוך התפלה, שהוא בחינת כבוד אל, כמו שכתוב (תהלים ס"ו): "שימו כבוד תהלתו", בחינת: "תהלתו אהטם לה". והנשמות עם התפלה, הנקרא כבוד, (יא) על שם שהיא מלבשת אותנו, כי ר' יוחנן קרא למאניה מכבודתא' (יב), ועל ידי זה נקראת כבוד אל. והן מאירין זה לזה; והנשמות מאירין להתפלה בבחינת העלאת מין נוקבין, והתפלה מאירה להנשמות בבחינת חדישין, שהיא מחדשת אותם בבחינת עבור, והנשמות המלבשין בתפלה, המוכאות לצדיק שפדור הם בבחינת (תהלים מ"ה): "בתולדות אחריה רעותיה מוכאות לה".

ל"ח ישעיה פרק נז (יט) בורא נוב וניבו) שפתיים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ידוד ורפאתיו:

מצודות דוד (יט) בורא ניב שפתיים – אחדש אני לו ניב שפתיים מחודש לא כמו לשעבר שהכל קנתו אותו בדבריהם כי מעתה כולם יאמרו לו שלום שלום שלום והכפל לחוק, לרחוק ולקרוב – בין להרחוק ממנו בין להקרוב לו בשפתי כולם אחדש למולו דברי שלום. אמר ה' ורפאתיו – ר"ל כן אמר ה' וכן היה כי נרפא מן המכות ומן העדר השלום (מלת ורפאתיו אמר במקום ה' כאלו הוא המדבר):

ל"ט **שאחרי** שהקב"ה יכה וייסר את ישראל על עוונותיהם אזי יכנעו לפניו ואזי יחדש להם דבור חדש

^{ל"ז} לשון תחילת תפילת יוצר של שחרית והוא תיקון לשון של הפסוק עושה שלום ובורא רע בישיהו מה ו'.

^{ל"ח} ביאור מוהר"ן

^{ל"ט} ע"ה שער שבירת כלים ובאוצרות חיים שער הנקודים, ובקיצור בשער הכללים פ"א.

מ עץ חיים – שער הכללים פרק ב' – וא"ת למה המאציל העליון לא עשה מתחלה ה' פרצופין אלו, ולא יעשה אותם נקודות שיהיו נשברים, והלא גלוי וידוע לפניו, כי בהיותן נקודות לא יוכלו לסבול האור. התשובה, כי כוונת המאציל העליון היתה כדי שיהיה בחירה ורצון ביד האדם, באשר שתהיה טוב ורע בעולם, מפני ששורש הרע בא ממאנין תבירין, והטוב בא מהאור הגדול, ואם לא היה כן, לא היה רק טוב בעולם, ואז לא היה שבר ועונש. אך עתה שיש טוב ורע, יש שבר ועונש, שבר לצדיקים ועונש לרשעים. שבר לצדיקים שע"י מעשיו הטובים הניצוצין הקדושים שירדו הם מעלין אותם מתוך הקליפות. ועונש לרשעים שהוריד ע"י מעשיו הרעים, מאור הגדול אל הקלי', והקלי' בעצמה, היא רצועה של מלקות ליסר הרשע. ועוד טעם אחר כי להיות עתה קודם התיקון, נקודת המל' במקום ראש א"א, שלאחר התיקון, לכן יש כח ע"י תפילתו ומעשיו הטובים להעלותה למקומה שהיתה שם בתחלה:

^מ עמק המלך ספר תקוני שנת פ"ג כל פרצופי העולמות נבנים מאותיות התורה. ספר חמדת הימים (לר"י אלגוזי) – יום הכפורים פ"ג כל העולמות נבראו בכך אותיות

מב עמק המלך תקוני שנת פ"ג – העולמות הנקראים מחנות שכינה, ונבנים על פרקיה, וכל עולם שתחת חברו אותיותיו יותר קטנים משל חברו שלמעלה הימנו, כי כל פרצופי העולמות הם נבנים מאותיות התורה, וזה סוד פעולת השמות, ואפילו הנשמה עם ד' חברותיה הם אותיות, ואין אדם יודע מאיזו אותיות נבנו, ומאיזה מקום מהמרכבה נחשב. ואלמלא יודע האדם מאי אל"ף או אות אחת מ א"ב היאך עומדת למעלה, בזיהו והדרה, ומשפעת למטה חיים וברכה, או דין, יתמה האדם על זה ועל רוב גדולתה, שיצאה אור מאור, עד שכלם יצאו מרושם אור אין סוף ברוך הוא:

מג העניין הזה לא מבואר בע"ח ולא קבלת האריז"ל שע"י מהר"ח אלא בקבלת מהר"י שרוג, שכידוע יש מחלוקת אם נכון ללמוד אותה. אבל ידוע שהבעש"ט ורבנו כן למדו אותה. ועניין הר"א שערים מביא רבנו בתורה לא.

מד כמבואר בעמק המלך שער א פ"ד – ונחזור לעניינינו, הנה ב' פעמים ר"א עולים נתי"ב והוא שער החמישים שבבינה, שלא השיגו משה רבנו ע"ה, שנאמר, נתיב לא ידעו עיט' ואיוב כ"ח ז', וחכמינו קראו עולם המלבוש הזה, תורה קדמה לעולם אלפים שנה ועיין רבה

וע"י העלאת מ"נ של תורה ותפילה נעשה צירוף מתוקן מהנצוצות והאותיות [מ"ה]/מ"א,
ונעשה עולם. כמו שיבאר בהמשך שנקראים שמים וארץ חדשה, כי העולם נברא חסר תיקון כיון שנברא בלא אתערותא דלתתא לכן אע"פ שבגשמיות הוא נראה שלם זה רק הגשמיות אבל ברוחניות הוא שברי כלים נצוצות קדושה אותיות מפוזרות בלא סדר, וכל עבודתינו בעולם הזה היא ע"י דבור בתורה ותפילה ללקט אותיות לתיבות של דבור קודש ולהעלות אותן בבחי' מין נוקבין לעורר רצון עליון להשפיע בהם אור מתוקן דהיינו שפע הבא ע"י אתערותא דלתתא. נמצא מה שאומר שע"י תורה ותפילה אנו עושים שמים חדשים וארץ חדשה הכוונה לחידוש וחיוזוק השמים וארץ הקיימים, לזכך אותם שלא יסתירו את האלוקות.
 כי שבירת הכלים שע"י נפילת העולמות, היא מה שכל הגשמיות שבעולם מעלימה את הקב"ה, ולעתיד לבוא כשיתוקן העולם, אזי העולם עצמו לא ישתנה/מ"א, אבל מכח כל העולמות הרוחניים שנבראו ע"י התורה ותפילה שישראל מעלים מ"נ בכל זמן הגלות, אזי כבר לא תיהיה העלמה כמ"ש/מ"א "ולא יכנף עוד מוריך והיו עיניך רואות את מוריך", וכתב/מ"א "כי מלאה הארץ דעה כמים לים מכסים", (ים הוא קרקע הים הרומוז לגשמיות ביחס למים שהם מימי הדעת) דהיינו מה שהיום הים נגרש/ו וכל הגשמיות מסתירה את הקב"ה, לעתיד לבוא יתהפך, שהקב"ה יתגלה, ואזי הגשמיות תיהיה נעלמת/מ"א עד שכדי לגלות אותה צריך יהיה לחפש אותה, כמו שהיום אנו צריכים לחפש את הקב"ה.

וזוהו בחי' שלום, כי קודם שמכניס אלו הנצוצות והאותיות בתוך"ב דיבורי תורה ותפילה"ג,
אין להם שום צירוף וחיבור והם בבחי' שברים ומחלוקת, כי כל ניצוץ מתגבר על חבירו.
 כי כשאין שלום, אזי כל דבר מצד עצמו וכח הקיום שלו, הוא מסרב להתבטל לחבירו, וכנ"ל שמצד עצמו קיום העולם הוא הסתרת האמת, שע"י שבירת הכלים, שכל חלק דואג לקיומו ע"י שנבדל מחברו. ותיקון העולם הוא ע"י השלום, שגורם לנפרדים לרצות להתבטל לזולתם, כדי להתחבר ולהיות כלי לשפע עליון. והשלום נעשה ע"י דבורים קדושים שהם צרופי אותיות השברי כלים, לתיבות קדושות של תורה ותפילה, שנעשה מ"נ, שמחדש את הכסופים הקדושים אליו ית' כנ"ל, ועולה ומעורר אותו ית' להשפיע שפע דעת ואמת בעולם. בחי' שמים וארץ חדשים של רוחניות שמזככת את העולם הגשמי שלא יהיה מסתיר את האלוקות.

וכשמכניסם דהיינו את הניצוצות אל הדיבור דקדושה, דהיינו שמדבר בתורה ותפילה, בזה הוא מצרפם ומחברם, שזוהו בחי' שלום. כי ע"י הדיבור דקדושה של תורה ותפילה"ג, נעשה העלאת מ"נ, שע"י נעשה שלום כנ"ל שע"י נתתקנין ונתחדשין כל העולמות הנפולין, ונחשב כאלו בראין מחדש. כי העולם הגשמי שלנו הוא קליפה והסתרה על האלוקות כי נברא חסר את האלוקות שתזכך אותו להיות אדרבה מגלה את הקב"ה, וע"י שאנו מדברים בתורה ותפילה אנו מלקטים אותיות שברי כלים של אותה רוחניות שבבריאת העולם נשברה, ועתה ע"י עבודתינו אנו חוזרים ומתקנים אותה, וכל תיבת דבור קדוש הוא עוד חלק של העולם שמתתקן להיות מגלה את האלוקות, אלא שכל זה נעלם מאיתנו עתה בשביל הבחירה, וכשתושלם העבודה, אזי ברגע יתגלה הכל מתוקן/מ"א, דהיינו שמים

בראשית ח' ב', מלשון ואאלפך חכמה [איוב ל"ג ל"ג]. רצה לומר שני לימודים, שהם שני רל"א הנזכרים, ונבנית גם כן משני רל"א הנזכרים שהם משונים זו מזו, כנזכר בוזהר בראשית, שאומר רב המנוגא סבא ע"ה, 'תרי אלפי שני' נרמזים בפסוק, בראשית ב'רא אלהים א'ית דהיינו שני ביתין ושני אלפין, לרמוז אל ה' רל"א הנזכרים, ונקרא תורה קדומה ועיין הקדמת ספר הזוהר ב' ב'. כי התורה המתפשטת למטה בכל העולמות, בסוד לשון הקודש ובצירופיה שלא כסדר האלפא ביתא, לא היתה יכולה להבראות, אם לא על ידי צירוף האותיות של האלפא ביתות בעולם המלבוש. כי מהיכן יהיה שייכות וחיבור אל 'אלף' של מלת את של לשון הקודש, עם 'התיו' של מלת את, וכדומה לה שהוא לא כסדר האלפא ביתא והכוונה שהאלף אינה יכולה להפגש ולהתכלל עם התיו אלא עם התיו הנכללת בתוכה, וכן כל השמות והתיבות הם שלא כסדר האלפא ביתות, ולכן נקראת תורה קדומה.

^מ ע"ה סעי' הכללים פ"א

^{מז} עץ חיים – שער הכללים אמצע פ"א – ופי' מה שאמרנו שנשברו המלכים פי' כי האורות נסתלקו למעלה למקומן ועב"ז עדיין נשאר קצת ניצוצי קדושה בכלים ונפלו באלו מאנין תבירי למטה ומהם נתהוו שורש הקלי'. ואע"פ שנתברר האוכל מהפסולת ועלה למעלה עב"ז עדיין ניצוצי הקדושה נשאר בתוכם. וזהו מה שנשאר לנו לתקן ע"י תפילה ומע"ט וכן ע"י נשמת הצדיקים כשהם נפטרים מעוה"ז וכו'...

^{מז} שבת דף סג. דאמר שמואל אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד גלויות בלבד שנאמר כי לא יחדל אביון מקרב הארץ.

^{מח} ישעיה פרק ל (כ) ונתן לכם אֲדֹנָי לָחֶם צָר וּמִים לַחֵץ וְלֹא יִכְנָף עוֹד מוֹדִיָּךְ וְהָיוּ עֵינֶיךָ רְאוּת אֶת מוֹדִיָּךְ:

^{מט} ישעיה פרק יא (ט) לא יָרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ בְּכָל הַר קְדָשִׁי כִּי מְלֵאָה הָאָרֶץ דְּעָה אֶת יְדוֹד פְּמִים לִים מְכֻסִּים:

^נ ישעיה פרק נז (יט) בּוֹרָא נּוֹב וְנִיבּוּ שְׁפָתַי שְׁלוֹם לְרְחוֹק וְלִקְרוֹב אָמַר יְדוֹד וּרְפָאִיתִי: (כ) וְהִרְשָׁעִים פִּינִים נִגְרָשׁ כִּי הִשְׁקֵט לֹא יוֹכֵל וְיִגְרָשׁוּ מִיְמֵי רָפְשׁ וְטִיטִי:

^{נא} ביאור זה שמעתי מהריצ"ח

^{נב} גם בתולד – בתוך, ומתולד – תוך

^{נב} בתולד ומתולד – תפילה

^{נב} בתולד ומתולד – תפילה

^{נד} הביאור בזה נ"ל. שע"י שבירת כלי הדעת לכן כל העולם הזה רק מעלים ומסתיר את הקב"ה, ועל כן צריך השתדלות גדולה מאד כדי לגלות את הקב"ה בכל דבר ע"י שמתכל ומתקשר לחכמה והשכל שבכל דבר (כמבואר בתורה א'), וע"י כל דבור של תורה ותפילה אנו

חדשים וארץ חדשה, שעומדים מאחורי עולם הגשמי הזה שהוא כמו משל לעולם המתקון שלעתיד, וכשנוכח להשלים את ליקוט כל הניצוצות הקודשים אותיות שברי הכלים, לבנות מהם בחזרה את התיבות תורה שבהם נברא העולם, אזי ברגע אחד יתגלה המשל ויסתיר את הנמשל. כמ"ש (ישעיה סה יז) **כִּי הִנְנִי בּוֹרֵא שְׁמַיִם חֲדָשִׁים וְאָרֶץ חֲדָשָׁה וְלֹא תִזְכְּרֶנָּה הָרְאשׁוֹנוֹת וְלֹא תַעֲלִינָה עַל לִבִּי:**

וזהו משארז"ל דהיינו רבי שמעון בר יוחאי בזהר (הקדמת הזוהר ד' ה')¹¹ על הפסוק (ישעיה נז טז) **ולאמר לציון עמי אתה** [12] אמרו שם א"ת-אל תקרי עמי אלא עמי בשותפי, מה אנא בורא שמים וארץ במילולי-בדיבורי אף אתה כן וכו'. רשב"י מדבר שם על מי שזוכה לחדש חדושי תורה אמיתיים, שבדבורי התורה שמחדש הוא בורא שמים חדשים וארץ חדשה, **כי בוודאי הוא בורא שמי' וארץ בדיבורי תורה ותפילה**¹², **כי חוזר ומחדש ומתקן העולמות הנפולין כנ"ל.**

וזה בחי' (ויקרא כו)¹³ אם בחוקתי תלכו וכו' ונתתי שלום בארץ, פשוטו כמשמעו, ורבנו דורש עפ"י הנ"ל ששלום בארץ רומז **כי מהארציות** דהיינו מגשמייות עולם הזה **נתעלין הנצוצות**¹⁴, ומתחברים

מקבצים עוד נצוצי שברי כלי דעת ומתקנים את הכלים, אלא שלמעשה לא רואים כלום כי בשביל הבחירה נעלמת מאד כל עבודתנו ורק ברגע שישלם תיקון כל הכלים אזי ברגע אחד פתאם יתגלה השכל וחכמה שבכל דבר להדיא עד כדי כך שאדרבה את הגשמייות שהיו מסתירה את האמת אותה נצטרך השתדלות גדולה אם נרצה לראות. ובהחלט יכול להיות שנרצה כי נתגעגע לזמן שהי הלנו בחירה ויכולנו להרבות שכר אבל בשתמלא הארץ דעה תבטל הבחירה ולא נוכל להרבות שכר.

¹¹ הקדמת הזוהר דף ד: - **אמר רבי אלעזר** שאל לרבי שמעון אביו, **מהו ובצל ידי פסיתך** מה פירושו, **אמר ליה** רבי שמעון, **בשעתא דאתמסר אודייתא למשה** בשעת מתן תורה כשמשר הקב"ה את התורה למשה, **אתו כמה רבוא המלאכי עלאין לאוקדא ליה בשלהובא דפומהון** באר כמה רבוא מלאכי מעלה לשורפו בשלהבת פיהם, מחמת קנאתם על קבלת התורה, **עד דתפא עליה קדשא בריך הוא** עד שכיסה עליו הקב"ה בצל ידו, **וכן והשתא דהאי מלה סלקא ואתערטא וקיימא קמי קדשא בריך הוא** גם עתה כשעולה חידוש התורה ומתעטר ועומד לפני הקב"ה, **איהו חפי על תהיא מלה** הוא מכסה על אותו החידוש, **וכפי על תהוא בר נש דלא ישתמודע לגביהו אלא [דף ה.] קדשא בריך הוא** ומכסה על זה האדם שלא יכירו בו המלאכים אלא הקב"ה, **ולא יקנאון לגביה** ולא יקנאו בו, לפי שרואים גודל אור התורה שעולה, והקב"ה מכסה עליו בעור שהחידוש עולה כדי שלא יטרגו עליו לומר שאינו ראוי לזה המעלה מחמת מעשיו הרעים, ולא יבלבלו את השמחה, **עד דאתעביד מתיחא מלה שמים חדשים וארץ חדשה** עד שנעשה מזה החידוש שמים או ארץ חדשים, כי אחר שכבר נעשה אין בידם לקלקלם, **הדא הוא דכתבי** זהו שכתוב **ובצל ידי פסיתך לנטוע שמים וליסוד ארץ** הרי שעל ידי שמכסה הקב"ה על האדם וחידושי תורתו, בורא שמים וארץ חדשים. (מ"ק וס"ג וממ"ט)

מכאן דכל מלה דסתימ מעינא סלקא לתועלתא עלאה מכאן אנו לומדים שכל דבר הסתום ומכוסה מן העין עולה לתועלת רבה, שאין עין הרעה שולטת בו, **הדא הוא דכתיב** זהו שכתוב **ובצל ידי פסיתך** ועל ידי זה אין עין הרעה של המלאכים שולטת בו, ומפרש **ואמאי אתחפי ואתכפי מעינא** למה היה צריך לכסותו מראית העין, **בגין לתועלתא עלאה** שתהיה על ידי זה תועלת רבה, ומהי התועלת **הדא הוא דכתיב** זהו שכתוב **לנטוע שמים וליסוד ארץ**, **כמה דאתמר** כמו שאמרנו שעל ידי שאומר ההקדמות והדברי תורה, נבראים שמים וארץ חדשים כנ"ל, **ולאמר לציון עמי אתה** פירוש **ולאמר לאנן תרעין** ולומר לאותם השערים, שהם הקדמות שמקדים החכם, שהם כמו שערים לפתוח בהם את הענין, **ומלין דמצויינין אלין על אלין** ודברים המצוינים אלו על אלו, ור"ל ציון הם דברים המצוינים, שהם החידושי תורה עצמם, ומה שכתוב **עמי אתה, אל תקרי עמי אתה** בפת"ח תחת הע', **אלא עמי אתה** בחי"ק תחת הע', דהיינו **למהוי שותפא עמי** שתהיה שותף עמי, **מה אנא במלולא דילי עבדית שמים וארץ** מה אני בדיבור שלי עשיתי שמים וארץ, **כמה דאת אמר** כמו שנאמר **בדבר יהוה שמים נעשו** הרי שהקב"ה ברא את עולמו בדיבורו, **אוף הכי את** כמו כן עתה על ידי דברי תורה תוכל לברוא שמים וארץ, **וכאין אנון דמשתדלי באורייתא** אשרי להם להעוסקים בתורה. (מ"ק וס"ג)

ואי תימא דמלה דכל בר נש דלא ידע עביד דא ואם תאמר שדיבור של כל אדם שלא ידע כראוי סודות התורה, עושה שמים חדשים, ור"ל אל תחשוב שמאחר שכל כך חשוב ומחודש חידושין בתורה, אם כן ישתדל לחדש אפילו אינו מבין כראוי, אולי פעם יכיון לחידוש אמת, ואמר שאינו כן, כי **תא חזי** ברא וראה, **ההוא דלא אורחיה ברוין דאורייתא** מי שאין דרכו לסעוק בסתרי תורה, **וחדש מלין דלא ידע על בורייהון פקדא יאות** וחידוש איזה סוד שאינו יודע בבירור שהוא אמת, ר"ל שלא חידש על פי ראשי פרקים והקדמות שנגמרו לו, אלא בודה מלבו הקדמות ואומר שזוהי כוונת הפסוק, אל תאמר שאם אינו מועיל אינו מוזיק, אלא **תהיא מלה סלקא ונפיק לגבי תהיא מלה** דבר הסוד ההוא עולה, ויוצא לקראת אותו הסוד **איש תהפוכות לשון שקר** שהוא איש בליעל הס"מ, **מגו נוקבא דתהומא רבא** מן הנקב של תהום רבה, ששם הוא מקום מושבו, כי על ידי חידוש שאינו אמיתי מתגבר הס"מ ומקבל הארה וכח מבינה דבריאה דקליפה הנוקבא דתהומא רבא, והיא קליפה גדולה מאד (ושאר נקבות דקליפה נקראות נוקבא דתהומא סתם בלא תוספת "רבא"), **ודליג חמש מאה פרסי לקבלא לתהיא מלה** ומדלג ת"ק פרסאות לקבל את אותו החידוש, והוא כנגד מה שאמרו חז"ל (נב"י פט"ז אות ו) עץ החיים מהלך חמש מאות שנה, והם כנגד חמש ספירות דקדושה מחסר ועד הוד, ומקפץ בכל כחו למהר הקטרוג, (אי נמי, מפשך לפי שיונק מפסולת של חמש גבורות שכל אחת כוללה ממנה הכי ת"ח). **ונטיל לה ואזיל בהתהיא מלה לגו נוקביה** ולקח את אותו החידוש ומוליכו לתוך הנוקבא דתהומא רבא ששם דירתו, **ועביד בה רקיעא דשוא דאקרי תהו** ועושה בו רקיע של שוא להסטרוא אחרא הנקרא תהו, **וטס בהתהוא רקיעא** וטס ועף באותו הרקיע **תהוא איש תהפוכות** שהוא הס"מ, **שיתא אלפי פרסי בזמנא דתא** ששה אלף פרסאות בפעם אחת, ועתה בא וראה כמה של עבירה זו, שקודם שלקח את החידוש הזה לא היה לו כח אלא כנגד חמש ספירות לבד ורק בבחינת מאות, והיה לו כח רק לדלג, ואחר שלקח את אותו החידוש, יש לו כח כנגד שש בחינות, ובבחינת אלפים, וגם טס במקום לדלג, והששה אלפי פרסאות הם כנגד הו"ק שלו, כי הס"מ עיקרו הוא ו"ק, אלא שבחטא אדם הראשון נשלמו לו עשרה כלים, (וגם אחו"ל במס' פסחים דף ע"ד ע"א, דשיתא אלפי פרסי הוי עלמא, הרי שטס את כל העולם).

(ומה שאנו מפרשים כהיום פסוקים בדרך פרד"ס בכמה אופנים, הנה מאחר שהוא לפי שורש דברי רז"ל והקדמותיהם, אנו גורמים בזה לעשות שמים וארץ חדשים). (רמ"ק ורא"ג)

¹² ישעיהו נז טז

¹³ בתולד ומתולדו ותפלה

¹⁴ **ויקרא פרק בו (ו) ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחירי והשפתי חיה רעה מן הארץ והרב לא תעבר בארצכם:**

רש"י (ו) ונתתי שלום - שמא תאמרו הרי מאכל הרי משתה אם אין שלום אין כלום ת"ל אחר כל זאת ונתתי שלום בארץ מכאן שהשלום שקול כנגד הכל וכן הוא אומר (ישעיה מה) עושה שלום ובורא את הכל: **וחרב לא תעבר בארצכם** - (ת"כ) א"צ לומר שלא יבאו למלחמה אלא אפי' לעבור דרך ארצכם ממדינה למדינה:

שפתי חכמים על רש"י - בורא את הכל - ואע"פ שאין במקרא כן אלא כתיב עושה שלום ובורא רע, אך שינה משום לישנא מעליא כדאמר בברכות (יא ע"ב):

האותיות לתיבות, ע"י שמכניע את את מדת הנצחון שבהם, ונעשה שלום, ועולה מיין נוקבין לעורר שפע ולקבל אותו בתוכן שזהו עיקר תיקון הבריאה כנ"ל.

ע"כ-על כן צריכין לדבר רק דיבורים קדושים ולא דברים אחרים והיא מצוות עשה כמ"ש ודברת במ [ס"א/כ"ב]. כדי להעלות הנצוצות הנ"ל לתקן כל העולמות. אבל עם ח"ו מדבר דבורים רעים אזי נעשה ההפך פוגם בעצמו ובעולמות/כ"ב ומחזיר את שבירת הלכים ואת ההסתרה.

כי עיקר הבריאה היתה ע"י הדיבור כ"ש (תהלים לג) /כ"ב בדבר ה' שמים נעשו. וכתב/כ"ב "הוא אמר ויהי", וע"י השבירה שהיתה בתהליך בריאת העולם נפלו נצוצות בכל הדברים [כ"ב/כ"א], במאכל ובמשתה ובמלבוש ובכל התענוגים שבעולם.

כי התענוג שיש בהדבר שאוכל ושותה וכיוצא בזה, הוא מהנצוצות ש"ש שנפלו לשם [כ"ב/כ"א], והנצוצות הם אותיות כנ"ל. ותענוג גשמי הוא רע ושבירה, לכן העלאת הניצוץ של תענוג שבכל דבר

^{כ"ב} יומא דף יט: תנו רבנן ודברת במ כס ולא בתפלה ודברת במ כס יש לך רשות לדבר ולא בדברים אחרים רבי אחא אומר ודברת במ

עשה אותן קבע ואל תעשם עראי אמר רבא השח שיחת חולין עובר בעשה שנאמר ודברת במ כס ולא בדברים אחרים רב אחא בר יעקב אמר עובר בלאו שנאמר כל הדברים יגיעים לא יוכל איש לדבר:

^{כ"ג} ערבי נחל (לרבי דוד איבשיץ) פרשת וישלח - והנה נשמת האדם מעורב טוב ברע כדי שיהיה בחירה חפשית ודבוק מצד אחד בשורש טוב ובצד השני בהפכו, ממילא כשמדבר האדם דיבורים טובים וקדושים שאו אותן הדיבורים מעוררין שורש הטוב וממשיכין לו משם חיות חדש נמצא החיות חדש הוא הוא מהקדושה, מה שא"כ בדברו דיבורים לא טובים מסתלקים אותו הדיבורים לס"א ומשם ממשיכים עליו החיות החדש אזי אותו החיות אשר בקרבו ממשיך אותו לעשות רע ח"ו, נמצא כי כל עניני האדם הן לטוב כו' תלוי בדיבוריו הטובים הם אם רעים, כי כפי בחינת הדיבור ההוא אשר דיבר עתה כך יש לו נשמה וחיות.

^{כ"ד} תהילים פרק לג (ו) בְּדָבָר יְדוֹד שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּיּוֹ כָּל צְבָאָם:

מלבי"ם (ו) בדבר - מפרש מ"ש כי ישר דבר ה', כי בדבר ה' שמים נעשו - שהשמים נוסדו ע"פ חקים קבועים בלתי משתנים. וברוח פיו נעשו כל צבאם - יציין כאלו השמים בכללם נעשו ע"י הדבור, וע"י הרוח שיצא מפיו בעת הדבור שהוא קל מן הדבור עצמו נעשו כל צבאם, שהם הכוכבים ומאורות שנתלו ביום ד', וכבר בארתי בפ"י בראשית שהיה הבדל בין בריאת השמים ובין בריאת הארץ שבהשמים לא שינה דבר רק נשאר הכל כמו שנברא בדבור הראשון, כי גם המאורות נבראו ביום הראשון עם השמים רק שנתלו ביום ד' כמ"ש חז"ל, לא כן בארץ שאחרי שנבראת הארץ ביום הראשון, באו בה כמה שנויים ע"י התשעה מאמרות, שהוסיף אח"כ מקרים חדשים על הנעשה ביום ראשון, הקואת המים והתהוות היבשה, ועליית האדים אל הרקיע, והברואים שנבראו עליה, כמ"ש כה אמר ה' בורא השמים בריאה הראשונה (לבד) הוא האלהים יוצר הארץ ועושה הוא כוננה, כי הוסיף בה תקונים ע"י המרת צורה בצורה, וע"כ בשמים אמר שישר דבר ה' כי לא הוסיף עליו דבר, אבל בארץ אמר.

^{כ"ה} תהילים פרק לג (ט) פִּי הוּא אָמַר וַיְהִי הוּא צְוָה וַיַּעֲמֵד:

רד"ק (ט) כי הוא אמר ויהי הוא צוה ויעמוד. אם תרצה תפרש אותו על הענין שקדם, על בריאת העולם. או על הענין הבא אחריו, ה' הפיר עצת גוים. אמר, כי הוא ברא את העולם, ובידו הכל, ואין כח באדם לשנות בעניני העולם ממה שהוא אמר וצוה להיות, כי כן יהיה ויעמוד ולא יוכל אדם לדחות גזירותיו הבאות עליו לא בכח ולא בעושר. ומה שיחשוב הוא לעשות בתחבולותיו, אם לא ירצה האל לא יהיה. וזהו שאמר:

^{כ"ז} ע"י שבירה הנ"ל ועיין תורה נר ארת ג' סוף תורה לה ותורה צ ותורה צו

^{כ"ז} תורה נר סוף אות ג' - ויחוד של צדיק וכנסת ישראל נעשה על ידי משא ומתן פי כל דבר שבעולם, יש בו ניצוצות הקדושה שנפלו בשעת שבירה ושבירה, הוא בחינת אותיות שנשברו ונפלו לכל דבר ודבר מזה העולם וכל דבר יש לו שעה (עיין אבות פ"ד) וצריך לזכור בשעה זו לאדם זה שהוא משרש אחד עם אותן הניצוצות שיש בזה הדבר ובשמיני זה הדבר לאדם זה והוא מקבל חיות מזה הדבר הינו מהאותיות הנשברים שיש שם על ידי זה נכללין האותיות הנשברים בזה האדם, פחיות שלו ונעשה מהם קומה שלמה, ומתפשט בחיות של כל הגוף ועל ידי זה נשלמין האותיות ויש להם שלמות וצריך לשהות הדבר אצל זה האדם להשתמש בו עד שנפסקין האותיות והניצוצות השייכין לשרשו ואחר כך יוצא מרשותו לאדם אחר שהגיע העת שיהיה עליה להאותיות הנשברים שהם משרש אחד עם האדם האחר ועל פן יוצא לרשותו ולפעמים חוזר הדבר ובא לאותו האדם שהיה שלו מתחלה פי מחמת שלא היה לו אז חלקי נפש רוח נשמה אלו לא היה יכול אז להשלים האותיות אלו עד עתה שהגיעו לו אלו חלקי נפש רוח נשמה אלו לא היה יכול אז להשלים אלו הנשברים ובין כך, הכרח לשהות אצל אחר ובשמשלים האותיות אלו נתוסף לו הארה בנפש רוח נשמה שלו מחמת הארות אותיות אלו שהגיעו אליו ונשלמו אצלו ועל ידי הארה זו, מאיר בשרש נפש רוח נשמה שלו שהוא בצדיק וכנסת ישראל, שהם שרשי כל הנשמות כנ"ל ועל ידי ההתנצוצות הזאת, נתיחד צדיק וכנסת ישראל הנקראים משא ומתן כנ"ל ועל שם זה נקרא מקח וממכר וכל הדברים, וכל הלמוד משא ומתן פי על ידם נתיחד צדיק וכנסת ישראל, הנקראים משא ומתן כנ"ל.

^{כ"ח} מתוצרו - מהניצוצות

^{כ"ט} בעש"ט ע"ה"ת בראשית אות ו. יסוד ושרש העבודה שער הבכורות פ"ב עיין בעש"ט כתר שם טוב השלם אות רב

ע בעל שם טוב על התורה - פרשת בראשית אות מ. שמעתי ממורי זללה"ה כי התענוג שיש לבעל עבירה נמשך מן הניצוצות של מלכים קדמאין שנפלו בשבירה בקליפות (ז"י) נוגה וכו' ודפח"ה: (צפנת פענח פ' תרומה פן ג' ד"צ ע"ב):

מקור מים חיים שם הערה לר - והוא דבר זה בס' ליקוטים מהבעש"ט ד"ו ע"א ושם מסיים בה זול"ל, ועל ידי אותן ניצוצין בא לידי תשובה, ובשעה שעושה תשובה על העבירה מעלה הניצוץ שהיה בה לעולם העליון, וזהו שכתוב (בפ' תשא) נושא עון וכו' ודפח"ה, עכ"ל. אבל סיום זה אינו שם בס' צפנת פענח רק הוא מלשון צואת הריב"ש ד"ט ע"ב כד"ה זה כלל גדול וכו' שהעקתי לקמן בפרשתנו אות קס"ו ע"ש, וכן הוא בס' ליקוטים יקרים ד"ד ע"ג. ועוד שם בס' צפנת פענח ר"פ שמות ד"ב ע"ג, וזה לשונו, שמעתי ממורי כי גם תענוג

הוא רק ע"י מי לא נהנה הנאה גשמית, אלא ע"י מי שיודע להעלות את התענוג הגשמי לשם שמים. ואולי על כן לא מדבר מזה רבנו כאן, כי לא כל אחד מסוגל לזה. אבל מדבר מדבורי תורה ותפלה שזה יותר קל לעשות לשם שמים. ואולי אפשר לומר שבאמת גם מי שנהנה מגשמיות הדברים וגורם לשבירת כלים, אבל ע"י שנהנה מהם הם נעשים כלים שבורים בתוכו, בדם הוא הנפש, ואזי ע"י דבורי תורה ותפילה מלקט השברים ומתקן אותם.

ובאמת אפילו תענוג גשמי מדברי תורה הוא שבירה רוע, ואפילו אם בהעלם יש בכונתו שיזכה לכבוד או שמתגאה בידיעתה זה גגם/כ"י. הבא מהשבירה, וצריך לדבר בתורה ותפלה בדחילו ורחימו לשם שמים בלבד ואזי מצטרפים הניצוצות ונעשים עולמות מתוקנים כנ"ל. (על כן עיקר התיקון נעשה ע"י צדיקים/כ"י ואנו בהתקשרות אליהם כנראה גם מתקנים קצת ופוגמים הרבה ע"י התאוות להנאה גשמית)

העברה ר"ל נמשך בסוד השבירה ויש בו מניצוץ תענוג רוחני ודי בזה, עכ"ל, ועיין לקמן בפ' תשא אות כ"ג וכ"ד בענין אל יתהלל חכם וכו'.

לקוטים יקרים למגיד ממעוריתש אות יב – ...אבל אדם שהולך בקרי עם השי"ת, אז הולך השי"ת עמו גם כן באקראי, וגם אינו מזמין לו מלבושים ומאכלות שיש בהם ניצוצים השייכים לשרש נשמתו שיתקנם.

כתר שם טוב (בעל שם טוב) מהדר' חב"ד אות רמ – כי באמת לולי השבירה לא היה שום רע ושום חומריות בעולם, רק כל הברואים היו דביקים בבורא ית"ש, כמו האופנים והשרפים וחיות הקדש, ואפילו בהמות, וכמו שיהיה לעתיד בביאת משיח א"י במהרה, שיברר הטוב, והסיג יכלה והרע יכלה, ואז יפצחו הרים רנה, וירננו עצי היער, וגר זאב עם כבש ולא ירעו ולא ישחיתו, (שגם) [לפני שיתגלה הקדושה של השי"ת מהקליפות, אפילו דומם וצומח ובעלי חיים לפי ערך נפשם יהיה להם ידיעות ודבקות בבורא ית"ש, כ"ש אנחנו, בני ישראל עם קרובו] אבל השבירה גרמה התרחקות והתעבות (ושכחה) ופירוד מן השי"ת, והכל למען נסותינו להטיבנו באחריתנו כשנודרך במעשינו ונברר טוב מרע על ידי מצות הבורא של מאכלים כשירים וטהורים – (דביקות הבורא).

ועיקר הבריר (של השבירה) א"א להיות אם הוא דבוק ומתאוה ומתענג לתענוג החומריות ח"ו, כי האיך יברור אם הוא חושק לפסולת ברצונו. אבל הבריר הוא על ידי שיהיה דבוק בהשי"ת באהבה ויראה, ומביא <הכל ע"י מדת> היראה לאין, הוא חכמה, ור"ל שמבין ובהכרה גדולה ועצומה שתענוג <הגשמי> זה <הוא> הכל ונמאס בעיניו, וברצונו לא היה <עושה> <נהנה מ>זה התענוג הגשמי, כמו אכילה ושתייה <משגל> (ויוזוג) רק (הוא מוכרח מאת השי"ת) מחמת <מצוה הבורא, וגם> שיש בזה ניצוץ מאהבת ותענוג הבורא ושנתגשם ונעשה פסולת חומריות) והוא ע"י התענוג מפריד את עצמו מן הפסולת ונמאס בעיניו תאוות של הפסולת מחמת חכמה. כמו מי שהוא חכם ומביאים לו איזה דבר גרוע, מטבע או בגד, והוא צבוע בצבע טוב מאד, מי שהוא כסיל דומה לו שהוא טוב כולו, והחכם מבין שהצבע הוא טוב <לבד> (אבל עצמותו רע, ומפריד בחכמתו הטוב מן הרע. ככה מי שהוא דבוק בבורא ית"ש ע"י יראה המביאה לידי חכמה...) וזהו מ"ש בוזהר הכל בחכמה אתברירו (ולפעמים אומר במחשבה אתברירו).

ראיה יושר דברי אמת (לרבי משולם פיבוש מזבאריז) אות ט' שכתב שזה כמו ניאוף זה לשונו – ובאמת רבים וכן שלימים החושקים בתורה והוגים בה יומם ולילה, וסוברים שהם דבקים בה' ובתורתו, ומתענגים יותר בלימודה מכל עניני עולם הזה, וסוברים שמקיימים הפסוק (משלי ז ד) אמור לחכמה אחותי את, אבל עדיין לא אור נגה עליהם, כי למה אמר הכתוב ודימה לחכמה לאמר אחותי את, ר"ל שיתדבק בה באהבה, ולמה לא דימה החכמה לאשה, וכמו שכתוב (שם לא י) אשת חיל וגו': אבל הענין כי יש תענוג באיש ואשה, ויש תענוג באח ואחות, וההפרש ביניהם זה תלוי בדבר והוא בטל, ולאחר המעשה כששונאים זה את זה יכולים להפרד בגט, וזה אינו תלוי בדבר, רק מחמת ההכרח שהם נולדים מכח אב ואם אחד: וענין זה יקרה לחכמה, כי אפשר לאהוב התורה מחמת התענוג שיש לו למי שלומד החכמה ורגיל בה תמיד ומשתעשע ביופיה, וזה דומה לתענוג איש מאשה יפה, והיא תלוי בדבר בטל, אבל אמיתת אהבת החכמה צריך להיות מחמת שהוא הבל הפה מהשי"ת ב"ה וב"ש, והוא עצם מעצמיו, כמו שכתוב (משלי ב ו) כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה, ואנחנו בניו הנאצלים מרצונו ית"ש, ונמצא אנחנו אחים לרצונו ולחכמה, ואי אפשר להפרד ממנה, ולזה האהבה צריך ללמוד: כי אף על פי שנתרחקנו מזה הדביקות מחמת שנתלבשנו בגוף, ומעוללים אנחנו בעונות ופשעים, עם כל זה צריכים אנחנו לשבור לבנו הזונה, ולהשיב ולהתדבק להשי"ת על ידי האחות שבינינו ובין החכמה, ועל ידה נבוא לאבינו שבשמים: ובאמת מי שלומד שיהיה לו תענוג מהתורה כבוד וגבוהות לב, אף על פי שאינו רואה בלבו זה בפירוש, רק מסתמא היא כן, כמו שאמר הרב מו"ה מנחם מענדל (מפרעמישלאן) ז"ל שתמא הוי שלא לשמה, כפסק הגמרא (גיטין ב' ע"א) לענין גט שצריך לומר לשמה, צריכים לפרש ענין זה, ולחשוב זה בלב תמיד, קל וחומר בתורתנו הקדושה אם לא יחשוק האדם כל כך להשי"ת כראוי, וח"ו ישכח מלבו השי"ת, ולא יקיים מאמר השלחן ערוך (אורח חיים סי' א' סעיף א') שוית' ה' לנגדי תמיד, וילמוד מצות אנשים מלומדה, אזי שתמא היא שלא לשמה: ואף (פסחים נ' ע"ב) שמתוך שלא לשמה בא לשמה, וזה באמת כך, אבל אנחנו אין מדברים רק איך הוא הדרך לבוא לשמה, ומתי יהיה זה, ואיך הוא ומה הוא: ונמצא מי שלומד שלא לשמה הוא דומה לניאוף, כמו שאמרו חז"ל (פסיקתא רבתי פרשה כ"ב סימן ד') נושא אשה חסר לב (משלי ו לב). עכ"ל.

כמבואר בספרים שמתוך הרפ"ח ניצוץ שנפלו בשבירה ר"ב תיקן יוסף הצדיק וכל השאר פ"ו ניצוץ בכל הדורות עד היום עדיין לא נשלם הברור. עיין אגרא דכלה פרשת מקץ (מא מט) – ויצבר יוסף בר. כבר ידעת הכוונה שאסף ר"ב ניצוצות אשר היו שקועים בקליפת מצרים מרפ"ח ניצוץ שנפלו בשבירת הכלים כנודע, ויוסף הוא המסוגל לזה כנודע, ואין להאריך: עכ"ל. מאידך איתא בספרים שזה דווקא בדורות ראשונים אבל בדורות אחרונים שהברור הוא בעמקי הקליפה מקומות שהצדיקים לא יכולים לרדת נעשה ע"י בעלי תשובה דייקא. ועיין טל אורות ח"א פ"ד אות ד' שמתרץ אם דורות ראשונים לא תיקנו את כל הניצוצות כיצד יתכן שדורות אחרונים יצליחו לתקן אפילו ניצוץ אחד. ומבאר שם במשל למלך שפיוז יהלומים בבקעה של רפש וטיט ומה שלמעלה נלקט בקלות אבל מה שנשקע עמוק באדמה ונבלע שם היא עבודה קשה יותר וצריך לרדת לתוך הרפש וטיט כדי ללקט. ועל כן מי שמלקט משם לא נראה יפה ורק כשיוצא משם מתברר שיש לו נשמה יפה שבכוחה להתגבר על הרפש וטיט ולעלות ממנה.

והניצוצות קודם שמוציאם אל הדיבור, הם בבחי' דם שהוא בחי' נפש, כ"ש (ויקרא יז) ע"כ כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא. וכשמוציאם ע"י הדיבור, זהו בחי' (ש"ה ה) ע"כ נפשי יצאה בדברו. וכנ"ל שהאדם עולם קטן נברא חסר ופגום, באופן שנפשו המלובשת בדם צריכה תיקון, וע"י דבור תורה ותפלה אז מעלה הניצוצות ומחברם יחד ע"י שמכניע את מדת הנצחון שבהם ועושה שלום ביניהם. דהיינו שבונה ומתקן את הנפש שהיא בבחי' שבירה לדבור קדוש, שיוצא בבחי' נפשי יצאה בדברו, דהיינו דבור קדוש, שהוא חלק נפש/ע"כ מתוקן, שעולה למעלה למקומו. נמצא שעד שידבר דבור קדוש, אזי חלק נפשו שצריך לדבר, הוא בבחי' שבירה, והשבירה היא כיון שכל חלק הוא ישות וגאות ותאוות הנצחון, ועל כן לא נתחברו חלקי הנפש, כדי להתהוות לכלי לקבל האור העליון השייך להם ונשברו. וזהו שאמרנו למעלה שע"י הדמים שלא עבד בהם את הש"י, מזה בא נצחון ומחלוקת. כי עיקר הנצחון והמחלוקת, הוא מבחי' הניצוצות הנפולין הנ"ל קודם שמחברם ומתקנם, שאז הם בבחי' מחלוקת כנ"ל, ואזי הם בבחי' דמים כנ"ל.

ע"כ צריך לעבוד את הש"י בכל הטיפי דם שנמצאים בו, דהיינו שידבר הרבה בתורה ותפלה ע"כ, ובכח דייקא/ע"כ עד שיהי' נעשה מכל הדמים דיבורים של תורה ותפלה ע"כ ע"י שמבטל מכל ניצוץ את מדת הנצחון שבו. כי הדיבור הוא מהנפש שהוא בחי' דמים כנ"ל. משמע מביאור רבנו שבדיבור קדוש של האדם יוצא חלקי נפשו, ובפשטות הכוונה שעוזב את נפשו, ועולה למעלה שהרי כתוב נפשי יצאה. ולפ"ז צ"ע מדוע לא מת מרוב דבורים, ועוד כיצד זוכה לתקן נפשו ממדת הנצחון, הרי כל ניצוץ שתוקן ממדת הנצחון, נעשה דבור קדוש ועוזב אותו. נמצא שנפשו נשארת תמיד עם רק ניצוצות שבורים בגלל מדת הנצחון שבהם.

ע"כ ויקרא פרק יז (יא) כי נפש הַבֶּשֶׂר בְּדָם הוּא וְאֵינִי נִתְּתִיו לָכֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל נַפְשֵׁיכֶם כִּי הַדָּם הוּא בְּנֶפֶשׁ יִכְפֹּר: ... (יג) וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר יֵצֵד צִיד חַיָּה אוֹ עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשִׁפְף אֶת דָּמוֹ וְכִסְהוּ בְּעֶפְרָ: (יד) כִּי נֶפֶשׁ כָּל בֶּשֶׂר דָּמוֹ בְּנֶפְשׁוֹ הוּא וְאָמַר לְבָנָיו יִשְׂרָאֵל דָּם כָּל בֶּשֶׂר לֹא תֹאכְלוּ כִּי נֶפֶשׁ כָּל בֶּשֶׂר דָּמוֹ הוּא כָּל אֲכָלְיוֹ יִכְרַת:

רש"י (יד) דמו בנפשו הוא – דמו הוא לו במקום הנפש שהנפש תלויה בו: שפתי חכמים על רש"י (אות ק) לא שדמיו של אדם תלוין בנפשו אלא נפשו תלוי בדמו:

רמב"ן – ועל דעתו, הזכיר הכתוב בדם שלשה דברים והם טעם אחד – אמר תחילה (פסוק יא) "כי נפש הבשר בדם היא" אחר כך הפך ואמר "כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא", לומר כי הדם הוא הנפש והנפש היא בדם, ששניהם מעורבין יחד, יהיה זה כענין יין המזוג במים שהמים ביין והיין במים, כל אחד בחבירו. ואח"כ פירש כי "הדם הוא הנפש" עצמו, לומר שהיו לבשר אחד לא יתפרדו, לא ימצא דם בלא נפש ולא נפש בלא דם כידוע, ברוח אשר תחילתו מן הלב שהוא היולי לרוחות כולן, וממנו יבא הזן שעושה הדם, והדם הוא המולידו והמקיימו, כענין הגולם והצורה בכל בעלי הגוף שלא ימצא האחד בלתי האחר:

ע"כ שיר השירים פרק ה (ו) פתחתי אני לְדוֹדִי וְדוֹדִי חָמַק עִבְרָ נִפְשִׁי יִצְאָה בְּדַבְרוֹ בְּקִשְׁתִּיהוּ וְלֹא מִצְאָתִיהוּ קָרָאתִיו וְלֹא עָנָנִי: מיוחדות דוד – נפשי יצאה בדברו. כי כשפנה ממנה דיבר קשות לאמר לא אשוב עוד אליך ואמרה בשמעי דבריו אלה כמעט יצאה נפשי מהפלגת הגעגועין:

בגמרא שבת פח: נפשי יצאה בדברו. א"ר יהושע בן לוי, בכל דבור ודבור שיצא מפי הקב"ה במתן תורה יצאה נשמתן של ישראל, שנאמר נפשי יצאה בדברו,

אע"פ שכתוב נפשי יצאה בדברו, שנפשי יצאה כשהקב"ה דיבר, אבל בשם הבעש"ט בספר אש קודש (שבועות) ובערבי נחל (וישלח) פירש שהכוונה שבכל דיבור של האדם יוצא חלק מנפשו.

ע"כ ראה ערבי נחל (לרבי דוד איבשיץ) פרשת וישלח – כ' הבעש"ט וללה"ה כי ענין רוח האדם בקרבו וחיות שלו הוא כח הדיבור אשר בקרבו וכמשה"כ בראשית ב', ז ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה ומתרגמין לרוח ממללא, ולפ"ז כשהאדם מדבר דיבורים אזי הדיבורים ההם הן חיות ויוצא חיות שלו באותן הדיבורים, רק שלהיות חיות האדם דבוק תמיד בשורשו לכן הדיבורים ההמה עצמן ממשכיבים עליו משרש חיות חדש וע"כ חי תמיד אף שבכל דיבור יוצא חיותו מקרבו רק כל דיבור עצמו מביא לו חיות חדש עכ"ד:

ספר אש קודש (לרבי קלונימוס קלמיש) – שבועות – כי נודע מהבעש"ט זצ"ל על הפסוק "נפשי יצאה בדברו" (שיר השירים ה, ו) שחלק נפש המדבר יוצא בשעה שמדבר, עכ"ל הק',

^ט גם בתולד ע"כ ונתולדו - וע"כ

^{טז} מתרצו - ותפילה

ע"כ תורה בכח עיני תורה א' ועיני עירובין דף גג: – ברוריה אשכחתינה להווא תלמידא דהוה קא גריס בלחשיה [דף נד]. בטשה ביה אמרה ליה לא כך כתוב ערוכה בכל ושמורה אם ערוכה ברמ"ח אברים שלך משתמרת ואם לאו אינה משתמרת. וע"כ מהרש"א – אמר ערוכה בכל דהיינו בכל רמ"ח אברים שהדיבור בקול רם מביא הרגשה ותנועה לכל האברים וק"ל:

ותפלה בכח עיני תורה מח כל עצמותי תאמרנה. ועיני תורה ה' ובלק"ת שם – ותופני ברחמיך הרבים להתפלל לפניך בכל כחי, וכל מיני כח שנתמצא בי ברמ"ח אברי ושק"ה גידי, בְּבֶשֶׂר וְגִידִין וְעֶצְמוֹת וְעוֹרָקִים בְּחֵלֶב וּבְדָם, וְכָל הַכֹּחַ שֵׁשׁ בְּמַחֲ שִׁבְרָאשׁ וּבְמַחֲ שְׂמִתְפֶשֶׁט בְּכָל הַגּוּף, וְכָל הַכֹּחַ שֵׁשׁ בְּחִמְשָׁה חוּשִׁים, וְכָל שְׂאֵר מִיְּמֵי בְּחֹת כְּלָם יִכְלְלוּ בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה שְׂאֵזְבָה לְהוֹצִיא הַקּוֹל וְהַדִּיבּוֹר שֶׁל הַתְּפִלָּה בְּכַח גְּדוֹל וְאֵזְבָה שִׁיחָה קוֹלִי נִשְׁמָע כְּמוֹ רַעַם גְּבוּרָתִיךָ.

^{טז} מתרצו - ותפילה

הניצוצות שהם הכלים השבורים, ויבנו אותם לדבורים קדושים, וכשיושלם תיקון כל קומת הקדושה ויעלה גם הרגלים מאחיות הקליפות אזי תהיה לקומת הקדושה הילוך ועמידה ואז הקב"ה ילך להלחם בגייעים ויעמוד על הר הזיתים.

כי עיקר תיקון הניצוצות הוא בבחי' רגלין פו (כמבואר במ"א [פ]) נראה לבאר ענין זה בשתי בחינות – אחת כי כנ"ל קומת הקדושה נפלה לקליפות בשבירת הכלים ובכל ששת ימי העולם הזה, עבודת האדם (ומדור ההפלה היא עבודת זרעו של אברהם אבינו) לחזור ולהעלותה מהקליפות, ודורות ראשונים התחילו להעלותה מראשה ובדורות אחרונים היא כבר בחוץ לבד מהרגלים.

מאיך גיטא כל קומת הקדושה כולה של עולם הזה, היא בחי' רגלי הקדושה העליונה בבחי' רגליה יורדות מוות. כי ידוע שכל מדרגה מחייה במוחין את המדרגה שתחתיה ע"י הרגלים, בבחי' נצח והוד של הרב נעשים חכמה ובינה אצל התלמיד. כי רק את המדרגה הנמוכה של השגת הרב הוא יכול ללמד לתלמיד. נמצא שהרב הוריד עצמו למדרגת התלמיד, שהיא בחי' אחיות הקליפות ביחס למדרגת עצמו. וכך גם הקב"ה מחיה את העולם בבחי' רגלי קדושתו.

ועיקר תיקון רגלי הקדושה הוא ע"י תורה ותפילה הם בחי' עמידה, שהוא בחי' רגלין. ועל כן קבלת התורה ולימוד התורה בעמידה דייקא/טו וכן תפילה היא בעמידה דייקא.

תורה, כ"ש שהקב"ה אחרי שצוה את עשרת הדברות במתן תורה, רצה לתת למשה רבנו את כל התורה שבכתב שבעל פה, אזי אמר לו (דברים ה) ואתה פה עמד עמדי. וכתוב על בני ישראל במתן תורה (שמות יט) ויתיצבו בתחתית ההר.

ותפילה, כ"ש כשמבני ישראל זנו בשיטים בערבות מואב עם בנות מדין אזי (תהלים קו) ויעמוד פנחס ויפלל.

וימותו הקליפות, והרשעה כלה בעשן תכלה, וז"ס פסוק בלע המות לנצח וגו'. ר"ל, שהקליפות הנקראות מות, יכלו ויבולעו ברגע אחד, מסבת הסתלקות שכינתו יתברך מתוכם. וכל ניצוצות נשמות אשר ביניהם כנוצר:

ליקוטי הלכות או"ח – הלכות בית הכנסת הלכה ד אות ה' – וזהו בחינת ל"ג בעומר שאז פסקו למות תלמידי רבי עקיבא ואז הוא הולא רבא דרבי שמעון בר יוחאי שהוא התקון שלהם, כי עקר תקון הדמים והניצוצות הוא בשנתתקנין בחינת הרגלין, שזה התקון יהיה נגמר בשלמות פשיבוא משיח, שאז יתקיים (זכריה יד). "ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים". שזהו בחינת עד דמטו רגלין ברגלין הנאמר בזהר הקדוש, כמובא בכתבים, ועל כן עקר ההמתקה של ימי הספירה הוא בל"ג בעומר, כי אז כבר הגיע התקון עד בחינת הוד שבהוד, שהוא בחינת רגלין דרגלין, כי נצח והוד הם בחינת רגלין פידוע. ועקר אחיות הקלפות הוא בבחינת הוד, בבחינת (איכה א) כל היום דנה כמובא, ושם עקר התקון בשזוכין לתקן בחינת הוד, זה עקר שלמות התקון, ועל כן תכף כשמגיע יום ל"ג בעומר שאז זוכין לתקן בחינת הוד שבהוד, שהוא עקר התקון בחינת רגלין שברגלין, על כן אז נתתקן בחינת צולע על ירכו, ואז עקר ההמתקה עקר עליות הניצוצות ונעשה שלום ביניהם. ועל כן אז נתתקן פגם תלמידי רבי עקיבא שפגמו בשלום, ועל כן אז הוא הולא רבא דרבי שמעון בר יוחאי, שהוא בחינת שלום, כי הוא היה התקון שלהם, כי עקר בחינת השלום, שהוא בחינת תקון הניצוצות, הוא כשנתתקנין בחינת הרגלין, שזה זוכין בל"ג בעומר כנ"ל. ועקר ההולא הוא שאז נסתלק רבי שמעון בר יוחאי, כי בשעת הסתלקות נשמת הצדיק אז הוא מעלה מיין נוקבין ביותר ויותר, כי אז עקר ההתפארות שהשכינה מתפארת חזו במה ברא קאחינא לגבך, שזה עקר בחינת העלאת מיין נוקבין ועל ידי זה עקר עליות הניצוצות, עקר תקון השלום כנ"ל. ועל כן בל"ג בעומר שאז צריכין לתקן הרגלין שלזה צריכין העלאת מיין נוקבין מנשמה גדולה מאד, בפרט שהיו צריכין לתקן הפגם של תלמידי רבי עקיבא שפגמו בשלום כנ"ל, על כן זכה התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי לתקן תקון זה, כי נסתלק בשלום ביום ל"ג בעומר וזכה להעלות נשמתו בסוד העלאת מיין נוקבין בשעת הסתלקותו למעלה למעלה, כמובן באדרא וזאת הקדושה על פסוק (תהלים קלג), "כי שם צוה ה' את הברכה חיים וכו'", עין שם, שאז נסתלק נשמתו הקדושה, ועל ידי זה זכה להמשיך שלום ולתקן הפגם של תלמידי רבי עקיבא, שזהו בחינת המתקת הדין של ימי הספירה, שעקר ההמתקה על ידי השלום כנ"ל, כי בשעת הסתלקות הצדיק נתרבה השלום מאד בבחינת (ישעיה נה) וזכה לשלום וכו', הנאמר על סלוק הצדיק, כמו שדרשו רבותינו וכו' וזאת באדרא וזאת שם בפרוש על הסתלקות רבי שמעון בר יוחאי ששמעו קול, שאמר, "יבא שלום", הינו כנ"ל, אשרי לו:

^{טו} הנות תורה

^{טז} עין בוהר כ"פ עה"פ (משלי ה') רגליה יורדות מות כגון בשלח טח: תצוה קצו: ועוד. ועין תורה יא ביאור טאמר רבב"ח ד"ה דקאי עד קרסוליה במיא. ועין תורה י' אות ח' תורה נד אות ב' ותורה פא תנינא.

^{טז} מגילה דף כא. תנו רבנן מימות משה ועד רבן גמליאל לא היו למדין תורה אלא מעומד משמת רבן גמליאל ירד חולי לעולם והיו למדין תורה מיושב והיינו דתנן משמת רבן גמליאל בטל כבוד תורה כתוב אחד אומר ואשב בהר וכתוב אחד אומר ואנכי עמדתי בהר אמר רב עומד ולומד יושב ושונה רבי חנינא אמר לא עומד ולא יושב אלא שוחה רבי יוחנן אמר אין ישיבה אלא לשון עכבה שנאמר ותשבו בקדש ימים רבים רבא אמר רבות מעומד וקשות מיושב:

^{יז} דברים פרק ה (כו) לך אמר להם שובו לכם לאהליכם: (כח) ואתה פה עמד עמדי ואדברה אליך את כל המצוה והחקים והמשפטים אשר תלמדם ועשו כדרך אשר אנכי נתן להם לרשתה:

העמק דבר (כח) עמד עמדי. בהתפשטות הגשמיות: את כל המצוה. נכלל בזה מ"ע ול"ת שבתורה שבכתב וגם המשנה היינו קבלות בהלכות פסוקות המכונה בשם צווי כ"פ: והחקים. אלו כללי התורה איך לדרוש ולחדש מה שלא נאמר בפירושו: והמשפטים. אלו החקירות האיך יוצאות הוראות המשנה מגוף תורה שבכתב ע"י החקים והוא התלמוד: ועשו בארץ. זהו מעשה המצוה כמשמעו:

^{יח} שמות פרק יט (טז) ויהי ביום השלישי בהית הבקר ויהי קלת ובקרים וענן כבד על ההר וקל שפר חזק מאד ויחרד כל העם אשר במחנה: (יז) ויוצא משה את העם לקראת האלהים מן המחנה ויתיצבו בתחתית ההר:

אור החיים – (יז) ויוצא משה וגו' אולי שלצד חרדתם, פחדו מן ההר, והוציאם משה והעמידם בתחתית ההר לקבל התורה מעומד:

וזה בחי' (שם פה) צדק לפניו יהלך, כי צדק הוא כינוי למלכות פה, שהיא רגלי הקדושה, כשהיא מתחילה ללכת/צ"א, הוא בחי' הדיבור של תורה [צ"ח] ותפלה צ"א, כמ"ש (שם נח)/צ"א צדק תדברון דהיינו תורה ותפלה דייקא כמבואר בגמרא/צ"א. עי"ז נתתקנין הרגלין, בבחי' צדק לפניו יהלך. דהיינו שע"י "צדק תדברון" דהיינו דבור בתורה ותפלה מתקיים "צדק לפניו יהלך", כי הדבור הקדוש מלקט ניצוצות מהקליפות, ומעלה אותן מאחיות הקליפות, ואזי הן נקראים "צדק לפניו יהלך", כי צדק הוא כינוי למלכות כשהיא רק יוצאת מהקליפות, בבחי' צדק מלכותא קדישא, דהיינו כשנכנסת לגבול הקדושה, ועדיין לא מאיר בה האמת בחוץ/צ"א.

ועי"ז זוכין לבחי' ועמדו רגליו ביום ההוא וכו', רגליו דייקא/ק"א, דהיינו ביום שיושלם תיקון רגלי הקדושה (מלכות) להעלותם מאחיות הקליפות, אזי תיהיה לקומת הקדושה, קב"ה ושכינתיה עמידה, ועל זה ניבא זכריה הנביא "ועמדו רגליו ביום ההוא וכו'".
(ואומר מהורנ"ת וזה בחי')

^{צ"א} תהילים פרק קו (כח) ויעמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים: (כט) ויכעיסו במעליהם ותפרץ בם מגפה: (ל) ויעמד פינחס ויפלל ותעצר המגפה:

ברכות דף כו: תניא כוותיה דרבי יוסי ברבי חנינא אברהם תקן תפלת שחרית שנאמר וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם ואין עמידה אלא תפלה שנאמר ויעמד פינחס ויפלל.

שם דף ו: ואברהם אבינו מנא לן דקבע מקום דכתיב וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם ואין עמידה אלא תפלה שנאמר ויעמד פינחס ויפלל.

^{צ"ב} תהילים פרק פה (יד) צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו:

^{צ"ד} כאן המקום היחיד שרבנו בתורה זו מדבר על הליכה. אע"פ שנצטו והודו הם רגלין ועיקר הרגלין הם כח ההליכה, כאן משמע שהדגש יותר על עמידה, וכמ"ש "ועמדו רגליו ביום ההוא"

^{צ"ה} חולין פט.

^{צ"ו} מתוצרו ופליה

^{צ"ז} תהילים פרק נח (ב) האמנם אלים צדק תדברון מישירים תשפטו בני אדם:

מצודות דוד (ב) האמנם – כשבא דוד אל המעגל במקום שהיה שואל שוכב שם ולקח משם חנית המלך וצפחת המים והלך לו ומרחוק קרא ואמר הלא תענה אבנר וכו' כמ"ש בש"א בשמואל א' ולזה אמר האמנם נאלמתם מלדבר צדק שיש לכם לדבר והמישרים שיש לכם לשפוט בני אדם כי הלא עתה תוכלו להראות לשאול שאינני אויבו שהרי היה מסור בידי ולא הרגתיו:

^{צ"ח} חולין דף פט. – אמר רבי יצחק מאי דכתיב האמנם אלים צדק תדברון מישירים תשפטו בני אדם מה אומנותו של אדם בעולם הזה ישים עצמו כאלים יכול אף לדברי תורה תלמוד לומר צדק תדברון.

^{צ"ט} ראה תורה ז' אות וב' אב"ל אי אפשר לבוא לאמונה אלא על ידי אמת, כמובא בזהר (בלק קצח): "והיה צדק אזור מתניו ואמונה" וכו' (ישעיהו י"א) הינו צדק, הינו אמונה. ואמרו שם: 'אמונה אתקריאת, כד אתחבר בה אמת':

^ק ועמדו רגליו – צ"ע פשיטא שעמידה היא על רגליו. ונראה שמדגיש על רגליו דייקא כי זה יהיה רק בגמר תיקון הרגלין.

שׁוֹתָא דִּינוּקָא וְכוּ' ע' לַעִיל, זֶה אֵינִי מִבֵּין כָּלָל. הכוונה לגמרא בסוף מסכת סוכה^א שמספרת על אשה בת כהן ממשמרת כהנים שעבדה במקדש, ואותה אשה המירה דתה ונישאה לאחד ממלכי יון וכשנכנסו יונים למקדש, בעטה במזבח בסנדלה ודברה דברי בזיון כלפי הקב"ה, ואמרו חכמים כיון שהשיחה שמיח הילד בשוק הוא מה ששמע מאביו ומאמו, יש להעניש את כל משפחתה דהיינו את כל אותה משמרת. ועיין לעיל בלשון החברים שם כתב – כי ע"י הדיבורים של תורה ותפלה נעשה בחי' שוקין ורגלין. משמע שדורש את לשון הגמ' "שׁוֹתָא דִּינוּקָא בְּשׁוּקָא" לשון שוק דהיינו רגל. דהיינו" ששיחת התינוק פוגעת בשוק דהיינו ברגלין. ועוד אולי כיון שהיא בעטה ברגלה דייקא, ודברה דבור פגום דהיינו פגם הרגלין. ומידיעת ההפכים אחת, נלמד שלעומת זה דבור קדוש שהוא בא מחכמה ובינה דהיינו אמא ואבא הוא דיבוא הפועל על השוקין דהיינו מתקן את הרגלין. אמנם כיון שמוהר"ן כתב שאינו מבין, צ"ע כוונת רבנו כאן.

ומוסיף רבנו לבאר כי קודם התיקון דהיינו קודם שמוציא^ב הנצוצות אל הדיבור דקדושה, אזי הם בבחי' הנאמר על יעקב אבינו, כשחזר מחרן לא"י, אחרי שנאבק במלאך שרו של עשו שנגע בְּרִכּוֹ, כתוב "והוא צולע על ירכו", (בראשית לב) ו' שהוא בחי' פגם הרגלין. עפ"י הכלל שהדרש משתלב בפשט, צריך לומר שהכתוב ביעקב אבינו שהיה צולע על ירכו רומז לרגלי הקדושה שעדיין לא עלו מהקליפות. אע"פ שתקן פגמו של אדם הראשון^ג והוציא את שתי נשיו מקליפת לבן הארמי, ואת נשמות ישראל מקליפת צאנו^ד, ודייקא אז כשנאבק בשרו של עשו זכה להשלים מדרגתו ונקרא ישראל, אעפ"כ עדיין לא נשלם ליקוט הניצוצות, ולא נתקנו הרגלין עד לבחי' צדק יהלך לפניו הנ"ל, ועל כן עדיין היה לשרו של עשו איזה נגיעה בבחי' הרגלין של יעקב אבינו^ה. כי נשמות ישראל לא נתקנו רק אחרי שיעבוד במצרים במתן

^א סוכה נו: תנו רבנן מעשה במרים בת בילגה שהמירה דתה והלכה ונשאת לסרדיוט אחד ממלכי יוונים. כשנכנסו יונים להיכל היתה מבועטת בסנדלה על גבי המזבח ואמרה לוקוס לוקוס עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל? ואי אתה עומד עליהם בשעת הדחק. וכשמעו חכמים בדבר, קבעו את טבעתה, וסתמו את חלונה. ויש אומרים משמרתו שוהה לבא, ונכנס ישבב אחיו עמו ושימש תחתיו, אף על פי ששכיני הרשעים לא נשתכרו, שכיני בילגה נשתכרו, שבילגה (דהיינו משמרת הכהנים הנקרא בילגה) לעולם חולקת בדרום, וישבב אחיו בצפון. בשלמא למאן דאמר משמרתו שוהה לבא, היינו דקנסינן לכולה משמר, אלא למאן דאמר מרים בת בילגה שהמירה דתה, משום ברתיה קנסינן ליה לדידיה? אמר אביי אין, כדאמרי אינשי שׁוֹתָא דִּינוּקָא בְּשׁוּקָא או דאבוה או דאימיה. ומשום אבוה ואימיה קנסינן לכולה משמרה? אמר אביי אוי לרשע אוי לשכיניו, טוב לצדיק טוב לשכיניו ושנאמר (ישעיה ג' יא) "אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו. אוי לרשע רע וכו'":

^ב בתרלז - שמוצא

^ג בתרלז ונתרלו - ירכו

^ד בראשית פרק לב (כה) וַיִּתֵּר יַעֲקֹב לְבָדוֹ וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר: (כו) וַיֵּרָא כִּי לֹא יָכַל לוֹ וַיִּגַע בְּכַף יָרְכּוֹ וַתִּקַּע כַּף יָרְךָ יַעֲקֹב בְּהֶאָבְקוֹ עִמּוֹ: ... (כט) וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר עוֹד שָׁמַךְ כִּי אִם יִשְׂרָאֵל כִּי שָׁרִית עִם אֱלֹהִים וְעַם אַנְשִׁים וְתוֹכָל: ... (לא) וַיִּקְרָא יַעֲקֹב שֵׁם הַמָּקוֹם פְּנִיָּאל כִּי רָאִיתִי אֱלֹהִים פְּנִים אֶל פְּנִים וַתִּנְצֵל נַפְשִׁי: (לב) וַיִּזְרַח לוֹ הַשָּׁמֶשׁ פְּאֶשֶׁר עָבַר אֶת פְּנּוּאֵל וְהוּא צֹלַעַ עַל יָרְכּוֹ: (לג) עַל כֵּן לֹא יֵאָבְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת גִּיד הַנְּשָׂה אֲשֶׁר עַל כַּף הַיָּרֵךְ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי נָגַע בְּכַף יָרְךָ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנְּשָׂה:

^ה שער מאמרי רשב"י – פרשת בראשית – יעקב שהוא אדם הראשון ותיקן פגמו זכה שיתוקנו שתי נשיו ולקח שתייהן כדוגמת ז"א.

עץ הדעת טוב למהר"ח – פרשת ויחי – נודע כי יעקב גלגולו של אדם הראשון ובהיותו בסוף נק' יעקב ע"ש עק"ב ובגמר תיקון גלגולו נקרא ישראל כי תיקן עד ראשו העליון ואז קנה לו שם אדם ממש ואל זה רמזו אדם אדם אדם אדם ישראל קרויין אדם וכו' בדמיון אדם הראשון וכדמיון שם ההוי"ה הנקרא אדם כנוכר.

^ו ראה בית עולמים לרבי צחק חבר – דף קכח: – ד"ה וסתרא – וז"ס גדול נרמז בהליכת יעקב לחרן כתיב וירא והנה באר בשדה והנה שלשה עדרי צאן רובצים עליה כו' ונאספו שמה כל העדרים כו' וידוע כי זה מרמז על הגלות... שראה שהבאר הוא בשדה תוך הקלי' עשו איש שדה, שהליכת יעקב לחרן הוא סוד הליכת שכינה בגלות לברר הביורורים, שהם נשמות ישראל וכן שם בחרן נבררו י"ב שבטי י"ה שורש הנשמות ואז ראה והנה שלשה עדרי צאן רובצים עליה הם דרגא דאבהן ג"ר של שם ב"ן שהם הנשמות כמש"ל והם האבות שחפרו הבאר והאבות נק' עדרי צאן שהם שורש כל נשמות ישראל כמ"ש ואתנה צאני צאן מרעיתי כו'.

עוד שם דף קמ. ד"ה ובשעתא – וז"ש בשקתות המים ושם אותם נוכח הצאן שהם נשמות ישראל כידוע שהם היו הצאן אשר יעקב אבינו הי' רועה אותם לברר הביורורים ולתקן מה שנפגמו ע"י חטא אדה"ר.

אמרי נועם על התורה – פרשת ויצא אות [טו] – עיקר הליכתו לבית לבן היתה, להוציא ת"ר אלף נשמות ישראל הנבלעים בצאן לבן.

ושם ויגש אות כח – וידוע אשר צאן של יעקב שהציל מלבן היו נשמות ישראל ת"ר אלף שהיו נבלעים בתוך הצאן ועיין בספר בית עולמים (לר"א חבר זי"ע) דף קמ.]. וכמ"ש [בראשית לא א] ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה. ורמזו בספרים מאשר ר"ת ש"ש מ'אות א'לף ר'גלי. ואלה הצאן הביא אתו למצרים, ומשם עלו.

^ז ואולי כי המלחמה עם שרו של עשיו לא היתה גשמית, שהרי מלאך אין לו גוף, וא"כ ע"כ שנלחמו בבחי' דיבור או הרהור, ואע"פ שיעקב ניצח, אבל נגיעת המלאך ברגלו, היינו בדיבורו כנ"ל, היתה בסיבת איזה חסרון בדיבור של יעקב שבגללו ניתן למלאך הרשות לזהו גרם איזה פגם בדיבורו וצ"ע.

ועיין זוהר בראשית כא: שירכו היא מדת הנצח ועי"ז נפגמה הנבואה שלא התנבא שום אדם מיעקב עד שמואל שתיקן את מדת הנצח כמ"ש ונצח ישראל לא ישקר. ואולי אפ"ל דהיינו כנ"ל שפגם במדת הנצחון, וצריך לתקנה ע"י תיקון הדיבור, ודיבור מתוקן הוא בחי' נבואה, כמבואר בתורה א' תנינא אות ח' שע"י תיקון הנבואה אע"פ שאין מי שמתנבא עי"ז נגאלת התפילה.

תורה, ובחטא העגל חזר הקלקול, כי עדיין היה טומאה במונה בתוכם, ורק לעתיד לבוא תתוקן קומת הקדושה בשלימות ויתקיים ועמדו רגליו ביום ההוא וכו'. וכל שכן יעקב שהיה קודם מתן תורה ועיקר התיקון מבואר כאן שהוא ע"י תורה ותפלה, וקודם שמלקט כל אותיות שבירי הכלים לתיבות דבור קדוש, אזי קומת הקדושה הפרטית והכללית עדיין בבחי' צולע על ירכו, ואח"כ כשמוציאם אל הדיבור ובונה מהם דיבור קדושה, זהו בחי' בבריאת חוה אשת אדם הראשון (שם ב) ויבן את הצלע [טו] אמנם עפ"י הפשט חוה נבראה בוגרת מחוברת לאדם בגבו/א וי"א זנב. אבל עפ"י הסוד (בע"ח הנ"ל) היא רומזת למלכות שיש לה שבע זמנים ונקראת צלע בומן היניקה, דהיינו קודם שיש לה כח הליכה. ולזה רומז "ויבן את הצלע" שבנאה וגידלה שתהיה גדולה עם כח הליכה שתוכל לבוא לפני אדם, והוא רמז לעבודת ה' הנ"ל שכיון שהעולם נברא חסר נמצא שקומת הקדושה היא בבחי' צלע/טו בלבד כתינוק יונק שאין לו הליכה, ורק ע"י עבודתו בדיבור תורה ותפלה ע"י שכל אחד מלקט שבירי האותיות לתיבות דבור קדוש בונה את קומת הקדושה עד שמתקן בחי' צולע על ירכו [יד] וי"א דהיינו את קומת הקדושה שהיא המלכות בחי' אשה הנ"ל שע"י דבורים קדושים אנו בונים מבחי' צלע בחי' תינוק יונק שאין לה כח הליכה, לאשה גדולה ועיין תורה פא תנינא/טו שגם אשה נקראת רגל כמ"ש רגלי חסדיו ישמור.

עוד בענין פגם הצליעה בכתבי האריז"ל מבואר שבאמת הצולע על ירכו, היה בעיקר בבחי' הנוק, וכדברי רבינו שיעקר הפגם היה בבחי' הדיבור שלו. עוד מבואר שם שהיו אז בבחי' אחר באחר, ולכן היה בכוחו לפגום.

עיין שער מאמרי רשב"י – פרשת בראשית – בענין נצח והוד – דע כי הנה ו"א ונוקבי' בראשונה היו אחר באחר, ונמצא כי אחר הנצח של ו"א היה דבוק באחורי ההוד של נוקביה, וההוד דו"א היה דבוק בנצח דנוקביה, ונמצא כי כאשר פגם סמאל ונחש בכף ירך יעקב הימנית, שהיא הנצח, בהאבקו עמו, הגיע הפגם ההוא גם בהוד דנוקביה. והוא סוד (ע"ג) נתנני שוממה כל היום דוה כי ההוד שלה נהפך והיתה דוה.

עיין טעמי המצות – פרשת וישלח ובביאור יותר בשער מאמרי רשב"י – שם בהמשך – לפי שהפגם לא היה בכל הנצח שוק הימין שלו, רק בפרק התחתון שבו, כאשר הודעתי, כי כל קו ימין חכמה חסד נצח שלה, נעשית כשיעור הנצח שלו, שבו שלשה פרקים, ונמצא ג' פרקי הנצח שלה, כשיעור פרק התחתון של הנצח שלו, ונמצא כי כשנפגם העקב שהוא פרק התחתון של הנצח שלו, נפגמו כל ג' פרקי שבהוד שלה, ונמצא כי עקר הפגם היה בנקבה, כי נפגם כל ההוד שלה, משא"כ ב"א שלא נפגם רק העקב הימני שבו, וכמעט שאין זה פגם, ולהורות ענין זה נקרא שמו ישראל כי שרית כו' ותוכל ולא נפגמת כמו הנקבה:

ב' בראשית פרק ב (כא) ויפל ידוד אלהים תרדמה על האדם וישן ויקח אחת מצלעותיו ויסגר בשר תחתנה: (כב) ויבן ידוד אלהים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה ויבאה אל האדם:

^ט סתי נקראת צלע עיין ספר עץ חיים שער לך פרק ג' מ"ב

עץ חיים – שער לך פרק ג' מ"ב – הנה ז' זמנים היו אל הנוקבא דו"א עד שהיתה ראויה לווגו וחזרה עמו פנים בפנים ויש בחי' אחרת ג"כ ויתבאר במ"א בע"ה ואלו הם. א' בהיותה קודם תיקון שאז היתה נקודה קטנה. הב' בעיבור א' של התיקון ואז היתה נקראת פסיעה לבר. הג' בזמן היניקה ואז נקראת ה' תתאה ואז נקראת צלע. הד' משם ואילך עד שתהיה בת י"ב שנים ויום א' והמשך זמן זה נקראת קטנה ואז נקראת ג"כ חוה אשת אדם. הה' אחר שעברו עליה י"ב שנים ויום א' שאז כל המוחין דגדלות שבה נגמרו להכנס ואז נקראת נער חסר ה'. הו' בעת הנסירה ואז נקראת נערה בה'. הז' בשחזורת עמו פב"פ לווגו ואז נקראת בוגרת והנה ז' זמנים אלו כללותם הם הה' אחרונות שאז התחילה להקרא בשם נקבה ונכללין בד' כי בחי' הה' וו' שניהן א' ואלו הד' מדרגות נרמזין בד' אותיות נקבה אע"פ שאין כסדר אותיות והם נערה קטנה בוגרת ה' תתאה ולכן נרמזו ד' זמנים אלו בנוטריקון שהם נקב"ה.

א' כמבואר בגמרא ר"ה יא. מעשה בראשית בצביונם נבראו ואדם וחוה כבני עשרים, ובגמרא ברכות סא. מבואר שנבראו דו פרצופים מחוברים בגבם.

ב' כי בהיות המלכות בשם צלע אינה קומה שלימה אלא צריכה להבנות ומבואר כאן שנבנית מחלקי הנפש הפזורים בדם דהיינו הנצוצות הקדושים שהם שבירי הכלים שנפלו לשם, שמתקבצים ועלים משם ע"י דבורי תורה ותפילה בכח ויראה. כי המלכות בעצמה גם היא נפש ע"כ נבנית ע"י תוספת חלקי הנפש שנפלו ממנה (כמבואר בתורה ז) ועכשיו חוזרים אליה. עוד עיין מזה בתורה נד אות ג' (דף סא: טור א)

^ט בתולד ותולדו - ירכו

^ט צלע בחי' צולע עיין תורה פא תנינא אשה בחי' רגל

טו צולע – בשטחיות נראה כמשחק מילים שנעשה מצלע צולע, אבל באמת כבר נתבאר שצלע היא בחי' אשה, והיא בחי' דיבור כנ"ל, (מבואר באריכות בתורה יט) וכן צולע הכוונה לחיגר ברגליו (פרש"י במוטו דהיינו בראש הרגל בבוקא דאטמא, דהיינו חיבור הירך למותן) ורגל הוא דיבור, והוא אשה כמבואר בתורה פא תנינא. נמצא הכל בחי' אחת צלע וצולע. ומוכן כשפגם בצלע הדיבור נפגם בצליעת הרגל. כי פגם הדיבור הוא שמפילו לבחי' צלע שהיא כשהמלכות בקטנות מאד בלא כח הליכה.

טו תורה פא תנינא – כש'אדם משמח עצמו בשמחה של מצוה, והשמחה גדולה כל כך, עד שנוגעת עד רגליו, היינו שמרדק מחמת שמחה, זה הפחינה נקרא: ונביא ללב חכמה (תהלים ז). הרגלים הם נצח והוד, פחינת נביאים, נתעלים לבחינת לב על ידי השמחה שבלב, פי השמחה מעלה אותם. והוא הרקוד שמעלה רגליו בכל פעם, וכשלומד תורה או שעושה מצוה בכל כך שמחה, שהשמחה נוגעת עד רגליו, ומעלה את רגליו למעלה בזה נתעלים כל תומכי דאורייתא, שהם נקראים סמכי קשוט. וזה פרוש (ישעיה מ"א): "צדק יקראוהו לרגלו", פי התורה והמצוה נקראים צדק, כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (חלין פט): "צדק תדברון" וכו', וכמו שכתוב (תהלים קי"ט): "כי כל מצותיך צדק". גם הדיבור הרע נקרא רגל, כמו שכתוב (שם ט"ו): "לא רגל על לשונו", גם הוא נתעלה. גם אדם נתעלה בממון, הנקרא רגל, כמו שכתוב (דברים י"א): "ואת היקום אשר ברגליהם" (א). גם כל המדרגות התחתונות המכונים בשם רגלים, נתעלים על ידי שמחת תורה ומצוה, כמו שכתוב: "צדק יקראוהו לרגלו", שהתורה והמצוה הם קוראים למעלה את אלו המדרגות התחתונות: וזה שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (בבא בתרא י): "מי שאין לו בנים, ישמח את אשתו בדבר מצוה". פי אשה נקראת רגל, כמו שכתוב (שמואל א ב): "רגלי חסדיו ישמור" (ב). נמצא שעל ידי השמחה הוא מעלה ומקשר אותה לבחינת צדק, הנקראת הא, וישם עקר הורע, כמו שכתוב

וזהו בחי' מה ספרו בגמרא/י¹⁷ (מגילה כב ע"ב/י¹⁸) לוי הטיח דברים כלפי מעלה/י¹⁹ שאמר להקב"ה עלית למרום ואינך משגיח על בניך, ואיטלע/י²⁰ נעשה חיגר צולע, זה בחי' צולע על יריכו/י²¹ הנ"ל. כי מחמת שפגם בהדיבור/י²², ע"כ איטלע/י²³. כי נשאר קומת הקדושה בבחי' צולע על יריכו/י²⁴, שהוא בחי' פגם הדיבור כנ"ל/י²⁵: הלשון קצת קשה כי פגם הדיבור לא רק משאיר את המצב כשהיה, אלא מחזיר אותו לבחי' של יותר שבירת כלים, ונראה לדחוק שהכוונה שבאמת לוי פגם בדיבור ופגם בנפש המלובשת בדם וחזרה מדת הנצחון, אלא שבכלליות כלפי שהיה צריך לתקן הוא לא תיקן ונשאר הקלוקל.

עתה מוסיף רבנו לבאר כיצד צריך לדבר כדי שיועיל הדבור בתורה ותפלה לבטל ממנו את מדת הנצחון וצריכין לדבר בתורה ותפילה, עד שיהיה הגוף/י²⁶ בטל ואפס/י²⁷. וזהו בחי' (בראשית ב/י²⁸) והיו לבשר אחד, פירושו שאדם וחיה היו דבוקים זה בזה כאחד כמאמר חז"ל אשתו כגופו, כך צריך האדם

(פראשית מ"ז): "הא לכם זרע". גם פרא פרא דאבוה' (ערובין ע:). גם אמונה נקראת רגל, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (מכות כד): 'בא תבוקק והעמידן על אחת' וכי'. וכן כל הדברים הנקראים רגל נתעלים:

¹⁷ מאמר זה נזכר ג"פ בש"ס ורק בתענית כה. מבואר מה הטיח. וראה לעיל בלשון החברים שם מוהר"ת לא כתב מראה מקום, והטשרינער רב ציין לגמרא בסוכה נג. ובתענית כה. ואילו כאן ציין מוהר"ת לגמרא במגילה כב:

¹⁸ תענית דף כה. לוי גזר תעניתא ולא אתא מיטרא אמר לפניו רבונו של עולם עלית וישבת במרום ואין אתה מרחם על בניך אתא מיטרא ואיטלע אמר רבי אלעזר לעולם אל יטיח אדם דברים כלפי מעלה שהרי אדם גדול הטיח דברים כלפי מעלה ואיטלע ומנו לוי והא גרמא ליה והא אחוי קידה קמיה דרבי ואיטלע הא והא גרמא ליה.

פרש"י מגילה דף כב: – אחוי קידה – נועץ גדוליו ונשען עליהם, ושוחה עד שנושק את הרצפה וזוקף, ומתוך שאינו יכול להשען על גדוליו, ואין ידיו מסייעות אותו בזקיפתו וצריך להתאמץ במתניו ומתוך כך נצלע בבוקא דאטמא: הא והא גרמא ליה – לפי שהטיח נתקלקל בשעת הסכנה:

רש"י סוכה דף נג. – איטלע – נעשה חיגר, לפי שכשזוקף גופו מאליו, ואינו נשען על ידיו בחזקה לדחוף גופו למעלה, נמצא כל אונס זקיפתו על מתניו: הא והא גרמא ליה – נענש בחטאת דברים ונענש בשעת המאורע, כדאמרינן במסכת שבת (לב, א) נפל תורא חדר לסכינא:

¹⁹ ראה ברכות לא: ולב. שגם חנה ואליהו הנביא ומשה רבנו הטיחו דברים כלפי מעלה ולא נעשו חגרים. ועיין תורה ח' תנינא סוף אות ב' ותחילת אות ג' שבשעת הדין א"א להתפלל בבחי' רחמים ותחנונים כי הסט"א בולעת אותה, אלא תפלה בבחי' דין וצריך לזה בעל כח גדול שיוכל להתפלל תפלה כזו, כמו פנחס בעת שקינא על מעשה ניאוף של זמרי, כמו שכתוב ויפלל פנחס ודרשו בגמ' סנהדרין פב שעשה פלילות עם קונו. ומבואר שם שחבט את זמרי וכזבי על הארץ לפני המקום וטען להקב"ה העל אלה יפלו כד אלף מישראל, והיה בזה חוצפה כלפי שמיא עד שבקשו מלאכי השרת לדחפו והקב"ה מנע מהם. וצ"ע לפי"ו גם לוי שהטיח דברים כיון שהיה בזמן בצורת ורעב בישראל הרי שהיה שעת דין וכבר התפללו הרבה ולא הועיל, וכנראה סבר שהסט"א בלעה את התפילות שהתפללו ברחמים ותחנונים לכן התפלל תפלה בבחי' דין ובאמת נענה וירדו גשמים ואעפ"כ נענש אח"כ. וצ"ע. ואולי מה שאמר שהקב"ה לא משגיח על בניו היה חוצפה יתירה.

²⁰ מידה כנגד מידה כיון שפגם בדבור הנקרא רגל נענש ברגלו.

²¹ בתולד ומתולד - ירכו

²² מחמת שפגם בדיבור – ועיין לעיל בלשון החברים שם כתוב – כי מכח שהוציא הניצוצות בדברים אחרים נשאר בבחי' צולע על ירכו. נראה שמוהר"ת למד שהטיח דברים כלפי מעלה, זה לא רק בחי' דברים בטלים כדמשמע בלשון החברים, דהיינו רק חוסר תיקון, אלא שהיה דבור פגום שגרם לשבירת כלים. אלא שצ"ע א"כ מדוע נקט כאן לשון "נשאר בבחי' צולע" דמשמע שלא פגם, אלא רק לא תיקון וצ"ע.

²³ אולי הכי נמי מה שנעשה בלעם חיגר כיון שפגם בדבור שרצה לקלל את ישראל אע"פ שלא עלה בידו אבל הכוונה איתה לקלל ולהיק. עיין סנהדרין קו: בלעם חגירא והיינו דכתיב ותלחץ רגלו בקיר ע"י האתון במשעול הכרמים נמצא שנעשה חיגר כשהלך לפגום בדיבור.

²⁴ בתולד ומתולד - ירכו

²⁵ עיין פל"ח על הש"ס כתובות קג: – ענין לוי הטיח דברים כלפי מעלה ואיטלע, כי מכח שהוציא הניצוצות שם האותיות בדברים אחרים נשאר בבחינת צולע על ירכו. ועיין שם עוד שעיקר שלימות התיקון הוא על ידי יראה. ועל-כן כשאמר כאן (בכתובות קג) לוי על דברי רבינו הקדוש, צריכא למימר? כאילו דבריו בזה הם שפת יתר חס ושלום, אמר רבי שמעון בר רבי צריכא לך ולמטלעתך, כי אדרבא דיבורים אלו הם נצרכים מאד, והם בבחינת שלימות הדיבור, שהוא התיקון של בחינת "צולע על ירכו" (בראשית לב, לבן), וזה בחינת צריכא לך ולמטלעתך, כי השמיענו רבי בזה שהעיקר הוא מה שממלא מקום אבותיו ביראת חטא, והיראה היא עיקר שלימות תיקון הדיבור כנ"ל, ועל ידי דיבורים אלו שדיבר רבי, היה שלום בין בניו, כי באם לאו היה יכול להיות מחלוקת ביניהם עבור הנשיאות, מחמת שרבן גמליאל בנו לא מילא מקום אבותיו בחכמה כמו שאמרו שם, והשלום הוא עיקר התיקון שנמשך על ידי הדיבורים קרושים כמבואר בפנים:

²⁶ לעיל אמר שהנצחון והמחלוקת הבאים מישות ועזות הם בדם וכאן אומר שהם בגוף. ונ"ל שהם בחי' אחת ומשפיעים זה על זה וכשמתאפס הגוף נחלש גם ההתנצחות שבדם.

²⁷ אפס רומז ללקמן ויראו אותו כל אפסי ארץ דהיינו שיראה מאפסת את הגוף

²⁸ בראשית פרק ב (כב) ויגן וידד אלהים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה ויבאה אל האדם: (כג) ויאמר האדם זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי לזאת יקרא אשה כי מאיש לקחה זאת: (כד) על פן יעזב איש את אביו ואת אמו וידבק באשתו והיו לבשר אחד:

להיות דבוק עם הדבור **שיהא הגוף אחד עם הדיבור**, כט(ומבאר מוהרנ"ת שיהיה האדם אחד עם הדבור כיון שהוא בחי' חוה/ל) דהיינו בחי' אשה, וחוה לשון דיבור כ"ש (תהלים יט) ולילה ללילה יחווה כמבואר במ"א בתורה יט [לב]/לג) שאשה בחי' דיבור, בחי' חוה אשת אדם הראשון **שהיא בחי' הצלע הנ"ל בחי' יובן את הצלע, שע"ז-שעל זה דהיינו על אדם וחוה נאמר והיו לבשר אחד) דהיינו שצריך לדבר בתורה ותפלה בכל כוחו וכונתו עד שיתבטל עזות הגוף לגמרי כאין וכאפס ע"י דיבורי תורה ותפלה ויתבטל ממנו לגמרי הישות וגאוה ומדת הנצחון.**

ולבא לזה, לבטל הגוף לגמרי הוא ע"י יראה, כמו שאדם אפילו הבעל גאוה הגדול ביותר, שבאה לפניו חיה רעה ומפחד שתטרוף אותו, הוא צועק בכל כוחו, ושוכח את כל גינוני הכבוד, **כשארז"ל [לד]/לה) גוף קשה פחד שוברו, ופחד המדובר כאן הוא בחי' [לו]/לז) פחד יצחק דהיינו יראה דהיינו היראת שמים שהיה ליצחק אבינו, ולבטל הגוף ועכירות הדמים צריך לדבר בתורה ותפלה ביראה גדולה כל אחד לפי מדרגתו יראת העונש או יראת הרוממות, כי יראה ופחד פועל על הדמים כמחז"ל במשנה/לח) החרדה מסלקת את הדמים:**

רמב"ן – והנכון בעיני, כי הבהמה והחיה אין להם דבקות בנקבותיהן, אבל יבא הזכר על איזה נקבה שימצא, וילכו להם, ומפני זה אמר הכתוב, בעבור שנקבת האדם היתה עצם מעצמיו ובשר מבשרו, ודבק בה, והיתה בחיקו כבשרו, ויחפוץ בה להיותה תמיד עמו וכאשר היה זה באדם, הושם טבעו בתולדותיו, להיות הזכרים מהם דבקים בנשותיהם, עוובים את אביהם ואת אמם, ורואים את נשותיהן כאלו הן עמם לבשר אחד וכן כי אחינו בשרנו הוא (להלן לז כז), אל כל שאר בשרו (ויקרא יח ו) הקרובים במשפחה יקראו "שאר בשר" והנה יעזוב שאר אביו ואמו וקרבתם, ויראה שאשתו קרובה לו מהם:

^{כז} ביאור מוהר"ת בתקפא

ל צ"ע אם הדיבור הוא חוה נמצא שהדבר הבטל אליו הוא אדם וזה א"א לומר שהרי בכל מקום הנוק' בטלה לדבר כמבואר באריכות בתורה פב תנינא. וגם בכל מקום אדם גבוה מאשה שהיא דייקא בחי' הגוף.

לא תהילים פרק יט (ב) השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע: (ג) יום ליום יביע אמר ולילה ללילה יתה דעת: פרש"י יחווה – לשון הגדה:

מצודות ציון (ג) יביע – ידבר כמו יביעון בפיהם (תהילים ל"ט). יחווה – יגיד כמו אחווה דעי (תהילים קל"ט):

^{כח} * לעיל בתורה יט אות ג' ובתורה פב תנינא

לג עיין תורה יט אות ג) כי גדל יקר הערף של לשון הקדש שבו נברא העולם, כמאמר חז"ל (בראשית רבה פרשה י"ח, הובא בפרש"י): "לזאת יקרא אשה כי מאיש לקחה זאת" (בראשית ב) 'לשון נופל על לשון, מכאן שנברא העולם בלשון הקדש'. וזה בחינת חוה, בחינת (תהלים י"ט): "ולילה ללילה יחווה", הינו בחינת הדבור של לשון הקדש, שבו נברא העולם. וזה בחינת: "לזאת יקרא אשה", הינו הדיבור, כמו (בראשית מ"ט): "וזאת אשר דבר להם":

תורה פב תנינא – יחווה הוא בחינת (א): 'מלכות פה ותורה שבעל פה קרינן לה'. וחוה לשון דבור, כמו שכתוב (תהלים י"ט): "ולילה ללילה יחווה דעת", הינו מלכות פה. כי המלכות נקרא דבור, על שם 'כי אין מלך בלא עם', ואין העם יודעים רצונו אלא אם כן בשהמלך מגלה מחשבתו ורצונו לתוך דבורו. נמצא שעקר הנהגות מלכותו אינו אלא על ידי דבור, וזה פרוש: 'מלכות פה':

^{כט} * בבא בתרא י.

לה בבא בתרא דף י. תניא ר"י אומר גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה שנאמר כה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבא וצדקתי להגלות הוא היה אומר עשרה דברים קשים נבראו בעולם הר קשה ברזל מחתכו ברזל קשה אור מפעפעו אור קשה מים מכבין אותו מים קשים עבים סובלים אותן עבים קשים רוח מפורתן רוח קשה גוף סובלו גוף קשה פחד שוברו פחד קשה יין מפייגו יין קשה שינה מפכתו ומיתה קשה מכולם (וצדקה מצלת מן המיתה) דכתיב וצדקה תציל ממות.

^{לז} * בראשית לא

לז בראשית פרק לא (מב) לולי אלהי אבי אברהם ופחד יצחק היה לי פי עתה ריקם שלחתי את עניי ואת יגיעי כפי ראה אלהים ויזכח אמש:

רש"י (מב) ופחד יצחק – לא רצה לומר אלהי יצחק שאין הקב"ה מייחד שמו על הצדיקים בחייהם ואע"פ שאמר לו בצאתו מבאר שבע אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק בשביל שכהו עיניו והרי הוא כמת. יעקב נתיירא לומר ואלהי ואמר ופחד:

רבנו בחיי (מב) ופחד יצחק היה לי. על דרך הפשט מי שמפחד ממנו יצחק היה בעורי, וזאת כוונת אונקלוס – ודחיל ליה יצחק הוה בסעדי.

פענח רזא – ופחד יצחק, פי' לכן הי' רואה בחלומות את יצחק עומד בתפלה שלא יזיק לכן ליעקב והשי"ת מקבל תפלתו ונתפחד לכן מאד מהמראה שלכך אמר ואלהי אביכם אמר אלי וגו' כי הי' מקבל תפלתו של יצחק וזהו גם כן שקראו פחד יצחק שאמר יעקב תפלת יצחק שהפחידה אותך היא שעמדה לו, ר"ח:

לח משנה נדה פ"ד מ"ז – רבי מאיר אומר, אם הייתה במחבא (מחמת ליסטים או חיל שבא לעיר) והגיעי שעת וסתה, ולא בקה, הרי זו טוהרה, מפני שחרדה מסלקת את הדמים.

וראה גמרא נדה דף עא. – בית שמאי אומרים [כל הנשים מתות נדות]: מאי טעמייהו דבית שמאי? אי נימא משום דכתיב (באסתר המלכה כשבאה לפני המלך בלא רשות) "ותתחלחל המלכה" ואמר רב מלמד שפרסה נדה, הכא נמי אגב ביעתותא דמלאכא דמותא (מלאך המות) חזיא, והאנן תנן (משנה לעיל דף לט.) שחרדה מסלקת את הדמים, הא לא קשיא, פחדא (ראגת יראה מפחד החיל גויים) צמית, ביעתותא (בהלה שנבהל פתאם) מרפיא.

נמצא מבואר שמכח היראה בטל הגוף לגמרי לדבורי התורה ותפילה שאומר, ואזי יוצא הדיבור מכל גבורות הדמים העכורים, ומתקבצים כל הניצוצות שבהם ונבנים לתיבות דבור. כי יש כח ביראה לאפס את הגוף, ואזי מתבטל כוחו לאנוס בתוכו את הניצוצות הקדושים של שברי הכלים כדי לינוק מהם חיות, ואזי אפשר שהדיבור ילקטם ויבנו לתיבות הדבור הקדוש.

עתה חוזר רבנו לבאר את הפסוק שבו פתח את התורה, ובו היא רמוזה בתהלים סז (ח) יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים וַיִּירָאוּ
אוֹתוֹ כָּל אֲפִסֵי אָרֶץ;

וז"פ – וזה פירוש **הפסוק** **ל' יברכינו' אלקים**, יברכנו זה בחי' שלום, כי לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום [מ"א]. ולשלום זוכים ע"י שמדבר בתורה ותפלה, בכל טיפי דמו וביראה כזו שמבטלת את כל עזות הגוף, וזהו **ויראו' אותו**, היינו יראה, **שעי"ז נתבטל הגוף לגמרי ע"י דיבורי תורה ותפלה כנ"ל**. וזהו **כל אפסי ארץ**, היינו שכל הארציות נעשים אפס ואין/מג, **כי נתבטלים לגמרי כנ"ל** שדיבור תורה ותפלה באופן כזה מבטל את מדת הנצחון שבדמיו העכורים ואזי מתחברים לתיבות התורה ותפלה, כל הניצוצות הקדושים דהיינו האותיות שהם שברי כלים שבים הוא הנפש, ועולין מייך נוקבין לעורר ולקבל השפעת הברכה. אזי זוכין לברכה, שהוא ע"י בחי' שלום, בחי' יברכינו' **אלקים וכנ"ל** : נמצא שע"י דבור קדוש ביראה זוכים לשלום/מ"ז.

(ובתורה ותפילה יש ב' גוונים מחשבה וצעקה וכו', ג"ז לא הבנתי כלל) כיון שמוהרנ"ת לא הבין מי יבוא אחר המלך. אבל עיין לעיל בלשון החברים מה שמוהרנ"ת השמיט כאן. וראה שם שתורה ותפלה הם בחי' משה ודוד. וידוע ששניהם זכו לענווה ושפלות מיוחדת. ובוודאי זכו לזה ע"י ביטול מדת הנצחון ע"י עבודת ה' בתורה ותפלה במסירות נפש בכל טיפי הדמים ביראה עצומה וביטול הארציות עד שנעשה גוף אפס כנ"ל. וכל אחד מהם עשה זאת בדרכו שלו, משה הוא התורה, ודוד אמר ואני תפלה. אע"פ שגם משה היה בעל תפלה גדול, ודוד גדול מאד בתורה, כל אחד היה מיוחד יותר בגוון שלו. דוד בצעקות לה' בבחי' יין לארמא קלא, בחי' חכמות בחוץ תרונה בחי' נגלה. ומשה הוא הדעת יותר במחשבה, בבחי' שמן בחשאי/מ"ו בחי' חמוקי ירכיך בחי' סתרי תורה (כדרשת חז"ל מה ירך בסתר וכו'). אע"פ מהמבואר לעיל נדמה קצת שדווקא בצעקות יותר אפשר לפעול לבטל את עזות הגוף, משמע שכל אחד לפי טבעו ומדתו. עוד מבואר שם שלבד ממה ששניהם נצחו את יצר הנצחון שבדמים העכורים, גם תיקנו את מדת הנצח במה שיצאו להקהיל קהילות רבים, שיצאו אל העם משה רבנו ללמד תורה ודוד ללמד תפלה, כדי לנצח ולכבוש את העם להיות עושים רצון קונם :

היוצא למעשה

- ✓ שיש לכל אדם מצד טבעו שנולד בו מדת הנצחון, שביסודה כמו כל המדות, היא לתועלת, כי ממנה כח ההשתלטות על המדות הרעות וניצוח היצר הרע, וכח המלכות למלוך על עצמי ועל אותם שתחתיה להביא אותנו להמליך רק את הקב"ה.
- ✓ אלא שיש בה, ובמיוחד בה, גם חסרון ופגם עצום, במה שהיא שרש כל המחלוקות וחוסר השלום בין אדם לחברו ובין האדם לצדיק ולהקב"ה. והיא המניעה הגדולה ביותר לבוא למדות הטובות של שפלות וענווה. שרק על ידן עיקר השלימות.

¹⁵ בתולד - הפסיק

¹⁶ מתולדו - יברכנו

¹⁷ משנה עוקצין טוף פ"ג

¹⁸ בתולד ומתולדו - וייראו

¹⁹ **הבטוי** "כל אפסי ארץ" נמצא בתנ"ך ו"פ ורק כאן מתייחס ליראה ואעפ"כ גם כאן כמו בכל מקום פרשו המפרשים - כל קצות הארץ. ורבינו הוציאו מהכלל במה שייחס את האפסי ליראה מה שא"א לפרש בשאר מקומות.

²⁰ מתולדו - יברכנו

²¹ **ויעיין תורה יד** אות ח' שגם יראה רומז לשלום כמבואר בזהר באתר דאית דחילא אית שלימתא.

²² **ראה תורה כא** ביאור מוהרנ"ת - וזהו שפרש הפסוק "נחמו נחמו", הינו: לזכות להשגת המקיפין, הינו השגת הדעת, שזהו עקר הנחמה כנ"ל, זה זוכין על ידי שני בחינות הנ"ל, שהם צעקה, שעל ידי זה מולידין המקיפין, וקדשת שבעת הנרות, שעל ידי זה מכניסים המקיפין לפנים כנ"ל. וזהו: יאמר אלקיכם. יאמר הינו בחינת אמירה בחשאי, שזהו בחינת שמן שהוא בחשאי, כמו שפתיב בזהר (שמיני ל"ט): יין לארמא קלא, ושמן בחשאי; ושמן הוא בחינת שבעת הנרות, שהיו משמן. אלקיכם זה בחינת: 'אלקים לארמא קלא', בחינת הצעקה הנ"ל, שעל ידי שני בחינות אלו זוכין להשגת המקיפין, שהוא השגת הדעת הקדוש, שזהו עקר הנחמה, בחינת נחמו, הינו מקיף ומקיף למקיף כנ"ל:

- ✓ ביטול מדת הנצחון שמדבר עליה כאן רבנו היא לא התכלית אלא הדרך לבוא למדת השלום שעל ידה מתקן את שבירי הכלים נצוצות הקדושים שיש בכל דבר, שזו עיקר עבודתינו בעולם הזה להביאו לתיקון וגאולה.
- ✓ בכלליות כל אדם נברא חסר והחסרון הוא בנפש המלובשת בדמים, ואותה ירדנו לעולם הזה לתקן ולהאיר בה את אור הנשמה חלק אלוך כל אחד בגוון המיוחד לו.
- ✓ אמנם רואים בחוש שיש שנולדו עם יותר נצחנות ויש עם פחות. והטעם נראה מכמה סיבות ראשית מצד השוני בין בני אדם יש שמדת האש גוברת בו לטובה ולרעה ויש שמדת המים גוברת בו לטובה ולרעה. ובאש כלול גם הנצחנות. עוד סיבה כי כולנו נשמות שכבר היו בעולם הזה וכבר תקנו חלק מהנפש. (צ"ע אולי מה שתוקן לא יורד) ועוד סיבה כי טבע הבן נמשך מאביו ואמו, ומה שהם כבר תיקנו אצלו יותר קל לתקן, ובאמת אין לו שכר על מה שזכה במתנה כמבואר במאירי (שבת נו) בעניין בני שמואל שנענשו שלא שנהגו בחסידות אביהם.
- ✓ בכמה מקומות/מ"ב שרבנו מדבר על שפלות וענווה מזהיר מענווה פסולה שלא להיות שלימזל, כי גם הענו השלם צריך לדעת היכן להיות תקיף נגד היצר הרע ונגד בני אדם רעים, וכדוד המלך שהיה בתכלית השפלות ומאידך לחם מלחמות ה' כל חייו. ומסתמא כך גם ביטול מדת הנצחון צריך לדעת את המדה.
- ✓ האופן שרבנו מלמד כאן כיצד לבטל את מדת הנצחון הוא בדבור בתורה ותפלה בכח הגוף והכוונה, דהיינו תפלה בבחי' כל עצמותי תאמרנה ותורה בכח. ואע"פ שגם במחשבה זה שייך, אבל נראה עיקר דווקא בצעקות ובקול, כידוע שרבנו הקפיד על תפלה בקול גדול דייקא, ולכאורה גם בתורה כדי לשתף בהוצאת הדיבור את כל טיפי הדמים עד שעזות וארציות וגשמיות הגוף יהיה בטל ואפס, בחוש רואים שזה נעשה יותר דווקא בצעקות. ואע"פ שבאמת כמעט לא רואים צדיקים שכל לימודם ותפילתם בצעקות, כבר אמרו חז"ל (עדויות ב' ב') לא ראינו אינו ראייה.
- ✓ עוד בעיין שצריך לעבוד את ה' בכל טיפי הדמים, אולי אפ"ל שהכוונה גם כשהוא כבר עיף מהעבודה או כיון של אישן זמן רב וע"י שדייקא אז מתגבר בתורה ותפלה כח ועושה זאת בשארית כוחו גם זה מכניע עזות הגוף וכל טיפי הדמים שבו לדבור הקדוש. וכמו ששמענו כ"פ מהרב שאמר שכשנגמר הכח אזי מתחילה עבודת ה'. וכעין זה שמענו מהבבא סאלי שאמר כשלא הולך אזי הולך.

עד כאן ביאור חברותא לתורה עה